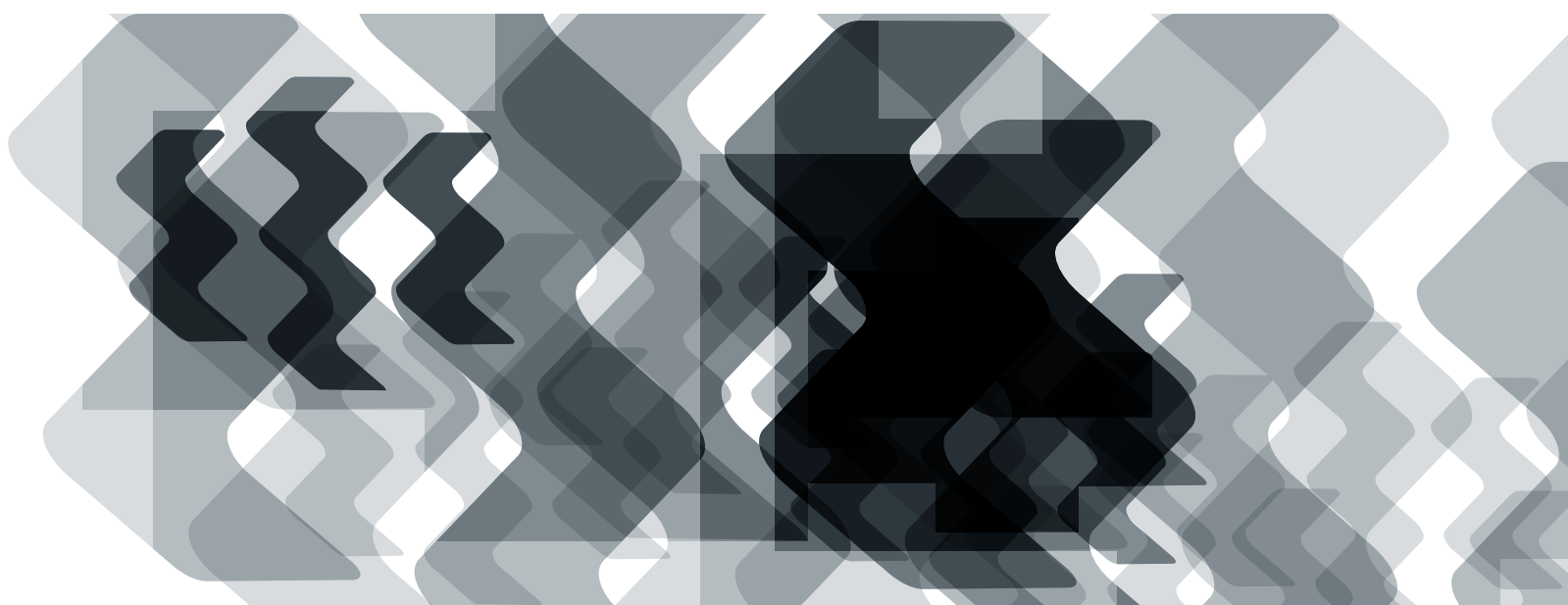

הבינלאומי

דיון וחשבון שנתי

2020

תוכן העניינים

5	דבר יו"ר הדירקטוריון
	דוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2020:
6	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
17	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
42	סקירת הסיכונים
83	מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים
88	בקורות ונהלים
89	הצהרת המנכ"ל
90	הצהרת החשבונאי הראשי
91	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
92	דוחות כספיים שנתיים מבוקרים
	ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח השנתי:
239	ממשל תאגידי
258	פרטים נוספים
276	נספחים
285	מילון מונחים
289	אינדקס

רשימת לוחות - דוח הדירקטוריון והנהלה

9	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים	1
21	תמצית דוח רווח והפסד	2
21	הרכב הרווח המימוני, נטו	3
22	נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית	4
22	פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי	5
23	התפלגות ההכנסות מעמלות	6
23	פירוט ההוצאות התפעוליות והאחרות	7
25	פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע	8
26	התפתחות בסעיפי המאזן העיקריים	9
26	התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים	10
26	נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	11
27	אשראי לציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	12
27	התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק	13
28	החלוקה הענפית של ששת הלוחים הגדולים בקבוצה	14
29	יתרות סיכון האשראי הכולל של הלוחים הנכללים במדרגות העליונות בבאור 29'ג'	15
29	הרכב תיק ניירות הערך	16
29	התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים	17
30	פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים לקביעת השווי ההוגן של ניירות הערך	18
30	פירוט אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות	19
30	פירוט אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי לפי ענפי משק	20
31	התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים	21
31	פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	22
34	הון והלימות ההון	23
35	יחס הון כולל ויחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית	24
35	פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2018	25
37	סך ההכנסות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	26
37	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	27
38	יתרות מאזניות ממוצעות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים	28
39	מגזרים עיסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל	29
40	אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל	30
47	מידע נוסף על חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם אירועי נגיף הקורונה	31
48	אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה	32
48	איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי	33
51	סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק	34
53	חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים	35
54	חשיפות עיקריות למדינות זרות	36
55	היקף ההלוואות לדיור	37
56	נתונים על התפתחות תיק ההלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה	38
58	התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל	39
61	נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל	40
63	ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים	41
66	תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי הצמדה, ברמת הקבוצה	42
66	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים	43
66	תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד	44
67	ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים	45
69	יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק	46
69	סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות	47
79	דיון בגורמי סיכון	48
86	ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב הפרשות האקטואריות	49

דבר יו"ר הדירקטוריון

מחזיקות ומחזיקי עניין יקרים,

שנת 2020 התאפיינה במשבר עולמי בריאותי, שהביאה עמה מגיפת הקורונה. המשבר הבריאותי גרם למשבר כלכלי חברתי עמוק. אי הוודאות, הרבית הנמוכה, שעורי האבטלה הגבוהים וצמיחה שלילית, היו חלק מהסביבה בה פעל המשק וקבוצת הבנק הבינלאומי בתוכו. על אף זאת, הצליחה הקבוצה להתמודד עם המציאות החדשה, לשמור על רמת ההכנסות ואף להגדילה ולשפר את היעילות, זאת תודות לאיכות הניהול, לאיתנות הפיננסית ולתיאבון הסיכון המידתי שמאפיינים את קבוצת הבנק הבינלאומי.

בשנים האחרונות, הקבוצה עברה תהליך של חיזוק יחסי ההון והנזילות ושיפור הרווחיות תוך שימת דגש על דיגיטציה, חדשנות והתייעלות, בד בבד עם התמודדות בתנאי המאקרו המשתנים וכניסת שחקנים חדשים לשוק. כתוצאה מכך ובשילוב עם האסטרטגיה והמדיניות המידתית של הקבוצה, הגיעה קבוצת הבינלאומי למשבר איתנה ויציבה, מה שאפשר להתמודד עם המשבר, לייצר צמיחה והמשכיות עסקית ולעמוד לצד הלקוחות, הפירמות ומשקי הבית. במהלך המשבר, הקבוצה המשיכה ללוות ולתמוך בלקוחותיה, בדגש על העסקים הקטנים והבינוניים, בין השאר, באמצעות קרנות הקורונה הממשלתיות. כמו כן, אפשרה הקבוצה דחיית תשלומים, על מנת להקל על לקוחותיה שהכנסתם נפגעה בעקבות המשבר. עקב אי הוודאות בתקופה, יצר הבנק כרית ביטחון דרך גידול משמעותי בהוצאות בגין הפסדי אשראי, שרובו ככולו בהפרשה הקבוצתית. יחד עם זאת ניכרת איכותם הגבוהה של לקוחות קבוצת הבינלאומי.

על רקע מציאות זו, דירוג הבנק הבינלאומי נותר הן על ידי סוכנויות הדירוג המקומיות "מעלות" ו"מידרוג", בדרוג המנפיק הגבוה ביותר האפשרי, AAA והן על ידי סוכנות הדירוג הבינלאומית Moody's בדרוג A2-. מדובר בהבעת אמון באיתנות הבנק ובמהלכים האסטרטגיים שהוביל הבנק בשנים האחרונות ואשר הביאו לשיפור מתמשך ועקבי בתוצאותיו.

המהפיכה הטכנולוגית מעמידה בפנינו הזדמנויות ואתגרים שקיבלו משנה חשיבות בתקופת הקורונה. במהלך השנה, הבנק יצא בשורה של חידושים פורצי דרך והרחיב את הפעילות באמצעים הדיגיטליים לטובת הלקוחות שהעדיפו לבצע פעולות מרחוק, מהלך שזכה לשיעורי שיא בשימוש בדיגיטל ולשביעות רצון גבוהה של הלקוחות. בין החידושים הטכנולוגיים, ניתן לציין ייעוץ פנסיוני דיגיטלי ומערכת ייעוץ וניהול השקעות דיגיטליות. הבנק גם הגיב במהרה ויצר מענה מאובטח לעבודה מהבית, כדי לשמור על המשכיות עסקית ורציפות תפקודית, מה שבין היתר איפשר לתת שרות ללקוחות, בכל תקופת המשבר כולל בסגרים הארוכים שאפיינו את שנת 2020.

במהלך שנת 2019, אישר הבנק תכנית אסטרטגית חדשה, תוך התמקדות בבנקאות הפרטית ובשימור המובילות בשוק ההון, במקביל לצמיחה בקווי העסקים הקטנים והבינוניים. מהלכי התייעלות מומשו בהתאם למתווה האסטרטגי, שכולל צמצום שטחים וירידה הדרגתית במצבת כח האדם בעקבות ייעול תהליכי עבודה. אסטרטגיה זו, תוך התאמות שנעשו במהלך השנה, הוכיחה ומוכיחה עצמה ככנונה גם במהלך המשבר. בד בבד, עם יישום והעמקת החדשנות הטכנולוגית וקידום הבנקאות הדיגיטלית, קבוצת הבנק מקפידה לשמור על מקצועיות ורמת שירות גבוהה ללקוחותיה המותאמת להם אישית, הן באמצעות שירות בסניפים ובמענה הטלפוני והן בערוצים הדיגיטליים הישירים השונים. סקרי שביעות הרצון של לקוחות הבנקים, משקפים רמת שביעות רצון גבוהה של לקוחותינו בבנק הבינלאומי ובחברה הבת, בנק מסד. אנו נמשיך להשקיע משאבים בהעלאת רמת השירות ללקוחותינו במגזרים השונים וביצירת ערך עבורם, בדגש על המשך פיתוח ערוצי הדיגיטל המתקדמים, שיווק מוצרים ושרותים חדשים ותוך הקפדה על הוגנות ושקיפות.

לבנק הבינלאומי מדיניות חלוקת דיבידנד עקבית לאורך השנים, כחלק משאיפה ליצר ערך לבעלי המניות והתאמת ההון להיקף הפעילות, במסגרתה חולק בשנת 2020 דיבידנד בסך 125 מיליון ש"ח בגין רווחי שנת 2019.

בפעילות למען הקהילה, המשיכה קבוצת הבנק להתמקד במתן סיכוי לנוער בסיכון, תמיכה בחיילים בודדים ובתמיכה בקידום נשים בעסקים מהפריפריה החברתית והגיאוגרפית. כל זאת נעשה בשיתוף פעולה של עובדי הקבוצה, שמתנדבים ותורמים מזמנם וממרחם וגם מהידע שבצרו לטובת קידום מודעות פיננסית ויזמות עסקית.

קבוצת הבנק מציגה צמיחה עקבית ויציבה ושיפור ביעילות, תוך יישום מהלכים ארגוניים התומכים במהלכים אלו. עובדי הקבוצה מוגדרים כעובדים חיוניים הנותנים שירות חיוני לציבור, נרתמו גם בשנה לא פשוטה זו והמשיכו לתפקד במסירות ובמלא המרץ לטובת הלקוחות, תוך שמירה על בריאות העובדים והלקוחות. לעובדי הבנק בסניפים ובמטה, להנהלת הבנק המנהיגה את קבוצת הבנק בביטחון ובהצלחה וללקוחות הקבוצה, הפרטיים והעסקיים, שנותנים בנו אמון נתונה תודת הדירקטוריון.

רון לבקוביץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 16 במרס 2021

דוח הדירקטוריון והנהלה

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

7	תיאור פעילות קבוצת הבנק
7	אישרור דירוג הבנק על ידי חברות דירוג
8	מידע צופה פני עתיד
9	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים
10	הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם
10	סיכונים מתפתחים
12	השפעת התפשטות נגיף הקורונה
15	יעדים ואסטרטגיה

דוח הדירקטוריון והנהלה לשנת 2020

בישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 16 במרס 2021, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים והמבוקרים של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") וחברות מוחזקות שלו (להלן - "קבוצת הבנק"), ליום 31 בדצמבר 2020.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

תאור פעילות קבוצת הבנק

קבוצת הבנק נמנית עם חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל.

פעילותה העסקית של קבוצת הבנק מתמקדת במספר מישורים עיקריים:

- תיווך פיננסי בין מפיקים ללווים, העומד ביסודה של הבנקאות המסחרית. ההכנסות מפעילות זו מקבלות את ביטויין בהכנסות רבית, נטו ומהוות את מקור הרווח העיקרי של הקבוצה.
- שירותים פיננסיים ובנקאיים מניבי עמלות, במגוון רחב של פעילויות, בתחומי ניירות הערך, מטבע חוץ, סחר בינלאומי, שירותי מידע, כרטיסי אשראי, מכשירים פיננסיים נגזרים וכיו"ב.
- ייעוץ השקעות וייעוץ פנסיוני.
- השקעת כספי הנוסטרו של הבנק וניהול סיכונים שוק ונזילות.
- שירותי תפעול בנקאיים לשוק ההון.
- שירותי נאמנות למוסדיים באמצעות החברה לנאמנות.

הבנק פועל באמצעות שלוש חטיבות עסקיות עיקריות:

- החטיבה העסקית המרכזת את מכלול הפעילות מול לקוחות עסקיים גדולים (corporate) ומסחריים (middle market), וכן את תחום האשראי מול לקוחות עסקיים ומוסדיים הפעילים בשוק ההון. במסגרת החטיבה פועל איזור עסקים, המרכז את פעילות הסניפים העסקיים של הבנק.
 - החטיבה הבנקאית המספקת באמצעות הסניפים שירותי בנקאות ומשכנתאות לכלל מגזרי הלקוחות - משקי בית, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. במסגרת זו, פועלים גם סניפי יובנק המתמחים בבנקאות פרטית ובשוק ההון וסניפי אוצר החייל, המתמחים במתן שירותים ללקוחות קמעונאיים ומסחריים, בדגש על עובדי וגמלאי מערכת הביטחון. בנוסף, במסגרת מערך פאג", פועלים סניפים מתמחים במגזר הדתי והחרדי.
 - חטיבת נכסי לקוחות המרכזת את מכלול הפעילות בתחומי שוק ההון, הכספים והמט"ח מול הלקוחות הפרטיים, העסקיים, המוסדיים ופעילי שוק ההון. במסגרת החטיבה פועלים חדרי העסקאות בניירות ערך, במט"ח ובפקדונות וכן מערכי ייעוץ ההשקעות, הייעוץ הפנסיוני ומרכז ההשקעות. כמו כן, החטיבה ממונה על פעילות חברות בנות בתחומים משיקים - החברה לנאמנות והחברה לניהול תיקים.
- בנוסף לבנק, כוללת הקבוצה את בנק מסד, המתמחה במתן שירותים לאוכלוסיית המורים בישראל.

רואי החשבון סומך חייקין (KMPG) מכהנים כרואי החשבון של הבנק משנת 1972.

אישרור דירוג הבנק על ידי חברות דירוג

ביום 23 ביולי 2020, אישררה חברת "מידרוג" את הערכת האיתנות הפיננסית של הבנק בדירוג aa2.il אופק יציב, את פקדונות הבנק לזמן קצר בדירוג P-1.il, את הפקדונות לזמן ארוך והחוב הבכיר של הבנק בדירוג Aaa.il אופק יציב, את כתבי ההתחייבות הנדחים בדירוג Aa1.il אופק יציב, את שטרי ההון הנדחים בדירוג Aa2.il (hyb) אופק יציב ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג Aa3.il (hyb) אופק יציב. ביום 17 בדצמבר 2020, אישררה חברת הדירוג הבינלאומית Moody's את דירוג פקדונות הבנק במט"ח ובמטבע מקומי לטווח ארוך ל-A2, את פקדונות הבנק לזמן קצר ל-Prime-1 ואת תחזית הדירוג ליציב.

ביום 3 בינואר 2021, אישררה חברת S&P מעלות את דירוג המנפיק של הבנק בדירוג iAAA\Stable, את כתבי ההתחייבות הנדחים בדירוג iAA+ ואת כתבי ההתחייבות הנדחים בעלי מנגנון לספיגת הפסדים בדירוג iAA.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוחות אלו, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה ובהוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות בארץ ובעולם והשפעתן על מצב הנזילות והיציבות בשוקי ההון בחברות עסקיות בארץ ובעולם, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים ברבית, שערי חליפין ואינפלציה, שערי מניות, מחירי אגרות חוב, התנהגות המתחרים ושינוי בתנאי התחרות. לעניין זה ראו גם ההסתייגות בפרק הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם - השפעת התפשטות נגיף הקורונה.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "יעד", "תחזית", "הערכה", "אומדן", "תרחיש", "חזוי", "צפוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "יכול", "יתכן", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר עשויים שלא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי כתוצאה, בין היתר, מהגורמים המפורטים לעיל או כתוצאה מהתממשות אחד או יותר מגורמי הסיכון המפורטים בפרק סקירת הסיכונים להלן.

המידע המוצג בדוח זה נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ונתוני בנק ישראל וכן על מידע פומבי שנמסר על ידי גורמים שונים, הפעילים והקשורים לשוקי ההון והכספים.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר					יחסים פיננסיים עיקריים
2016	2017	2018	2019	2020	
באחוזים					
7.2%	9.1%	9.3%	10.5%	8.6%	מדדי ביצוע עיקריים
0.41%	0.52%	0.54%	0.63%	0.49%	תשואת הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק להון
10.09%	10.38%	10.51%	10.81%	11.18%	תשואה לנכסים ממוצעים
5.52%	5.50%	5.76%	5.81%	5.29%	יחס הון עצמי רובד 1
123%	123%	122%	128%	150%	יחס המינוף
2.9%	2.9%	3.1%	3.0%	2.7%	יחס כיסוי הנזילות ⁽¹⁾
1.7%	1.8%	1.8%	1.9%	1.7%	יחס סך ההכנסות לנכסים ממוצעים
1.0%	1.0%	1.0%	0.9%	0.9%	יחס הכנסות רבית, נטו לנכסים ממוצעים
73.5%	69.5%	68.4%	64.4%	61.8%	יחס עמלות לנכסים ממוצעים
					יחס יעילות
					מדדי איכות אשראי עיקריים
1.08%	1.03%	1.02%	1.05%	1.38%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור
1.02%	0.92%	0.83%	1.08%	0.86%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור
147%	155%	186%	131%	221%	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מיתרת אשראי לציבור פגום
0.09%	0.18%	0.16%	0.10%	0.10%	שיעור מחיקות חשבונאיות, נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
0.10%	0.15%	0.20%	0.16%	0.52%	שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור
במיליוני ש"ח					נתונים עיקריים מדוח רווח והפסד
521	678	733	865	750	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
2,169	2,302	2,486	2,602	2,637	הכנסות רבית, נטו
80	121	166	138	464	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,480	1,450	1,637	1,520	1,523	הכנסות שאינן מרבית
1,300	1,305	1,325	1,286	1,371	מזה: עמלות
2,683	2,607	2,819	2,654	2,569	הוצאות תפעוליות ואחרות
1,581	1,579	1,696	1,601	1,532	מזה: משכורות והוצאות נלות
57	16	35	48	26	הוצאות סילוק
5.19	6.76	7.31	8.62	7.48	רווח נקי בסיסי למניה בת 0.05 ש"ח (בש"ח)
במיליוני ש"ח					נתונים עיקריים מהמאזן
127,907	135,717	134,120	141,110	167,778	סך כל הנכסים
29,150	39,186	31,303	37,530	57,802	מזה: מזומנים ופקדונות בבנקים
15,776	10,238	12,595	10,995	13,105	ניירות ערך
77,328	80,378	84,292	87,899	90,970	אשראי לציבור, נטו
119,973	127,333	125,707	132,186	158,243	סך כל ההתחייבויות
105,817	113,511	111,697	120,052	141,677	מזה: פקדונות הציבור
755	1,133	1,150	1,137	2,992	פקדונות מבנקים
5,801	5,249	4,989	3,674	4,394	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
7,321	7,756	8,093	8,568	9,141	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
במיליוני ש"ח					נתונים נוספים
5,650	7,202	7,860	9,989	8,514	מחיר מניה (באגורות)
199	310	355	410	125	דיבידנד למניה (באגורות)
4,650	4,429	4,285	4,086	3,895	מספר משרות ממוצע ⁽²⁾

(1) היחס מחושב בגין שלושת החודשים שנסתיימו בסוף תקופת הדיווח.

(2) מספר המשרות כולל תרגום למונחי משרות של שעות נוספות.

הסיכונים העיקריים שהבנק חשוף אליהם

פעילותה של קבוצת הבנק מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים שבהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפים ולווים); סיכוני שוק, כאשר העיקרי שבהם הינו סיכון הרבית; סיכוני נזילות; סיכונים תפעוליים, לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע; סיכון ציות והלבנת הון; סיכון אסטרטגיה; סיכון מוניטין; סיכון משפטי.

כל הסיכונים המהותיים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל.

במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.

סיכונים מתפתחים

סיכונים מתפתחים הם סיכונים שעשויים להיווצר בתחומים חדשים, או מוקדי סיכון חדשים בסיכונים קיימים, שנגזרים, בין היתר, מתמורות בסביבה שמשפיעה על תחומי הפעילות הבנקאית, לרבות סביבה רגולטורית, תחרותית, דיגיטלית ועוד. להלן פרטים בדבר הסיכונים המתפתחים העיקריים:

1. **סיכון מאקרו כלכלי** - התוצאות העסקיות של המערכת הבנקאית בישראל ושל הבנק כחלק ממנה, מושפעות באופן ישיר ממצב המשק בישראל ובעולם. הרעה בתנאים הכלכליים, הפוליטיים, הביטחוניים, או התפשטות תחלואה עולמית, עלולים להביא למיתון במשק, או להאטה כלכלית מהותית. המיתון עלול לגרום לעלייה מהותית בשיעור האבטלה, ירידה ברמת החיים בישראל ושינויים בהרגלי הצריכה, שיכולים לבוא לידי ביטוי, בין היתר, בירידה בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי, או להשפיע על הביקוש לשירותים בנקאיים אחרים על ידי משקי הבית והעסקים, לגרום לשינויים במחזורי הפעילות בשוק ההון ועוד. גורמים אלו עלולים להביא לפגיעה בהכנסות הקבוצה, להגדיל את היקף החובות הבעייתיים ולהשפיע לרעה על תוצאות הקבוצה.

התפרצות נגיף הקורונה יצרה שינוי משמעותי בסביבה המאקרו כלכלית, שעשויה להיות לו השפעה מתמשכת על המשק וכפועל יוצא, על פעילות המערכת הבנקאית בכלל ועל הבנק כחלק ממנה. למידע נוסף ראה "השפעת התפשטות נגיף הקורונה" להלן.

2. **סיכון אסטרטגי/מודל עסקי** השינויים בסביבת הפעילות של הבנק וההתגברות המשמעותית בעצמת התחרות, נבחנו וקיבלו ביטוי בעת בניית התכנית האסטרטגית הקבוצתית עבור השנים הקרובות. התוכנית האסטרטגית נבחנת באופן שוטף מול השינויים בסביבת התחרות ומול האתגרים השונים, לרבות אלו שמייצרת מגפת הקורונה בארץ ובעולם. שינויים המשפיעים על הסביבה העסקית ומשנים את עצמת התחרות:

- שינויים רגולטורים - הסביבה הרגולטורית ממשיכה באינטנסיביות בקידום הסדרתם של מהלכים להגברת התחרות בתחומים שונים, כגון שירותי תשלום, אשראי קמעונאי, מאגר נתוני אשראי, החלת תקן לבנקאות פתוחה, אשר נועד לאפשר שיתוף מידע פיננסי של לקוחות עם צדדים שלישיים, רפורמת הניוד בין בנקים, קידום הקמת לשכת שירותי מחשוב בנקאית בנקאיים, רגולציה התומכת במעבר לבנקאות דיגיטלית ועוד.
- שינויים בצרכי הלקוחות - סיכונים הקשורים למגמות חברתיות וצרכניות, לרבות שינויים בצרכי לקוחות שחלו בעקבות התפרצות נגיף הקורונה.
- שינויים בסוג המתחרים - בשנים האחרונות, התחרות על השירותים והמוצרים הפיננסיים התרחבה מעבר לתחרות המסורתית בין הבנקים ומתחרים ותיקים וחדשים זולגים לפעילויות פיננסיות מסורתיות, לרבות חברות הביטוח, חברות כרטיסי האשראי, חברות קמעונאיות, חברות הזנק ופינטק שמפתחות מוצרים חדשניים בענף וחברות ביג טק עולמיות, שצפויות להתחיל את פעילותן הפיננסית בשנים הקרובות.
- שינויים טכנולוגיים - המעבר לבנקאות דיגיטלית וכניסת מתחרים טכנולוגיים לפעילות פיננסית, מייצרים סיכונים ואתגרים טכנולוגיים וסיכוני אבטחה וסייבר חדשים, אליהם הבנק נערך.
- **דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית** - התחרות הגוברת במערכת הפיננסית וסביבת הרבית הנמוכה, על רקע דרישת התייעלות של המערכת הבנקאית מצד הפיקוח על הבנקים, הובילו לקידום מהלכי התייעלות במסגרתם ננקטו צעדים שונים, התייעלות בהוצאות ובעקבות כך שיפור יחסי היעילות. בהמשך למהלכי התייעלות בהם נוקט הבנק בשנים האחרונות, לבנק מהלכי התייעלות כחלק מהתכנית האסטרטגית, הכוללים, בין היתר, המשך הרחבת פעילות באמצעים דיגיטליים, צמצום במספר הסניפים ושיפורים בתהליכי עבודה בסניפים ובמטה. למידע נוסף ראה "השפעת התפשטות נגיף הקורונה" להלן.

3. **סיכון רגולטורי** - מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות ולהון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) נכבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על הבנק ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, מסיכון הציות ומסיכון האסטרטגיה.
- מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו מנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפוקחים ומנוהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתור, מיפוי ומיעורו של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים, בין היתר, על בסיס התפתחויות אלה.
- בהיבט האסטרטגי, התכנית האסטרטגית ותכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצינו לעיל, ולקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה "מגבלות חקיקה, תקנה ואילוצים מיוחדים שחלים על קבוצת הבנק", בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.
4. **סיכונים סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 361, סיכון סייבר מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו. הבנק מנהל את סיכון הסייבר בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357, 361, 363, ו-367, המתייחסות לסיכון זה ולאיומים הנובעים ממנו. לסיכונים סייבר, דלף מידע ואבטחת מידע פוטנציאל גבוה לגרימת נזק בהתממש אירוע משמעותי הכרוך בעלויות שיקום גבוהות. החדשנות בבנקאות בתקשורת גוררת סיכונים תפעוליים בדגש על סיכונים סייבר ואבטחת מידע. עקב כך, לצורך ניהול נאות של סיכונים סייבר, הורחבה והותאמה המסגרת הקיימת של ניהול סיכונים טכנולוגיים המידע ואבטחת מידע בבנק בהיבטי תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. הבנק נוקט בפעולות מניעה רבות להפחתת הסיכון כולל קידום מודעות בתחומי הסייבר ואבטחת מידע וביצוע תרגילים. בנוסף נבנתה אסטרטגיה ונכתבה מדיניות הגנת סייבר ואבטחת מידע ומונה מנהל הגנת סייבר שאחראי ליישום המדיניות. ניהול הגנת הסייבר מבוצע גם באמצעות שתי מסגרות, האחת בראשות ה-CRO "וועדת היגוי ניהול הגנת הסייבר" והשנייה בראשות מנהל הגנת הסייבר "פורום מודיעין סייבר". במסגרת יישום הוראת ניהול בנקאי תקין 367 - "בנקאות בתקשורת", גובשה מדיניות בנקאות בתקשורת, מתקיימים בבנק פורומים למעקב אחר התפתחויות בתחום ומבוצעים דיווחים לגורמים הרלוונטיים, בהתאם למדיניות.
- לאור משבר הקורונה, הורחבה העבודה מרחוק בקבוצה. כל פתרונות גישה מרחוק מלווים על ידי מחלקת אבטחת מידע, הוגדרו ניטורים על עבודה מרחוק וגובש נוהל עבודה מרחוק הכולל היבטי אבטחת מידע.
- לבנק פוליסת ביטוח ייעודית המקנה כיסוי ביטוחי לקבוצת הבנק בגין אירועי נזק שונים כתוצאה מאירוע כשל מחשובי ו/או אירוע סייבר.
5. **סיכון טכנולוגיות המידע (כחלק מהסיכון התפעולי)** - הסיכון לכשל במידע ו/או במערכות המידע והתפעול של הבנק וכן תמיכה שאינה הולמת ומספקת את השירותים ותהליכים העסקיים הנדרשים על ידי הבנק למימוש יעדיו העסקיים. לאור העובדה, כי בשנים האחרונות הסביבה הטכנולוגית מתפתחת והתלות בה הולכת וגוברת, נוצר הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והצורך בהגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות. הסיכון מנוהל לפי מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע ובהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 357. כמו כן, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301 פועלת ועדת טכנולוגיה, חדשנות ומנהל של הדירקטוריון.
6. **סיכונים חוצי גבולות (CROSS BORDER) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בהעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור, להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים ציות, שמקורם בפעילות חוצה גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין.
- נקבעה מדיניות ייעודית לנושא זה, נקבעו נהלי עבודה, מתבצעת שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון, חשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות מזוהים ומסומנים, והלקוחות להם אינדיקציות לתושבות מס זרה וכן כל הלקוחות החדשים נדרשים לחתום על הצהרות לעניין תושבות המס וויתור על סודיות. לגבי כלל החשבונות, מתבצע הליך ממוכן לזיהוי סממן לתושבות מס זרה ובמידה ויש חשבון קיים עם סממן כאמור, נדרש בעל החשבון לחתום על הצהרה בדבר תושבות המס שלו.
- הוראות ה-FATCA - חקיקה אמריקאית המעוגנת בהסכם בין מדינתי עם ישראל, בדרך של חקיקה מקומית. במסגרת כללי הוראה זו, מפעיל הבנק תהליכים פנימיים לזיהוי ותיעוד לקוחות אמריקאים ומדווח עליהם, מדי חודש ספטמבר, לגבי שנת המס הקודמת, לרשות המסים בארה"ב, באמצעות רשות המסים בישראל, בהתאם לדרישות ההוראה. החל מכניסת התקנות לתוקף, הבנק מאפשר פתיחת חשבון חדש, בכפוף לחתימת לקוח על הצהרה בדבר תושבות המס שלו.

- הוראות ה-CRS - תקן שפותח על ידי ארגון ה-OECD ושמטרתו איסוף מידע, לגבי תושבות המס של לקוחות הבנק ודיווח עליהם לרשויות המס של המדינות המשתתפות, באמצעות רשות המסים בישראל. התקן אשר הוטמע בחקיקה מקומית, מיושם על ידי הבנק, אשר מדווח מדי חודש ספטמבר על לקוחותיו, שהצהירו על תושבות מס זרה, או שבחשבונם אינדיקציה לתושבות מס כזו.

7. **סיכון בנקאות הוגנת (CONDUCT RISK) (כחלק מסיכון הציות)** - קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה ופועלת לחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא, כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו, וכי השירותים המוענקים לו ניתנים לו ללא הפליה, מכל סוג. אי עמידה בסטנדרט התנהלות ראוי חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים כמו סיכונים ציות, משפטי, מוניטין וכיו"ב. לקבוצת הבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה כחלק ממדיניות הציות ואחד מיעדי קצין הציות הינו לפעול להטמעת עקרונות המדיניות בקרב החטיבות השונות.

8. **סיכונים סביבתיים** - בשנים האחרונות, גברה המודעות העולמית לחשיפה פוטנציאלית לסיכונים סביבתיים וסיכונים אקלים בהיבטים הפיננסיים. סיכון סביבתי הינו הסיכון להפסד, בשל השפעת עלויות שמקורן בהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן, שעלולות להגביר את הסיכון בהיבטי סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון ציות וסיכון מוניטין, באופן ישיר או עקיף, כדלקמן:

- השפעה ישירה - כתוצאה מעלויות מפגעים סביבתיים, שעל הבנק לשאת בהם נזקים ישירים הקשורים בשינויי אקלים, או הפסד כספי העלול להיגרם מתהליך אימוץ של מדיניות אקלים וסביבה, התפתחות טכנולוגית ושינויים בהעדפות השוק.
- השפעה עקיפה - כגון השפעה על סיכונים האשראי, עלולה לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של לווה, בעקבות השפעות סביבתיות ושינויי אקלים, בין היתר, בעקבות אי עמידה בהוראות הדין הסביבתי הרלוונטיות, בשל הוצאות גדולות הנדרשות כדי לעמוד בדרישות רגולציה סביבתית, או בשל קנס גבוה שניתן להשית בשל פגיעה סביבתית וכן התממשות של סיכונים אחרים הקשורים בסיכונים סביבתיים, כגון סיכון מוניטין.

הבנק נוקט בפעולות לזיהוי וניהול הסיכון הסביבתי, בדגש על סיכון האשראי, תוך חתירה לצמצום או מניעה של סיכון הנובע מהשפעה סביבתית שיש בה פוטנציאל לפגיעה. הבנק רואה ערך רב במימון פרויקטים/גופים התורמים לפיתוח סביבתי, כגון מימון פרויקטים בתחום האנרגיה המתחדשת. הבנק ממשיך ללמוד את הדרישות הרגולטוריות המתפתחות ולהטמיע זאת בניהול הסיכונים השוטף.

למידע נוסף ראה פרק סקירת הסיכונים להלן והדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

כשנה לאחר התפרצות נגיף הקורונה והתפשטותו בעולם, נצפה גל תחלואה ברחבי העולם, המיוחס, בין היתר, להיווצרות מוטציות שגורמות להדבקה מהירה יותר, באופן שמקשה עדיין לחזות במדויק מתי כלכלות העולם יחזרו לשיגרה מלאה. חלק מהמדינות בעולם מטילות סגרים בדרכים שונות, וגם בישראל הוטל סגר שלישי בחודש דצמבר, שהתהדק עם עליית רמת התחלואה. ברבעון הרביעי של שנת 2020, החלו במתן חיסונים בכמה מדינות, כולל בישראל, כאשר הצפי הוא שבישראל החיסונים יאפשרו להתחיל לחזור לסוג של שיגרה זהירה, החל מסוף הרבעון הראשון של שנת 2021 והלאה. שנת 2020 הסתיימה באופן כללי בעולם בהתאוששות של הפעילות הכלכלית, לאחר שבמחצית הראשונה של השנה הייתה ירידה חדה. בהמשך להנהגת מדיניות פיסקלית ומדיניות מוניטרית מרחיבות, הציפיות הן להתאוששות מהירה יותר מהמשבר בהשוואה לתחזיות מהרבעון הקודם, אך עדיין קיימת אי ודאות, התלויה בקצב ההתחשנות לעומת התגברות התחלואה, המביאה לשונות גדולה בחיזוי קצב צמיחת הכלכלה בעולם בשנים הקרובות. לפי תחזית של חטיבת המחקר של בנק ישראל, שפורסמה בתחילת חודש ינואר גובשו שני תרחישים מרכזיים לגבי ישראל - תרחיש הכולל התחשנות מהירה של האוכלוסייה עד מאי 2021 (התוצר צפוי להתרחב ב-6.3% בשנת 2021 וב-5.8% בשנת 2022), לצד תרחיש הכולל תהליך התחשנות מתמשך יותר - עד יוני 2022 (התוצר צפוי להתרחב ב-3.5% בשנת 2021 וב-6% בשנת 2022). לדעת בנק ישראל, הסיכונים עדיין גבוהים והפגיעה במשק ובפרט בשוק העבודה צפויה להיות ממושכת. לכן, נמסר כי בנק ישראל ימשיך להפעיל מגוון כלים כדי להעמיק את מידת ההרחבה של המדיניות המוניטרית ולהבטיח את המשך פעילותם התקינה של השווקים הפיננסיים.

הבנק מקפיד על יישום הנחיות משרד הבריאות ובנק ישראל. במסגרת השמירה על ההמשכיות העסקית, נקט הבנק בשורה של צעדים, בין היתר, באמצעות פיצול יחידות, שימוש בעבודה מרחוק ויצירת "קפסולות" או עבודה בצוותים, תוך הקפדה על ניהול הסיכונים וקיום בקרות. למרות העובדה שהבנק תיפקד היטב מתחילת המשבר, בוצע ברבעון השני של השנה, תהליך הפקת לקחים לגבי השפעת גל התחלואה הראשון של הנגיף, בהובלת חטיבת ניהול הסיכונים ובהשתתפות כל החטיבות והמערכים בבנק. תהליך הפקת הלקחים כלל התייחסות להמשכיות העסקית בצל הנגיף וכן הועלו נושאים לשיפור היערכות הבנק, אשר יושמו במהלך המחצית השנייה של השנה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקיימים מעקב שוטף אחר הנושאים והסיכונים הנובעים מהמשבר, השלכותיו והשפעותיו הפיננסיות על הבנק ובכלל זה ההשפעות על סיכונים אשראי, נזילות, תיק הנוסטרו, חדרי עסקאות וכו'.

הבנק שמר על יתרות גבוהות של נזילות. כמו כן, נשמר יחס כיסוי נזילות גבוה מעבר למגבלות הרגולטוריות והפנימיות בכלל המגזרים. יחס כיסוי הנזילות לשלושת החודשים שנסתיימו ביום 31 בדצמבר 2020 עמד על 150%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-141,677 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-120,052 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 18.0%.

שנת 2020, התאפיינה בשימוש גבוה בערוצי הדיגיטל על ידי הלקוחות, כתוצאה ממשבר הקורונה, אשר גרם להסטה של פעילות מהסניפים לאמצעים הדיגיטליים. הבנק איפשר שירותים נוספים בערוצים הישירים, לצד ההקלות שניתנו על ידי בנק ישראל, תוך ביצוע התאמה של הניטור והבקורת וממשיך לפעול להרחבת השירותים הניתנים בערוצים אלו.

על רקע התפשטות נגיף הקורונה ועל מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי, הפחית הפיקוח על הבנקים ביום 31 במרס 2020 את דרישות ההון מהבנקים, במסגרת הוראת שעה לתקופה של שישה חודשים עם אפשרות להארכה (ביום 16 בספטמבר הוראת תקופת הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021). בהתאם, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 31 בדצמבר 2020 ולמשך תקופת הוראת השעה, הינם 8.29%-ו-11.79%, בהתאמה (במקום 9.30%-ו-12.80% לפני הוראת השעה). ביום 15 בנובמבר 2020, פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 250 - התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה), במסגרתה עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 218, בנושא יחס המינוף. העדכון מקל את דרישת יחס המינוף בחצי נקודת האחוז, כך שעל הבנק לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד (במקום 5%), וזאת כתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מהיקף הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ההקלה בתוקף עד ליום 31 במרס 2021, כאשר לאחר מכן ההקלה תחול ל-24 חודשים נוספים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף הוראת השעה, או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם להוראה, כנמוך מביניהם. ביום 7 במרס 2021, פרסם בנק ישראל טיוטה לתיקון ההוראה, לפיה תוארך תקופת הוראת השעה ביחס למרבית ההקלות בתקופה נוספת בת שישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2021.

לאור מכתב הפיקוח על הבנקים, מיום 29 במרס 2020 ולהוראת השעה מיום 31 במרס 2020, המתקנת את הוראת ניהול בנקאי תקין 201, בו נכללה בקשה, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד, על רקע משבר הקורונה ואי הוודאות הנובעת מהתפתחות המשבר, קיים דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020, דיון על מדיניות הדיבידנד המפורטת לעיל והחליט, כי הבנק יימנע מלחלק דיבידנד לבעלי מניותיו במהלך תקופת הוראת השעה (שנקבעה במקור לשישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2020, עם אפשרות הארכה לשישה חודשים נוספים וביום 16 בספטמבר 2020 הוראת עד ליום 31 במרס 2021). על רקע ציפיות הפיקוח על הבנקים לגבי המערכת הבנקאית בנושא, בהתבסס על המשך חוסר הוודאות הכלכלית וההשפעה האפשרית של המשך פגיעה במשק, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 במרס 2021, להמשיך לא לחלק דיבידנד בעת הזו. מובהר, כי מעבר לאמור לא חל שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק והיא נותרה בעינה. דירקטוריון הבנק יהיה רשאי לבחון בכל עת את ההחלטה בעניין יישום חלוקת הדיבידנד ולשנותה לפי שיקול דעתו.

יצוין כי ביום 7 במרס 2021, פרסם בנק ישראל טיוטה לתיקון הוראת השעה, לפיה תקופת הוראת השעה תוארך עד ליום 30 בספטמבר 2021. יחס ההון רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2020 עמד על 11.18% בהשוואה ל-10.81% ביום 31 בדצמבר 2019 ויחס המינוף עמד על 5.29% בהשוואה ל-5.81% ביום 31 בדצמבר 2019.

במהלך חודש מאי 2020, גיבש בנק ישראל מתווה אחיד לדחיית תשלומי הלוואות ("המתווה"), אשר אומץ על ידי המערכת הבנקאית, וחל על שלושה מגזרי פעילות - משכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי (כהגדרתם במתווה). במסגרת המתווה, נקבעו לכל אחד מהמגזרים, תנאי הסף הנדרשים על מנת שהלוואה תיכלל במתווה, היקף שיקול הדעת של הבנק ביחס לדחיית התשלומים וכן הכללים למתכונת דחיית התשלומים בכל מגזר, שעיקרם תקופות דחיית התשלומים, המועדים להגשת בקשות דחייה, איסור גביית עמלות בגין מהלך הדחייה, גובה הרבית בה יחויבו התשלומים הנדחים, אופן פריסת הלוואות ועוד.

מאז הפעלת המתווה, בנק ישראל האריך והרחיב אותו פעמיים ואיפשר ללקוחות להגיש את בקשת הדחייה עד ליום 31 בדצמבר 2020 ולדחות את תשלומי הלוואות לתקופה של עד 9 חודשים, בכפוף לתנאי המתווה.

ביום 30 בנובמבר 2020, הודיע בנק ישראל על גיבוש מתווה נוסף לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות, של לווים שעומדים במספר תנאים מצטברים, אשר מאפשר ללקוחות שהלוואותיהם נמצאות בסטטוס של דחיית תשלומים, נכון ליום 31 בדצמבר 2020, להמשיך לדחות את תשלומי הלוואות הצרכניות והמשכנתאות, וזאת באמצעות לוח תשלומים מקל.

המתווה הנוסף נועד לסייע ללקוחות שנפגעו משמעותית מהשלכות המשבר ושעומדים במספר תנאים מצטברים. לקוחות אלו יכולים לפנות לבנק בבקשה להפחית משמעותית את ההחזרים החודשיים, לתקופות זמן ממושכות, ללא עמלות ובהתאם לשיעורי הרבית המקורית של הלוואות. התקופה להגשת הבקשות על פי המתווה, נקבעה בין התאריכים 1 בינואר 2021 ועד 31 במרס 2021.

כמו כן, ביום 10 בדצמבר 2020, הודיע בנק ישראל על מתווה נוסף למתן סיוע לעסקים קטנים וזעירים בפרעון הלוואות, גם הוא עד ליום 31 במרס 2021. הבנק מיישם את הנחיות בנק ישראל, תוך שמירה על עיקרון ההוגנות כלפי הלקוחות וממשיך לנטר את מצב הלווים ולפעול על פי המתווה. יתרת תשלומי הלוואות (קרן ורביית) שנדחו, ליום 31 בדצמבר 2020, עמדה על 125 מיליון ש"ח, המהווה כ-0.14% מיתרת האשראי לציבור נטו. למידע נוסף, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

בנוסף, בוצעו שורה של צעדים על מנת לסייע ללקוחות, ובכלל זה מתן מימון במסגרת הקרנות בערבות המדינה לסייע לעסקים שנפגעו כלכלית מהשפעות נגיף הקורונה, או גם באמצעים אחרים, בהסתמך על שורה של הקלות שפרסם בנק ישראל.

עם פרוץ המשבר, בחן הבנק את סיכון כלל המודלים של האשראי ונקטו פעולות להפחתת הסיכון בעת מתן אשראי חדש. ככלל, הבנק מנהל את סיכון המודלים, ובפרט את המודלים של סיכון אשראי, באופן שמקטין את רמת הסיכון.

על רקע התפשטות הנגיף, השפעותיו על הסביבה המאקרו כלכלית ואי הוודאות הרבה שנוצרה בעקבותיו, הגדיל הבנק את ההוצאות בגין הפסדי האשראי. עקב המשבר החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית, באמצעות עדכון ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית, על מנת לשקף את חוסר הוודאות שיתכן ויבוא לידי ביטוי בגידול בהפרשה הפרטנית בעתיד. בשנת 2020, בעקבות התפשטות הנגיף, רשם הבנק הוצאות בגין הפסדי אשראי בסך של כ-436 מיליון ש"ח. ההוצאות כוללות הגדלת היקף ההפרשה הקבוצתית בסך של כ-402 מיליון ש"ח והגדלת ההפרשה הפרטנית בסך של כ-34 מיליון ש"ח.

הבנק עדכן את תשתית תרחישי הקיצון, באופן שיביא לידי ביטוי גם את השפעות המשבר, זאת בהמשך לתרחישים שנבנו על ידי הבנק, ולדרישת בנק ישראל. לבקשת בנק ישראל מכל המערכת הבנקאית, במהלך השנה בוצעו שני תרחישים אחידים. הראשון בוצע במהלך חודש מאי והשני בנובמבר 2020, נוכח הימשכות המשבר. התרחישים הינם בהתאם לשתי דרגות חומרה - תרחיש בסיס המשקף את הנתבי הצפוי של הכלכלה ותרחיש קיצון. יחסי ההון בכל התרחישים הינם מעל המגבלות הרלוונטיות.

סיכון סייבר ואבטחת מידע (כחלק מהסיכון התפעולי) - משבר הקורונה הוביל לעלייה בניסיונות התקיפה על ארגונים בעולם כולל גידול בניסיונות פשינג בשילוב הנדסה חברתית. לאורך התקופה, הבנק נקט במספר רב של צעדים למזעור החשיפה לסיכונים ובין היתר חיזוק ושיפור מנגנוני ההגנה המופעלים במערכות הבנק. בנוסף, בעקבות המעבר החלקי לעבודה מרחוק, הוגדר ניטור על כלל הפעילות והועלתה מודעות העובדים לפעילות תקינה, לבקורות הקיימות ולאיומים החדשים.

סיכון ציות - משבר הקורונה דורש עירנות מוגברת מצד הבנק על מנת למנוע ניצול לרעה של המשבר למטרות הלבנת הון ומימון טרוו. מחלקת הציות של הבנק, נערכה לביצוע בקורות מוגברות, בדגש על איתור, זיהוי וטיפול בפעולות הנחזות כבלתי רגילות.

סיכון אסטרטגיה - בעקבות המשבר ואי הוודאות המאפיינת את התקופה הנוכחית, הבנק ממשיך לעקוב מקרוב אחר השינויים בשווקים הפיננסיים ובוחן את ההשפעות המאקרו כלכליות, התנהלות הלקוחות והתנהלות הבנק על האסטרטגיה ותכנית העבודה של הבנק. במקרים בהם מזוהה כי למשבר יש השפעה מהותית על הפעילות, מבוצעות ההתאמות הנדרשות לצורך התמודדות עם המצב החדש. בחודש אוקטובר 2020, הובאה לדיון בחינה של התכנית האסטרטגית כחלק מהעדכון התקופתי ונמצא כי אין צורך בשינוי מהותי במתווה האסטרטגי.

כאמור, לא ניתן להעריך בשלב זה את מלוא השפעות האירוע והיקפן על הבנק, וזאת בשל אי ודאות בקשר עם משך אירוע התפשטות הנגיף, צעדים שינקטו לעצירת התפשטותו, עוצמתם וכן אי ודאות באשר להשפעות הנגזרות על הפעילות המשקית, מגמות בשוקי ההון וצעדים פיננסיים שונים שינקטו (על ידי ממשלות, בנקים מרכזיים ורגולטורים בנושא).

הערכות הבנק בדבר השלכות אפשריות של התפשטות נגיף הקורונה והשפעתן על השווקים הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך, תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בקצב ההתחסנות, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים ובתקופת התמשכות האירוע.

לפרטים נוספים על השפעת התפשטות נגיף הקורונה, ראה באור 1.1' לדוחות הכספיים והדוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

יעדים ואסטרטגיה

הנהלת הבנק מוכוונת ומונחית על ידי הדירקטוריון וועדותיו באשר לאסטרטגיה ולמדיניות העסקית של הבנק. במסגרת זו, מאושרים על ידי הדירקטוריון המטרות, היעדים הכמותיים והאיכותיים ותחומי הפעילות של הבנק.

על בסיס התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק, מגישה ההנהלה לדירקטוריון תכניות עבודה שנתיות ואת תקציבי הבנק, תוך פירוט כמותי ואיכותי של תמהיל ההכנסות, ההוצאות וההשקעות, שהנהלת הבנק קבעה לעצמה כיעדים ארוכי טווח וכיעדים לשנת העבודה השוטפת.

הדירקטוריון וועדותיו מפקחים ומבקרים את עבודת ההנהלה בכל הקשור ביישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית, כפי שאושרו על ידם. הדירקטוריון גם מאשר את מדיניות ניהול הסיכונים הכוללת, לרבות קביעת מגבלות שונות לחשיפות בתחום סיכוני האשראי, השוק והנזילות. היחידות השונות בבנק, במערך הסיניפים ובמטה, פועלות במסגרת נהלים וחוזרים כתובים המנחים אותן בפעילותן השוטפת. נהלים אלו מגדירים, בין היתר, את סמכויות היחידות השונות בבנק, ואת דרכי הפעולה בהן עליהן לנקוט.

הבנק פועל על פי תכנית אסטרטגית רב שנתית המתוקפת על ידי הדירקטוריון, מדי חצי שנה. התכנית מושתתת על התנהלות מידתית בכל תחומי הפעילות, מתוך שאיפה לרווחיות נאותה ויציבה, לאורך זמן.

מאז שנת 2018, הבנק פועל על פי אסטרטגיית הדיגיטל (אשרה בסוף שנת 2017), אשר מטרתה לתמוך באסטרטגיה העסקית של הבנק. עיקרי האסטרטגיה תוקפו בשנת 2019 במסגרת האסטרטגיה התאגידית. כחלק מאסטרטגיית הדיגיטל ובהלימה לאסטרטגיית הבנק, הבנק מפתח מענה דיגיטלי מותאם וממוקד בצרכי הלקוח. הבנק שם דגש על פתרונות אשר ניתן יהיה לשלב בממשקים מול הלקוח ובכך לשפר את חווית הלקוח ולתת לו ערך מוסף בעולמות הפיננסיים השונים, ובפרט בעולמות שוק ההון. בנוסף, הבנק מקדם חדשנות באמצעות הטמעת מוצרים וטכנולוגיות מחברות הזנק, זאת לצד הפעילות השוטפת לפיתוח מוצרים וטכנולוגיות IN-HOUSE באמצעות מערך ה-ID של הבנק. לצורך מימוש כל זאת, קיימת בבנק מחלקה ייעודית לטיפול הוליסטי בתחום החדשנות והדיגיטל.

ביום 5 בנובמבר 2019, אישר דירקטוריון הבנק אסטרטגיה תאגידית חדשה לשנים הקרובות בהתאם לשינויים בסביבת הפעילות שלו, ומתוך ראייה קדימה של עולם הבנקאות. האסטרטגיה החדשה הינה נדבך נוסף לתהליכים אסטרטגיים פרטניים שבוצעו בשנים האחרונות, כמפורט בהמשך.

הבנק שם דגש על מתן ערך מוסף ללקוחותיו וזאת בהתאם לצרכיו של כל לקוח, לרבות בתחום הדיגיטל והמענה הטכנולוגי; מיקודן של חברת הבת מסד והמותגים יובנק, פאג"י ואוצר החייל בנישות הפעילות הייחודיות להם, ובעיקר בקידום תחום הקמעונאות והעסקים הקטנים; שמירה על מובילותו בשוק ההון; הובלת מהלכי התייעלות בהוצאות, תוך ייעול מצבת כח האדם, שיפור תהליכים, המשך התייעלות ברשת הסינוף ושימוש גובר בערוצי הבנקאות הישירה וכן חיזוק יכולות ליבה קריטיות כמו ניהול הדאטה ופיתוח עסקי, בד בבד עם ניהול סיכונים מושכל.

בשנת 2019, סיים הבנק לגבש תכנית אסטרטגית חדשה בעולמות תשתיות המחשוב. מטרת התכנית היא לשפר את יכולתו של הבנק לפעול בסביבת הבנקאות המשתנה, בין היתר על ידי קיצור זמני תגובה והגברת הגמישות.

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו, ביצע הבנק התאמות בתכנית העבודה השנתית בהתאם להתפתחויות במשק. הבנק ממשיך לעקוב אחר השפעות משבר הקורונה והשלכותיו על פעילות הבנק והאסטרטגיה שלו ובמידת הצורך מבצע התאמות בתכנית העבודה של הבנק.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

17	מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים
21	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח כולל אחר
26	המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
37	מגזרי הפעילות הפיקוחיים
41	חברות מוחזקות עיקריות

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

התפתחויות כלכליות עיקריות

להלן ההתפתחויות הכלכליות העיקריות שהשפיעו על הסביבה הכלכלית בה פעל ענף הבנקאות בישראל, במהלך שנת 2020. בתחילת שנת 2020, התאפיין המשק הישראלי בנתוני מאקרו חיוביים, נתוני צמיחה טובים, אבטלה נמוכה, איתנות פיננסית גבוהה, רמת חוב ציבורי נמוכה ויתרות מט"ח גבוהות. עם התפשטות נגיף הקורונה בארץ, במהלך הרבעון הראשון של שנת 2020, הודיעה ממשלת ישראל על הגבלות נרחבות לאזרחים ולעסקים. בעקבות כך, החל מהמחצית השנייה של חודש מרס 2020 הושבתה הפעילות הכלכלית בענפי משק רבים, אשר רק חלקם הוחזרו לפעילות חלקית, במהלך הרבעון השני של 2020, בהתאם לרמת הסיכון בפעילותם בתקופת המשבר. במהלך חודשי הקיץ, לאחר הסגר הראשון ובטרם הכרזת סגר שני, רשם המשק הישראלי התאוששות מהירה בפעילות הכלכלית. בעקבות הגידול בתחלואה, הוכרז בחודש ספטמבר 2020 על סגר שני והושבתה בשנית הפעילות הכלכלית במספר ענפי משק, כולל סגירת מערכת החינוך, אשר הובילה לירידה חדה בפעילות ובביקושים. במהלך חודשי נובמבר ודצמבר חלה התאוששות בפעילות הכלכלית לאור היציאה מהסגר השני, אך נמשכה השונות בפגיעה בין ענפי המשק. לאור המשך הגידול בתחלואה מאמצע חודש דצמבר 2020 נעצר מתווה הפתיחה והחל מתווה להחמרת המגבלות, לרבות בנוגע למסחר ולמערכת החינוך. בתחילת חודש פברואר 2021, בעקבות מבצע החיסונים שנערך, נרשמו הקלות במגבלות האמורות.

מאז תחילת התפרצות המגפה, לצורך צמצום ההדבקה והתפשטות הנגיף הוטלו הגבלות שונות, בין השאר, על פתיחת מקומות עבודה ועל התייבבות של עובדים במקומות עבודתם, אשר לא אפשרו לקיים שגרת עבודה רגילה. כך גם הוטלו מגבלות שונות על התנאים לפעילותם של מקומות הפתוחים לציבור, מסחר ועסקי בילוי ופנאי במטרה לצמצם את סיכון ההדבקה במקומות אלה. נוסף על כך הוטלו מגבלות על פעילותם של מקומות ועסקים שבהם מתרחשת התקהלות משמעותית ומתקיים לגביהם חשש לבריאות הציבור. המגבלות האמורות שוננו מעת לעת בהתאם להתפשטות הנגיף. עקב זאת, מעסיקים רבים הוציאו את עובדיהם לחופשה ללא תשלום או הודיעו על פיטוריהם.

ההתפתחויות הכלכליות לאורך שנת 2020, שבו והמחישו את העמידות של המשק הישראלי. המגבלות והסגרים הביאו לצניחה בפעילות הכלכלית, אולם בכל פעם שבה המגבלות הוסרו, הפעילות הכלכלית עלתה. חלק מהעסקים הצליח להתאים את אופי הפעילות לסיטואציה החדשה, ומגזר שירותי ההיי-טק בלט לטובה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהמשך הצמיחה של יצוא השירותים, למעט שירותי התיירות. בסגר השני הפגיעה בפעילות הייתה חמורה פחות מאשר בסגר הראשון. עם זאת, המצב בשוק העבודה, עוד לפני הכניסה לסגר השלישי, היה רחוק מלהיות מעודד. האבטלה לא הצליחה לשוב ולרדת לשיעור חד ספרתי, ומדדים שונים מראים שאת עיקר הפגיעה סופגים העובדים החלשים בענפים המתאפיינים ממילא בפריון ושכר נמוכים. גם בקרב העסקים הפגיעה מתרכזת בעיקר בעסקים קטנים, בפרט בענפים שמאפייניהם לא מאפשרים לקיים בהם את הפעילות תחת המגבלות הבריאותיות. על פי אומדנים, בשנת 2020 חלה ירידה (נטו) במספר העסקים במשק, לראשונה מזה שנים רבות. בנק ישראל מעריך כי הקצב הנוכחי המהיר של תהליך ההתחסנות בישראל מגדיל את האופטימיות באשר לחזרה מהירה של המשק לתוואי של צמיחה בשנה הקרובה. עם זאת, הסיכונים לפעילות עדיין גבוהים, והפגיעה במשק ובפרט בשוק העבודה צפויה להיות ממושכת. בחודש מאי 2020 הודיע בנק ישראל על מתווה מקיף, שאומץ על ידי המערכת הבנקאית, לדחיית תשלומי הלוואות - בהתייחס למשכנתאות, אשראי צרכני ואשראי עסקי - כסיוע ללקוחות הבנקים בהתמודדות עם משבר נגיף הקורונה. בחודש יולי 2020, בחודש ספטמבר 2020 ובחודש נובמבר 2020, הוחלט על הארכה והרחבה של המתווה לדחיית תשלומי הלוואות לעסקים ולמשקי בית, כולל משכנתאות.

צמיחה

במהלך שנת 2020, חלה החמרה משמעותית בתמונת המצב הריאלית, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד וזאת בצל משבר הקורונה ולנוכח צעדי המניעה שנקטה הממשלה, במטרה למזער את המשך התפשטות נגיף הקורונה.

האינדיקטורים האחרונים לפעילות הריאלית שפורסמו לשנת 2020 מצביעים על התכווצות חריגה של המשק בשנת 2020 על רקע משבר הקורונה ונקיטת הצעדים של הממשלה לבלימת נגיף הקורונה. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן - "הלמ"ס"), נרשמה ירידה בתוצר המקומי הגולמי (להלן - "התמ"ג") בשנת 2020 בשיעור של 2.4%, בהשוואה לשנת 2019 וירידה של 4.1% בתוצר לנפש. מהנתונים שפורסמו על ידי הלמ"ס, עולה כי נרשמו ירידות בשיעור של 9.4% בהוצאה לצריכה פרטית וירידה של 11.1% בהוצאה לצריכה הפרטית לנפש. הירידה בהוצאה לצריכה הפרטית לנפש בשנת 2020 משקפת ירידה של 11.2% בצריכה פרטית שוטפת לנפש, ירידה של 9.4% בהוצאה למוצרים בני-קיימא למחצה לנפש, וירידה של 7.8% בהוצאה למוצרים בני-קיימא לנפש. נרשמה ירידה של 4.8% בהשקעות בנכסים קבועים וירידה של 8.1% ביבוא הסחורות והשירותים. נרשמה עלייה של 2.9% בהוצאה לצריכה ציבורית ועלייה של 0.6% ביבוא הסחורות והשירותים.

ברבעון הרביעי של שנת 2020 בהשוואה לרבעון השלישי של שנת 2020 נרשמה עלייה של 6.3% (בחישוב שנתי) בתמ"ג. העלייה בתוצר ברבעון הרביעי משקפת בין היתר את ההשפעה של גידול משמעותי ביבוא רכבים ברבעון זה. מהנתונים שפורסמו על ידי הלמ"ס, עולה כי נרשמו עליות של 18.2%

בהוצאה לצריכה פרטית, עלייה של 66.1% בהשקעות בנכסים קבועים, עלייה של 26.0% בהוצאה לצריכה ציבורית, ועלייה של 88.5% ביבוא הסחורות והשירותים. ביצוא הסחורות והשירותים נרשמה ירידה של 4.9%.

ביום 4 בינואר 2021, עדכנה חטיבת המחקר של בנק ישראל את תחזיותיה, לפיהן צפוי התוצר לרדת בשנת 2020 ב-3.7%. בתרחיש הכולל התחשנות מהירה של האוכלוסייה עד מאי 2021 (להלן - "תרחיש חיסון מהיר"), בשנת 2021 צפויה צמיחה של 6.3% ובשנת 2022 צפויה צמיחה של 5.8%. בתרחיש זה הפעילות תתמתן מעט בתחילת 2021 עם הכניסה הנוכחית למגבלות על הפעילות, כאשר עם הסרתן תתרחש התאוששות מהירה יחסית בפעילות שתימשך עד סוף הרבעון השני של 2021 כתוצאה מהתחשנות האוכלוסייה. יחד עם זאת, בשל הפגיעה שהיתה בהכנסות של עסקים ומשקי בית, גם עם הסרת כל המגבלות הפעילות לא תחזור לרמתה הרגילה ויידרש לכך זמן ממושך נוסף, כך שבשנת 2022 רמת הפעילות צפויה להיות כ-2% מתחת למגמת התוצר ארוכת הטווח.

בתרחיש הכולל תהליך התחשנות מתמשך יותר - עד יוני 2022, על רקע גורמים שונים כגון: היעילות הרפואית של החיסון, המלאי הזמין של חיסונים בישראל, המבצע הלוגיסטי להפצתו, היענות הציבור להתחסן או תקלות בטיחות בדמות תופעות לוואי שיתגלו בישראל או בעולם ועלולות להביא לעצירות זמניות בתהליך (להלן - "תרחיש החיסון האיטי"), בשנת 2021 צפויה צמיחה של 3.5% ובשנת 2022 צפויה צמיחה של 6%. קצב צמיחת הפרמטרים של התוצר בשנת 2021 נמוך ביחס לתחזית בתרחיש המהיר, אולם התחזית עדיין מבטאת התאוששות קלה בפעילות ביחס לשנת 2020. עבור שנת 2022 קצב צמיחת הפרמטרים השונים צפוי להיות גבוה יותר על רקע ההתאוששות הצפויה עם השלמת תהליך ההתחשנות במהלך השנה. המדד המשולב למצב המשק של בנק ישראל עלה בשנת 2020 ב-0.4% בלבד, בהשוואה לעלייה של 3.2% בכל שנת 2019. השפעות משבר נגיף הקורונה על הפעילות הכלכלית אינן אחידות, והפגיעה מתרכזת בעיקר בענפים המושפעים ישירות מהמגבלות על הפעילות ומדרישות הריחוק החברתי. לכן פגיעת משבר נגיף הקורונה במשקי הבית שפרנסתם תלויה בענפים אלה גדולה במיוחד ופערי הסיכון בין המגזרים השונים עלולים אף להוסיף ולגדול ככל שהמשבר יתמשך.

סיכויי אשראי של המשק

רמת הסיכון של המשק הישראלי, כפי שהיא משתקפת מדירוגי חברות הדירוג ומשוקי ההון, נמוכה באופן יחסי. חברת דירוג האשראי העולמית Fitch אישררה בחודש אפריל 2020, את דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של A+ והותירה אותו עם תחזית יציבה. חברת הדירוג ציינה, כי חלקו של החוב החיצוני נמוך ומדינת ישראל נהנית מגמישות מימונית גבוהה. למדינה שוק מקומי עמוק ונזיל הנתמך, בין היתר, על ידי תוכנית רכישת האג"ח של בנק ישראל, גישה טובה לשווקי ההון הבינלאומיים וכן תכנית ערבות ממשלת ארה"ב במקרה של זעזוע בשווקים. במהלך חודש ינואר 2021, אישררה שוב חברת Fitch את דירוג האשראי של ישראל. חברת דירוג האשראי העולמית Moody's, הורידה בסוף חודש אפריל 2020, את אופק דירוג האשראי של מדינת ישראל מרמה של A1 לתחזית חיובית, לתחזית יציבה. הורדת האופק באה על רקע הערכה לאי העלאה של דירוג האשראי בחודשים הקרובים ונבעה משני גורמים עיקריים: הזינוק שחל בגירעון התקציבי, כתוצאה ממשבר הקורונה וכן חולשת המדיניות התקציבית של הממשלה, נוכח הקיטוב הפוליטי הגובר. עם זאת, השארת הדירוג משקפת פוטנציאל צמיחה חזק בטווח הבינוני והארוך. במהלך חודש אוקטובר 2020, אישררה חברת Moody's את דירוג האשראי של ישראל. חברת דירוג האשראי העולמית S&P, אישררה בחודש מאי 2020, את דירוג האשראי של מדינת ישראל ברמה של AA- והותירה אותו עם תחזית יציבה. חברת הדירוג ציינה, כי למרות האתגרים הפיסקליים שנוצרו עקב משבר הקורונה והמשבר הפוליטי הארוך, הצפי הוא, כי המחויבות למשמעת פיסקלית תגבר עם הקמת הממשלה ותתרום להמשך מדיניות מאקרו כלכלית אחראית. במהלך חודש נובמבר 2020, אישררה חברת S&P את דירוג האשראי של ישראל.

תקציב המדינה

על רקע התפזרות הכנסת, לא אושרו תקציבי המדינה לשנים 2020 ו-2021, והממשלה הגדילה את בסיס התקציב ל-2020, כך שהתקציב ההמשכי בשנת 2021 יהיה מרוסן פחות מכפי שהיה צפוי לפני השינוי. בתחילת המחצית הראשונה של שנת 2020, הצטמצם הגירעון, בין היתר, על רקע ריסון תקציבי, שנבע מהתקציב ההמשכי. מאז, המגמה התהפכה והגירעון עלה בחדות, בעקבות הצעדים הפיסקליים, שעליהם הכריזה הממשלה, על רקע התפשטות נגיף הקורונה והמגבלות שהוטלו על התנועה ועל הפעילות הכלכלית. נוכח המשבר החמור והתפשטות נגיף הקורונה, נדרשה הממשלה להוציא סכומים ניכרים מעבר למסגרת ההוצאה בתקציב ההמשכי, הן לטובת מניעת התפשטות נגיף הקורונה וטיפול מיידי בחולים שנדבקו והן לצורך סיוע משמעותי למשק, על מנת לאפשר לו לצלוח את המשבר. בשנת 2020 נמדד גירעון בתקציב המדינה של 160.3 מיליארדי ש"ח, שהיוו שיעור של כ-11.7% מהתמ"ג, בהשוואה ל-52.2 מיליארדי ש"ח שהיוו שיעור של כ-3.7% מהתמ"ג בשנת 2019. מקורו של הגידול החד בגירעון הינו במשבר הבריאותי אליו נקלע העולם כולו החל מראשית שנת 2020. העלייה בגירעון נובעת מהתרחבות ניכרת בהוצאות הממשלה על רקע משבר נגיף הקורונה ומירידה בהכנסות ממיסים. יעד הגירעון המקורי לשנת 2020, טרום המשבר, נע בטווח של 3%-3.3%.

על פי הערכה עדכנית של מחלקת המחקר בבנק ישראל מחודש ינואר 2021, על פי תרחיש החיסון המהיר, צפוי גירעון הממשלה (כאחוזים מהתוצר) לעמוד על 8% בשנת 2021 ועל 3.6% בשנת 2022. על פי תרחיש החיסון האיטי, צפוי שיעור גירעון הממשלה לעמוד על 11% בשנת 2021 ועל 6% בשנת 2022.

אינפלציה

סביבת האינפלציה במשק נמוכה ואף שלילית, בין היתר, עקב השפעות נגיף הקורונה על צד הביקושים במשק, שיורדים משמעותית יותר מאשר הירידה בהיצע. בשנת 2020 ירד המדד "בגין" בכ-0.7%, בהשוואה לעלייה של כ-0.9% בתקופה המקבילה אשתקד ואילו המדד "הידוע" ירד בכ-0.6%, בהשוואה לעלייה של כ-1.2% בתקופה המקבילה אשתקד.

הירידה בסביבת האינפלציה, שהחלה עוד לפני פרוץ משבר נגיף הקורונה, התעצמה עם פרוץ המשבר. בשנים 2018-2019 התייצבה האינפלציה השנתית סביב הגבול התחתון של היעד למשך כשנה, החלה לרדת בסוף המחצית השנייה של 2019 ומגמת ירידתה נמשכה במחצית הראשונה של 2020, עד ששיעורה התייצב ברמה נמוכה במחצית השנייה של 2020. שיעור האינפלציה השנתי נותר במהלך התקופה הנסקרת מתחת לגבול התחתון של יעד בנק ישראל.

על פי עדכון חטיבת המחקר של בנק ישראל מיום 4 בינואר 2021, קצב האינפלציה צפוי לעלות מרמתו הנוכחית הנמוכה, אולם עדיין נמוך מהגבול התחתון של היעד. על פי תרחיש השליטה, שיעור האינפלציה בשנת 2021 יעמוד על 0.6% ובשנת 2022 על 0.9%. על פי תרחיש החיסון האיטי, שיעור האינפלציה בשנת 2021 יעמוד על 0.1% ובשנת 2022 על 0.8%. ההערכה בשני התרחישים הינה כי השיפור בפעילות הכלכלית, יחד עם דעיכת השפעת הירידה בשער החליפין של הדולר מול השקל שחל עד כה, יובילו לעלייה מתונה באינפלציה, כך שבסוף שנת 2022 צפויה האינפלציה להימצא בקרבת הגבול התחתון של יעד האינפלציה.

שוק הדיור

על פי מדד מחירי הדירות של הלמ"ס, שפורסם בחודש פברואר 2021, נרשמה עלייה של 0.9% במחירי העסקאות שבוצעו בחודשים נובמבר-דצמבר 2020, בהשוואה לעסקאות שבוצעו בחודשים אוקטובר-נובמבר 2020. מחירי העסקאות שבוצעו בחודשים נובמבר-דצמבר 2020 עלו ב-4.0%, בהשוואה לחודשים המקבילים אשתקד.

שוק העבודה

משבר הקורונה השפיע באופן משמעותי על שוק העבודה, אשר עד לפרוץ המשבר הפגין עוצמה. על פי נתונים מסקר כח אדם, לחודש דצמבר, לרבעון הרביעי ולשנת 2020 שפורסמו על ידי הלמ"ס, שיעור האבטלה בחודש דצמבר 2020 עמד על כ-4.8% בהשוואה לשיעור של 5.0% בחודש נובמבר 2020. חיבור של נתוני הבלתי מועסקים עם העובדים שאינם בכח העבודה, שהפסיקו לעבוד עקב פיטורים או סגירת מקום העבודה החל מחודש מרץ 2020 ומועסקים שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע עקב סיבות הקשורות לקורונה, מביא לשיעור אבטלה בחודש דצמבר 2020 של כ-13.2% מסך כח העבודה, המהווים כ-553 אלף עובדים, בהשוואה לשיעור של 14.7% שהיוו כ-620 אלף עובדים, בחודש נובמבר 2020. שיעור האבטלה הממוצע בכל שנת 2020 עמד על 4.3%, בהשוואה לשיעור אבטלה של 3.8% בשנת 2019.

במקביל, שיעור ההשתתפות בכח העבודה ירד מתחילת המשבר ועד סוף חודש אפריל 2020 לכ-62%, עקב פליטת עובדים ממעגל העבודה. במחצית הראשונה של חודש יוני 2020 חלה עלייה בשיעור זה ל-63.1%, על רקע פתיחת מספר ענפים ופתיחת מערכת החינוך. במחצית השנייה של חודש ספטמבר, על רקע ההשבתה הנוספת של מערכת החינוך, ירד שיעור זה ל-61.3%, ובחודש דצמבר 2020 שיעור ההשתתפות המשיך לרדת לרמה של 60.5%. שיעור ההשתתפות הממוצע בכח העבודה בכל שנת 2020 עמד על 59.1%, בהשוואה לשיעור ההשתתפות של 61.1% בשנת 2019. לנוכח הסגר השלישי החל בשלהי חודש דצמבר 2020, שיעור האבטלה צפוי לשוב ולעלות. על פי בנק ישראל, הפגיעה בתעסוקה גבוהה יותר, בענפים המתאפיינים בשכר נמוך.

על פי הערכה עדכנית של מחלקת המחקר בבנק ישראל מחודש ינואר 2021, על פי תרחיש החיסון המהיר, צפוי שיעור האבטלה לעמוד על 9.6% בשנת 2021 ועל 6.2% בשנת 2022. על פי תרחיש החיסון האיטי, צפוי שיעור האבטלה לעמוד על 12.5% בשנת 2021 ועל 8.5% בשנת 2022.

שער החליפין

בשנת 2020, ירד שער החליפין של השקל מול הדולר בשיעור של כ-7.0%, תוך תנודתיות גדולה בין הרבעונים. שער החליפין של השקל מול האירו עלה בשיעור של כ-1.7%. מגמת הירידה המתמשכת בשער הדולר שהושפעה בין היתר גם מהיחלשות הדולר בעולם, הביאה את בנק ישראל להתערב בשוק, באמצעות רכישות מט"ח, כך שבשנת 2020 בוצעו רכישות בהיקף של כ-21 מיליארד ש"ח.

בתחילת חודש ינואר 2021 הודיע בנק ישראל כי על מנת לתמוך בהשגת יעדי בנק ישראל ובהתאוששות המשק ממשבר הקורונה ובפרט כדי לתמוך בענפי הייצוא ותחליפי הייבוא שנפגעו מההשפעה השלילית של הירידה בשער החליפין של השקל מול הדולר, בנק ישראל ירכוש בשנת 2021 סכום של 30 מיליארדי דולר. סכום זה גדול באופן משמעותי מהתערבות בנק ישראל בעבר ומהערכות בנק ישראל לגבי העודף הצפוי בחשבון השוטף במהלך 2021, כך שהרכישות ימתנו גם מגמות לייסוף הנובעות מגורמים פיננסיים. הרכישות ימשכו כל עוד הן אינן מביאות לפיחות בסדר גודל שאינו עקבי עם

השגת יעדי הבנק בתחום יציבות המחירים והיציבות הפיננסית. במהלך חודש ינואר 2021 רכש בנק ישראל כ- 6.8 מיליארדי דולר, המהווים רכישה של כ-23% מהיעד השנתי המתוכנן.

רבית בנק ישראל

לאור משבר הקורונה, אשר קטע את מגמת הצמיחה במשק, הפחית בנק ישראל את הרבית בחודש אפריל 2020, לרמה של 0.1%. על רקע הימשכות משבר הקורונה והרעת התנאים הכלכליים במשק בעקבות התפשטות נגיף הקורונה והצעדים שננקטו למניעתה, החליט בנק ישראל על הפעלת כלים נוספים כדי לסייע בהתמודדות עם המשבר. הצעדים שננקטו נועדו לצימצום הפגיעה הכלכלית שנגרמה בגלל המשבר הבריאותי, להבטחת המשך פעילותם התקינה של השווקים הפיננסיים, להגברת התמסורת מרבית בנק ישראל לרבות השוק ולעידוד הביקושים והאינפלציה. זאת תוך הקלה בתנאי האשראי, בין השאר בעזרת הפעלת מנגנוני אשראי ייחודיים וממוקדים. הכלים כללו מתן הלוואות לבנקים, אשר הותנו במתן אשראי לעסקים קטנים וזעירים, כולל מתן הלוואות ברבית קבועה בשיעור שלילי של 0.1%, כנגד הלוואות שהבנקים ייתנו לעסקים קטנים ברבית שלא תעלה על פריים ועוד 1.3%, והרחבת התכנית במסגרתה מתבצעות עסקאות רכישה מחדש ("ריפו") מול גופים פיננסיים, כך שעסקאות אלו יוכלו לכלול גם אגרות חוב תאגידיות כטווח, בנוסף לתכנית רכישת אגרות חוב ממשלתיות שעליה הכריז בנק ישראל, וזאת על מנת לייצב את השווקים. בנוסף הודיע בנק ישראל על תוכנית לרכישת אג"ח קונצרני בשוק המשני בהיקף של 85 מיליארד ש"ח. כמו כן, הרחיב בנק ישראל את היקף עסקאות החלף (SWAP), מול מערכת הבנקאות המקומית, לצורך הורדת הלחצים לנזילות דולרית. על פי הערכה עדכנית של מחלקת המחקר בבנק ישראל, מחודש ינואר 2021, הן בתרחיש חיסון מהיר והן בתרחיש החיסון האיטי, צפויה הרבית לעמוד בשנה הקרובה בטווח שבין 0% ל-0.1%.

בארה"ב, הבנק המרכזי, הפד, הוריד את הרבית במהלך שנת 2020 במספר פעימות, מטווח של 1.50%-1.75% לטווח של 0.00%-0.25%.

הסביבה הגלובלית

הכלכלה העולמית מתאוששת, אך נמשכת אי ודאות לאור תחילת מבצעי החיסונים מחד, והמשך התפשטות התחלואה מאידך. צפויה שונות גבוהה בקצב צמיחת המשקים השונים במהלך שנת 2021 וחלק מהמדינות לא צפוי להתאושש לחלוטין מהמשבר גם בשנת 2022, בעיקר אם יהיו התפרצויות נוספות של הנגיף וקצב החיסונים יהיה איטי. רמות התחלואה הגבוהות הביאו להאטה במגזר השירותים, בעיקר באירופה, ומנגד נמשך השיפור בתעשייה ובסחר העולמי. בשוקי ההון נמשכו העליות במחירי המניות על רקע תחילת מבצעי החיסון, תוך עליית תשואות קלה באג"ח הממשלתיות בארה"ב. נמשכת העלייה במחירי הנפט והסחורות התעשייתיות, אך האינפלציה צפויה להיוותר נמוכה, והמדיניות המוניטרית בבנקים המרכזיים העיקריים צפויה להימשך ולהיות מדיניות מרחיבה. בארה"ב אושרה תכנית תמריצים פיסקלית ותחזיות הצמיחה עודכנו כלפי מעלה, אך נתוני הצריכה הפרטית ושוק העבודה מצביעים על התמתנות בפעילות. באירופה התגברות התחלואה צפויה להביא להתכווצות בפעילות ברבעון הרביעי ותחזיות הצמיחה לשנת 2021 ירדו שוב. ההסכם בין האיחוד האירופאי ובריטניה הפחית את אי הוודאות הפוליטית. ביפן, למרות הגידול בתחלואה, האינדיקטורים המהירים מצביעים על שיפור. בסין נמשך השיפור הכלכלי על רקע שיפור בסנטימנט הצרכני וגידול בביקושים ליצוא.

שוקי ההון

בשוק ההון המקומי, במהלך שנת 2020 נרשמה מגמה מעורבת במדדי המניות העיקריים. במהלך הרבעון הראשון של השנה, נרשמו בעיקר ירידות במדדי המניות העיקריים על רקע הירידות בשוקי העולם והתפשטות נגיף הקורונה. מדד ת"א 35 ירד בשנת 2020 בכ-10.9% ומדד ת"א 125 ירד בכ-3%. מדד ת"א 90 עלה בכ-18% ומדד יתר מניות והמירים עלה בכ-20%. מדד האג"ח הכללי עלה בכ-0.8%.

במחזורי המסחר של המניות בבורסה המקומית, נרשמה מגמת עלייה במהלך שנת 2020, בהשוואה למחזורי המסחר בשנת 2019, שהתמתנה החל מהרבעון השני.

בעולם, נרשמה מגמה מעורבת בשוקי ההון בעקבות המשבר. במהלך הרבעון הראשון של השנה נרשמו ירידות שערים ואילו ברבעונים השני, השלישי והרביעי נרשמו עליות בשוקי ההון. במהלך שנת 2020, עלה מדד ה-S&P-500 בכ-16% ומדד הנאסד"ק עלה בכ-48%. באירופה, ירד מדד היורוסטוקס-600 בכ-4% ומדד המדינות המתפתחות (מדד ה-MSCI EM) עלה בכ-16%.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות, וברווח כולל אחר

רווח ורווחיות

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ב-750 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-865 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 13.3%. תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק עמדה על שיעור של 8.6%, בהשוואה ל-10.5% בשנת 2019.

תמצית דוח רווח והפסד

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר			
שינוי	2019	2020	
ב-%	במיליוני ש"ח		
(1.5)	2,827	2,785	רווח מימוני, נטו ⁽¹⁾
236.2	138	464	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(13.7)	2,689	2,321	רווח מימוני, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
6.2	1,295	1,375	עמלות והכנסות אחרות
(3.2)	2,654	2,569	הוצאות תפעוליות ואחרות
(15.3)	1,330	1,127	רווח לפני מסים
(23.0)	478	368	הפרשה למסים על הרווח
(43.1)	51	29	חלק הבנק ברווחי חברה כלולה לאחר השפעת המס
			רווח נקי:
(12.7)	903	788	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
-	(38)	(38)	רווח המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(13.3)	865	750	המיוחס לבעלי מניות הבנק
	10.5%	8.6%	תשואת הרווח הנקי להון המיוחס לבעלי מניות הבנק

(1) סעיפי רווח והפסד לעיל הוצגו במתכונת שונה מהמתכונת בדוח רווח והפסד. השינוי בא לידי ביטוי באמצעות מיון של הכנסות הרבית, נטו והכנסות המימון שאינן מרבית לרווח המימוני, נטו.

התפתחות ההכנסות וההוצאות

הרווח המימוני נטו

בכדי לנתח את הרווח מפעילות מימון יש לכלול ברווח בנוסף להכנסות והוצאות רבית גם הכנסות והוצאות מימון שאינן מרבית. הכנסות אלה כוללות את הכנסות המימון בגין מכשירים נגזרים המהווים חלק אינטגרלי מניהול החשיפות של הבנק. ההכנסות ממכשירים נגזרים כוללות, בין היתר, את השפעות ערך הזמן על השווי הווגן של נגזרים, המהווים חלק בלתי נפרד מניהול סיכוני הרבית בבנק ואת השפעת שיעור עליית המדד הידוע על נגזרים, המהווה חלק בלתי נפרד מניהול החשיפה למדד המחירים לצרכן.

להלן הרכב הרווח המימוני, נטו

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
3,085	2,878	הכנסות רבית
483	241	הוצאות רבית
2,602	2,637	הכנסות רבית, נטו
225	148	הכנסות מימון שאינן מרבית
2,827	2,785	סך הרווח המימוני המדווח
		בניטרול השפעות שאינן מפעילות שוטפת:
(6)	(3)	התאמות לשווי הווגן של מכשירים נגזרים
12	28	הכנסות ממימוש ומהתאמות לשווי הווגן של אגרות חוב
71	(2)	רווחים (הפסדים) מהשקעות במניות
77	23	סך כל ההשפעות שאינן מפעילות שוטפת
2,750	2,762	רווח מימוני מפעילות שוטפת ⁽¹⁾

(1) מזה בגין השפעות שניוניים במדד - הוצאה בסך של כ-20 מיליון ש"ח בשנת 2020, בהשוואה להכנסה בסך של כ-2 מיליון ש"ח בשנת 2019.

הרווח המימוני מפעילות שוטפת הסתכם ב-2,762 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,750 מיליון ש"ח בשנת 2019. הרווח המימוני מפעילות שוטפת הושפע מחד מגידול בהיקפי הפעילות העסקית, ומגידול מפעילות חדר עסקאות, בשל עלייה בהיקף העסקאות, עקב התנודתיות בשווקים במהלך השנה,

בעקבות התפשטות נגיף הקורונה ומאידך, גידול זה קוזז מהשפעת שחיקת המרווחים כתוצאה מירידת רבית בנק ישראל ומירידת הרבית הדולרית בהשוואה לשנת 2019 ומקוטן בהכנסות מהפרשי הצמדה בשל השינויים בשיעור המדד בין התקופות.

להלן נתונים עיקריים בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
	באחוזים	
2.55	2.13	שיעור ההכנסה על נכסים נושאי רבית
0.69	0.32	שיעור ההוצאה על התחייבויות נושאות רבית
1.86	1.81	פער הרבית הכולל
2.15	1.95	יחס בין הכנסות מרבית נטו לבין יתרת הנכסים נושאי הרבית

למידע נוסף בדבר שיעורי הכנסות והוצאות רבית של הבנק והחברות מאוחדות שלו וניתוח השינויים בהכנסות ובהוצאות רבית, ראה נספח 1 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2020 ב-464 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-138 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בסך של 326 מיליון ש"ח. לאור מצב אי הוודאות החליט הבנק להגדיל את ההפרשה הקבוצתית בשנת 2020, כדי לשקף את הגידול האפשרי בהפרשה הפרטנית שטרם בא לידי ביטוי. הגידול בהוצאה הקבוצתית להפסדי אשראי, מבטא את השינויים בסביבה המקרקו כלכלית ואת חוסר הוודאות כאמור לעיל, וזאת, באמצעות עדכון ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית. לפרטים נוספים, ראה פרק "מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים".

להלן פרטים לגבי ההוצאות בגין הפסדי אשראי בגין חובות ובגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים:

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
	במיליוני ש"ח	
213	156	הוצאה פרטנית בגין הפסדי אשראי
(194)	(156)	קוטן בהפרשה הפרטנית וגביית חובות שנמחקו חשבונאית
19	-	הוצאה פרטנית, נטו בגין הפסדי אשראי
119	464	הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי
138	464	סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי
		מזה:
66	346	הוצאות בגין סיכון אשראי מסחרי
3	41	הוצאות בגין סיכון אשראי לדיוור
69	77	הוצאות בגין סיכון אשראי פרטי אחר
0.02%	-	שיעור ההוצאה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.14%	0.52%	שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.16%	0.52%	שיעור סך כל ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור

למידע נוסף בדבר ההוצאות בגין הפסדי אשראי ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2020 ב-1,371 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,286 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 6.6%. עיקר הגידול בהכנסות מעמלות נובע מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון, המוסבר מגידול במחזורי המסחר בבורסה, ומגידול בהכנסות מהפרשי המרה, עקב גידול מחזורי הפעילות והתנודתיות בשערי המטבעות, כתוצאה ממשבר הקורונה. גידול זה קוזז בחלקו מירידה בהכנסות מדמי ניהול חשבון, מעמלות מעסקי מימון ומעמלות אחרות, שמוסברים בעיקר מירידה בהיקפי הפעילות כתוצאה מהשפעות נגיף הקורונה.

להלן התפלגות ההכנסות מעמלות:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
228	208	ניהול חשבון
102	101	כרטיסי אשראי
610	708	פעילות בשוק ההון
148	173	הפרשי המרה
86	79	עמלות מעסקי מימון
112	102	עמלות אחרות
1,286	1,371	סך כל העמלות

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2020 ב-2,569 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-2,654 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 3.2%. להלן פירוט של ההוצאות התפעוליות והאחרות:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
1,601	1,532	משכורות והוצאות נלוות
353	344	אחזקה ופחת בניינים וציוד
92	96	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים
50	26	הוצאות סילוק וצמצום
558	571	הוצאות אחרות למעט צמצומים וסילוקים
2,654	2,569	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

משכורות והוצאות נלוות הסתכמו בשנת 2020 ב-1,532 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,601 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 4.3%. הקיטון בהוצאות השכר מוסבר מירידה בעלויות השכר עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה ומירידה בהוצאות המענקים, שקוזזו בחלקם בעלויות השכר.

הוצאות אחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו ב-344 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-353 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 2.5%, שנבע בעיקר מירידה בהיקף נכסי הנדל"ן בקבוצה, עקב מהלכי התייעלות. ירידה זו קוזזה בחלקה מגידול בהוצאות התפעוליות בעקבות התפרצות נגיף הקורונה.

ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2020 ב-597 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-608 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון בשיעור של 1.8%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות סילוק בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לשנת 2019 בסך של 24 מיליון ש"ח ומירידה בהוצאות פרסום ושיווק בסך של 16 מיליון ש"ח. ירידה זו קוזזה בגידול בהוצאות עמלות שוק ההון בסך של 43 מיליון ש"ח, עקב גידול במחזורי הפעילות.

ההוצאות האחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של השנה ב-173 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-141 מיליון ש"ח ברבעון השלישי של השנה, גידול בשיעור של 22.7%, שנבע בעיקר מגידול בהוצאות סילוק בגין פרישה מוקדמת. הוצאות הסילוק הסתכמו ברבעון הרביעי של השנה ב-21 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1 מיליון ש"ח ברבעון השלישי של השנה.

ביום 28 ביולי 2020 וביום 3 בנובמבר 2020, אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות על פיה יתאפשר לכ-60 עובדים קבועים בבנק, המשתייכים לאוכלוסיית היעד שהוגדרה, לפרוש בפרישה מוקדמת ובתנאים מועדפים.

ההפרשה למסים על הרווח הסתכמה בשנת 2020 ב-368 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-478 מיליון ש"ח בשנת 2019. שיעור המס האפקטיבי בשנת 2020 הגיע ל-32.7%, בהשוואה לשיעור מס סטטוטורי של 34.2%. הירידה בהוצאות מסים ובשיעור המס האפקטיבי נובעת מהכנסות מסים בגין שנים קודמות, בסך של 40 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-26 מיליון ש"ח בשנת 2019.

לפרטים נוספים, ראה באור 8 לדוחות הכספיים.

חלק הבנק ברווח של חברה כלולה לאחר השפעת המס הסתכם בשנת 2020 ב-29 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-51 מיליון ש"ח בשנת 2019. הקיטון בחלק הבנק ברווח של חברה כלולה נובע מירידה ברווחי חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, שהושפעו בעיקר מגידול בהפרשה להפסדי אשראי, בכדי לשקף את הגידול בהפסדי אשראי המוערכים לתקופה בגין לווים שנפגעו מהמשבר, אולם טרם זוהו, מירידה בהיקף מחזורי העסקאות בחו"ל ובישראל וכן מעלויות בגין תכנית פרישה מרצון חד פעמית. מנגד, הרווח הושפע מהכנסה חד פעמית, בגין מכירת מניות ויזה אינק.

סך הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2020 ב-698 מיליון ש"ח, סכום זה הושפע מהרווח השנתי הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק בסך של 750 מיליון ש"ח, מהפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 49 מיליון ש"ח ומהפסד כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווק שוק בסך של 3 מיליון ש"ח.

לפירוט ההכנסות וההוצאות לפי רבעונים בשנים 2019 ו-2020 ראה נספח 3 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

מערך טכנולוגיות המידע

מתף - מיחשוב ותפעול פיננסי בע"מ (להלן - "מתף"), הינה חברת בת בבעלות מלאה של הבנק, ומשמשת כספק של תפעול וטכנולוגיות המידע (IT) לבנק ולחברות הקבוצה האחרות.

מתף מנהלת ומתפעלת את מכלול תשתיות המיחשוב, המערכות, מוצרי התוכנה והגנת הסייבר הנדרשים לבנק ולחברות הקבוצה לרבות ממשקים וערוצים המתחברים לתשתית זו.

השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע

תוכנה אשר נרכשה על ידי הקבוצה נמדדת לפי עלות, הכוללת בדרך כלל עלויות עסקה, בניכוי הפחתות והפסדים מירידת ערך שנצברו. היוון עלויות הקשורות לפיתוח תוכנה לשימוש עצמי מתחיל רק כאשר: השלב הראשוני בפרויקט הושלם; וכן ההנהלה, בעלת הסמכות המתאימה, אישרה והתחייבה לממן, באופן ישיר או עקיף, פרויקט לפיתוח תוכנה וצפוי כי הפיתוח יושלם ויתהוו הטבות כלכליות עתידיות מהתוכנה. בעת פיתוח תוכנה לשימוש עצמי, מהוונות העלויות הבאות: עלויות ישירות של שירותים שנצרכו ועלויות שכר עבודה לעובדים הקשורים באופן ישיר לפעילות פיתוח התוכנה. עלויות אחרות בגין פעילויות פיתוח ועלויות בשלב הראשוני של הפרויקט נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

להלן פרטים על הוצאות והשקעות שבוצעו בגין מערך טכנולוגיות המידע:

תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע שלא נזקפו כהוצאה:

שנת 2019				שנת 2020				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
36	-	-	36	33	-	-	33	עלויות בגין שכר ונלוות
9	-	-	9	8	-	-	8	עלויות בגין מיקור חוץ
56	-	-	56	79	-	-	79	עלויות רכישה או רישיונות שימוש
34	-	34	-	16	-	16	-	עלויות ציוד, בנינים ומקרקעין
135	-	34	101	136	-	16	120	סך הכל

יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיות המידע:

31 בדצמבר 2019				31 בדצמבר 2020				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
320	3	79	238	337	3	70	264	סך הכל עלות מופחתת
107	-	-	107	105	-	-	105	מזה: בגין שכר עבודה ונלוות

הוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע כפי שנכללו בדוח רווח והפסד:

שנת 2019				שנת 2020				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
במיליוני ש"ח				במיליוני ש"ח				
190	-	3	187	184	-	4	180	הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות
64	-	-	64	65	-	-	65	הוצאות בגין רכישה או רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים
38	-	18	20	37	-	18	19	הוצאות בגין מיקור חוץ
113	-	24	89	119	-	25	94	הוצאות בגין פחת
32	31	1	-	30	28	2	-	הוצאות אחרות
437	31	46	360	435	28	49	358	סך הכל

למידע נוסף בדבר שיפורים טכנולוגיים וחדשנות, ראה פרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

המבנה וההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

סך נכסי קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-167,778 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-141,110 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 18.9%.

א. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

31 בדצמבר			
שינוי	2019	2020	
ב-%	במיליון ש"ח		
3.5	87,899	90,970	אשראי לציבור, נטו
19.2	10,995	13,105	ניירות ערך
54.0	37,530	57,802	מזומנים ופקדונות בבנקים
18.0	120,052	141,677	פקדונות הציבור
19.6	3,674	4,394	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
6.7	8,568	9,141	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק

ב. להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

31 בדצמבר			
שינוי	2019	2020	
ב-%	במיליון ש"ח		
			מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים:
31.1	135	177	אשראי תעודות
(5.1)	7,551	7,163	ערבויות והתחייבויות אחרות
4.2	2,268	2,364	מסגרות לפעולה במכשירים נגזרים שלא נוצלו
12.9	9,463	10,683	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
6.3	8,200	8,718	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו ומסגרות להשאלת ניירות ערך
16.2	6,708	7,797	התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שעדיין לא ניתן והתחייבויות להוצאת ערבויות
7.5	34,325	36,902	סך הכל

מכשירים פיננסיים נגזרים:

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	ערך נקוב	שווי הוגן שלילי	שווי הוגן חיובי	
						במיליון ש"ח
21,290	384	249	18,914	453	221	חוזי רבית
74,927	414	391	73,814	1,071	885	חוזי מטבע
44,337	450	450	55,159	789	789	חוזים בגין מניות
156	1	1	171	2	2	חוזי סחורות ואחרים
140,710	1,249	1,091	148,058	2,315	1,897	סך הכל

האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2020, הסתכם ב-92,247 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-88,829 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 3.8%.

האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-90,970 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-87,899 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 3.5%.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר		31 בדצמבר				
2019	2020	השינוי	2019	2020		
%	%	ב-% במיליון ש"ח	במיליון ש"ח	במיליון ש"ח		
83.4	82.5	2.4	1,761	73,316	75,077	מטבע ישראלי
11.7	12.3	8.9	912	10,273	11,185	- לא צמוד
4.2	4.6	13.1	479	3,664	4,143	- צמוד למדד
0.7	0.6	(12.5)	(81)	646	565	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	3.5	3,071	87,899	90,970	פריטים לא כספיים
						סך הכל

אשראי לציבור, ברוטו לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי	31 בדצמבר		
	2019	2020	
ב- %	במיליוני ש"ח		
(3.2)	17,280	16,724	עסקים גדולים
(2.8)	5,539	5,385	עסקים בינוניים
9.3	17,264	18,876	עסקים קטנים וזעירים
(2.2)	21,835	21,351	משקי בית ללא הלוואות לדיור
10.8	25,583	28,336	הלוואות לדיור
4.5	67	70	בנקאות פרטית
19.3	1,261	1,505	גופים מוסדיים
3.8	88,829	92,247	סך הכל
(1.7)	18,196	17,889	מזה: אשראי צרכני ללא הלוואות לדיור וכרטיסי אשראי
18.2	33	39	משקי בית
(1.7)	18,229	17,928	בנקאות פרטית
			סך הכל

סיכון האשראי הכולל לציבור מורכב מסיכון אשראי מאזני, הכולל את האשראי לציבור, השקעות באגרות חוב של הציבור ונכסים הנובעים ממכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור, ומסיכון אשראי חוץ מאזני, הכולל עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, ערבויות והתחייבויות למתן אשראי. סיכון האשראי הכולל לציבור, הסתכם ביום 31 בדצמבר 2020 ב-129,440 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-123,687 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 4.7%.

להלן מידע לגבי התפלגות סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק:

שינוי	31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020		ענף משק
	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	במיליוני ש"ח	חלק הענף מסך סיכון האשראי	סיכון האשראי הכולל לציבור	
%	%		%	במיליוני ש"ח		
4.4	12.1	14,940	12.0	15,591	שירותים פיננסיים (כולל חברות החזקה)	
3.8	13.3	16,433	13.2	17,062	בינוי ונדל"ן	
2.4	8.1	10,020	7.9	10,263	תעשייה	
(6.2)	6.3	7,854	5.7	7,368	מסחר	
6.4	50.0	61,878	50.9	65,820	לקוחות פרטיים, לרבות הלוואות לדיור	
6.2	10.2	12,562	10.3	13,336	אחרים	
4.7	100.0	123,687	100.0	129,440	סך הכל	

להלן החלוקה הענפית של ששת הלווים הגדולים בקבוצה (לפי גודל חבות ברוטו לפני ניכוי בטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים):

31 בדצמבר 2020				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני*		
			במיליוני ש"ח		
1,000	1,000	500	500	שירותים פיננסיים	.1
907	907	609	298	תעשייה	.2
777	777	191	586	אספקת חשמל ומים	.3
557	712	290	422	שירותים פיננסיים	.4
506	506	5	501	שירותים פיננסיים	.5
396	495	401	94	בינוי ונדל"ן - בינוי	.6

31 בדצמבר 2019				ענף משק	לווה מספר
סיכון אשראי כולל לאחר ניכויים מותרים	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני*		
			במיליוני ש"ח		
165	1,047	5	1,042	שירותים פיננסיים	.1
648	936	274	662	שירותים פיננסיים	.2
795	795	391	404	תעשייה	.3
701	701	50	651	שירותים פיננסיים	.4
625	625	223	402	אספקת חשמל ומים	.5
607	607	6	601	שירותים פיננסיים	.6

* כולל אשראי לציבור, השקעה באגרות חוב ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.

על פי התפלגות האשראי לפי גודל חבות לווה, ליום 31 בדצמבר 2020, כאמור בבאור 2.9 לדוחות הכספיים, 50% מסך סיכון האשראי הכולל של הקבוצה, ניתן ללווים שסך האשראי שלהם מסתכם בסכום של עד 1.2 מיליון ש"ח ללווה. בתחומי אשראי שבין 1.2 מיליון ש"ח ועד 20 מיליון ש"ח, כלול 22% מסך סיכון האשראי, ובסכומי אשראי שמעל 20 מיליון ש"ח כלול 28% מסך סיכון האשראי של הקבוצה.

להלן יתרות סיכון האשראי הכולל של הלויים הנכללים במדרגות העליונות בבורר 29' לדוחות הכספיים בניכוי בטחונות המותרים בניכוי לצורך חישוב מגבלת חבות לווה בודד, במאוחד ובבנק:

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה
31 בדצמבר 2020						
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	באלפי ש"ח
6	2,796	591	3,387	1,044	2,343	מ-400,000 עד 800,000
2	1,907	-	1,907	1,109	798	מ-800,000 עד 1,200,000
8	4,703	591	5,294	2,153	3,141	סך הכל

המאוחד והבנק						תחום אשראי ללווה
31 בדצמבר 2019						
מספר לווים	חבות נטו	ניכויים מותרים	סך הכל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	באלפי ש"ח
4	2,727	-	2,727	670	2,057	מ-400,000 עד 800,000
2	814	1,170	1,984	279	1,705	מ-800,000 עד 1,200,000
6	3,541	1,170	4,711	949	3,762	סך הכל

למידע מפורט בנושא סיכון אשראי, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן, גילויים פיקוחיים נוספים ודוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

ההשקעה בניירות ערך ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-13,105 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-10,995 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 19.2%.

להלן הרכב התיק:

חלק מסך ניירות הערך		31 בדצמבר		אגרות חוב ממשלתיות
2019	2020	2019	2020	
	%	במיליוני ש"ח		אגרות חוב של בנקים (1)
76.2	90.3	8,379	11,831	קונצרני
5.9	2.5	649	321	קונצרני ומגובי נכסים בערבות ממשלות
8.0	4.8	885	634	מניות (2)
6.8	0.1	743	12	סך הכל
3.1	2.3	339	307	
100.0	100.0	10,995	13,105	

(1) היתרה כוללת גם אגרות חוב שהונפקו על ידי חברות הנפקה של בנקים.

כולל אגרות חוב של בנקים זרים במט"ח בבעלות ובערבות ממשלות זרות בסך של 32 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - 615 מיליון ש"ח).

(2) ההשקעה במניות כוללת, בין היתר, השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 80 מיליון ש"ח, השקעה במניות ובסלי מדדי מניות במט"ח בסך של 55 מיליון ש"ח והשקעה במניות ובסלי מדדי מניות הנסחרים בבורסה בתל-אביב בסך של 135 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - השקעה בקרנות השקעה פרטיות בסך של 89 מיליון ש"ח, השקעה במניות ובסלי מדדי מניות במט"ח בסך של 92 מיליון ש"ח והשקעה במניות הנסחרות בבורסה בתל-אביב בסך של 124 מיליון ש"ח).

להלן התפלגות תיק ניירות הערך לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך ניירות הערך		31 בדצמבר		מטבע ישראלי
ליום 31 בדצמבר		השינוי		
2019	2020	2019	2020	- לא צמוד
	%	במיליוני ש"ח		- צמוד למדד
33.0	51.3	84.9	3,085	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
3.2	2.2	(18.3)	(64)	פריטים לא כספיים
60.7	44.2	(13.2)	(879)	סך הכל
3.1	2.3	(9.4)	(32)	
100.0	100.0	19.2	2,110	
			10,995	13,105

להלן פירוט המקורות לציטוטי המחירים המשמשים את הבנק לשם קביעת השווי ההוגן של ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2020:

סך הכל	מחיר מצד נגדי לעסקה**	מחיר אינדיקטיבי*	מחיר מצוטט בשוק פעיל	מניות וקרנות השקעה פרטיות
			במיליוני ש"ח	
307	85	35	187	אגרות חוב ממשלתיות במטבע ישראלי
6,468	-	-	6,468	אגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי
536	-	234	302	אגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות נכסים
5,794	-	5,699	95	סך הכל
13,105	85	5,968	7,052	% מהתיק
100.0	0.7	45.5	53.8	

* מחיר אינדיקטיבי - אינדיקציה הנקבעת על ידי הבנק ואשר מבוססת בעיקר על ציטוטי מחיר המתקבלים מגופים חיצוניים, אשר התמחותם בכך, והיתרה מבוססת על מודלים פנימיים שנקבעו על ידי הבנק.

** מחיר מצד נגדי לעסקה - ציטוט מחיר המתקבל מהגורם מולו בוצעה העסקה. לגבי קרנות השקעה פרטיות, בחינת הצורך בביצוע הפרשה לירידת ערך מתבססת על הדוחות הכספיים שלהן.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב במט"ח וצמודות מט"ח שאינן מגובות בנכסים לפי מדינות/יבשות:

31 בדצמבר		במיליוני ש"ח	
2019	2020		
3,220	4,150		ישראל (כולל ממשלת ישראל - 4,051 מיליון ש"ח; 31.12.19 - 3,092 מיליון ש"ח)
2,071	1,352		ארצות הברית (כולל ממשלת ארצות הברית - 1,312 מיליון ש"ח; 31.12.19 - 1,957 מיליון ש"ח)
183	29		צרפת
10	28		קנדה
432	50		גרמניה (בבעלות ממשלת גרמניה או בערבותה)
83	84		המזרח הרחוק, ניו זילנד ואחרים (4 מדינות; 31.12.19 - 3 מדינות)
296	101		אירופה - אחרים (3 מדינות; 31.12.19 - 2 מדינות)
6,295	5,794		סך הכל

יצוין כי בכל אחת מהמדינות (למעט ממשלת ישראל וממשלת ארצות הברית), אין מנפיק שיתרת אגרות החוב שלו עולה על 0.4% מההון המיוחס לבעלי מניות הבנק.

להלן פירוט נוסף לאגרות חוב קונצרניות במטבע ישראלי, לפי ענפי משק:

ליום 31 בדצמבר		במיליוני ש"ח	
2019	2020		
148	125		חשמל ומים
204	169		בניה ונדל"ן
75	60		שירותים פיננסיים
9	82		בנקים
50	30		תעשיה
54	15		מסחר
97	51		תחבורה
11	-		בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל
4	4		שירותים ציבוריים
652	536		סך הכל

להלן הרכב תיק אגרות החוב במט"ח בקבוצת הבנק:

- **אגרות חוב במט"ח וצמוד מט"ח שאינן מגובות נכסים** - מסתכמות ב-5,794 מיליון ש"ח (1,802 מיליון דולר) (כולל חברות זרות בסך של 332 מיליון ש"ח, אגרות חוב מדינת ישראל במט"ח בסך של 4,051 מיליון ש"ח, אגרות חוב של חברות ישראליות במט"ח, שרובן, נסחרות בחו"ל בסך של 99 מיליון ש"ח ואגרות חוב ממשלתיות זרות בסך של 1,312 מיליון ש"ח). כל אגרות החוב הזרות הכלולות בתיק מדורגות בדירוג השקעה (Investment Grade), מזה כ-98% בקבוצת דירוג A ומעלה, כאשר כ-4% מהחשיפה הינה למוסדות בנקאיים ופיננסיים מובילים במדינות OECD. תיק השקעה זה מפוזר כך שהחשיפה למנפיק יחיד (למעט ממשלת ישראל או ארצות הברית) אינה עולה על 1% מהיקף תיק אגרות החוב במט"ח. משך החיים הממוצע בתיק אגרות החוב הזרות במט"ח עומד על כ-4 שנים. יתרת הרווחים ברוטו שטרם מומשה (הכלולה בהון במסגרת התאמות לשווי הוגן בגין אגרות חוב זמינות למכירה) ליום הדיווח בגין תיק זה עמדה על כ-42 מיליון ש"ח (13 מיליון דולר), בהשוואה לכ-59 מיליון ש"ח (כ-17 מיליון דולר) ליום 31 בדצמבר 2019.

יתרת הרווחים, נטו (לפני השפעת המס) הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר, בגין הפער בין השווי ההוגן של אגרות החוב בתיק הזמין למכירה לבין עלותם המופחתת, ליום 31 בדצמבר 2020 עמדה על 78 מיליון ש"ח.

מזומנים ופקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-57,802 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-37,530 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 54.0%.

פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-141,677 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-120,052 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 18.0%, שנבע בעיקר ממעבר השקעות של לקוחות בשוק ההון לפקדונות, עקב השלכות התפשטות נגיף הקורונה.

להלן התפלגות פקדונות הציבור לפי מגזרי ההצמדה השונים:

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר		השינוי		ליום 31 בדצמבר		
2019	2020	2019	2020	2019	2020	
%	%	%	במיליוני ש"ח	%	במיליוני ש"ח	
79.0	79.7	19.1	18,081	94,780	112,861	מטבעי ישראל
4.4	3.8	0.9	50	5,315	5,365	- לא צמוד
16.1	16.1	18.5	3,576	19,309	22,885	- צמוד למדד
0.5	0.4	(12.7)	(82)	648	566	מטבע חוץ (כולל צמוד למטבע חוץ)
100.0	100.0	18.0	21,625	120,052	141,677	פריטים לא כספיים
						סך הכל

פקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים:

השינוי	יתרה ליום 31 בדצמבר		סך הכל
	2019	2020	
%-ב		במיליוני ש"ח	
16.8	11,018	12,867	עסקים גדולים
3.9	5,491	5,707	עסקים בינוניים
27.1	19,157	24,358	עסקים קטנים וזעירים
22.8	51,572	63,338	משקי בית
17.6	7,734	9,097	בנקאות פרטית
4.9	25,080	26,310	גופים מוסדיים
18.0	120,052	141,677	סך הכל

תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק

סך תיקי ניירות הערך של לקוחות קבוצת הבנק ליום 31 בדצמבר 2020 עמד על 388 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-342 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 13.5%.

אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-4,394 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-3,674 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019. גידול בשיעור של 19.6%.

ביום 10 בפברואר 2020, הנפיקה הבינלאומי הראשון הנפקות בע"מ (להלן - "הבינלאומי הנפקות"), חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 800 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 814 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקה בגין אגרות החוב הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב שהונפקו.

ביום 23 ביוני 2020, הנפיקה הבינלאומי הנפקות, בהנפקה ציבורית, אגרות חוב בע.ג. של 339 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 344 מיליון ש"ח וכתבי התחייבות נדחים, בעלי מנגנון לספיגת הפסדים, בע.ג. של 300 מיליון ש"ח בתמורה לסך של 300 מיליון ש"ח. תמורת ההנפקות בגין אגרות החוב ובגין כתבי ההתחייבות הנדחים הופקדה בבנק. הבנק התחייב לקיים את תנאיהן של אגרות החוב ואת תנאיהם של כתבי ההתחייבות הנדחים שהונפקו.

לפירוט סך הנכסים וההתחייבויות לפי רבעונים בשנים 2019 ו-2020 ראה נספח 5 לפרק ממשל תאגידי, נספחים.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2020 ב-9,141 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-8,568 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 6.7%.
לפרטים בדבר התפתחות הרווח הכולל האחר, ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר.

הלימות ההון

יחסי הון מינימאליים

הבנק מיישם את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 201-211 בנושא מדידה והלימות הון, כפי שעודכנו על מנת להתאימן להנחיות באזל. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר יחסי הון מזעריים, נדרש הבנק לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימלי של 9% יחס הון כולל של 12.5% וזאת כתאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ליחסי הון מינימליים אלו מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיוור למועד הדיווח. לאור התפרצות נגיף הקורונה וכחלק מההתאמות להוראות ניהול בנקאי תקין, פרסם הפיקוח על הבנקים, ביום 31 במרס 2020, הוראת שעה, הנוגעת לעדכון הוראה 201 אשר כוללת הפחתת דרישות ההון הרגולטוריות החלות על הבנקים בנקודת אחוז אחת וכן עדכון להוראה 329 אשר מבטל את דרישות ההון של נקודת אחוז נוספת על הלוואות לדיוור, שהועמדו בתקופת המשבר וזאת על מנת להבטיח את יכולתם של הבנקים להמשיך להציע אשראי. דרישות הון אלה היו בתוקף למשך שישה חודשים, עם אפשרות הארכה לשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר לפיו הווארכה הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021. ביום 7 במרס 2021, פרסם בנק ישראל טיוטה לתיקון ההוראה, לפיה תוארך תקופת הוראת השעה ביחס למרבית ההקלות בתקופה נוספת בת שישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2021. לאחר מכן, ככל שרלוונטי, יידרש הבנק להציג מתווה מדורג לצבירה מחודשת של ההון, ככל שנשחק, על פני שנתיים. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי הפיקוח על הבנקים, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 8.29%- ו-11.79% בהתאמה.

בנוסף לאמור לעיל, תהליך קביעת יעדי ההון נעשה בהתבסס על הפרמטרים המרכזיים הבאים:

- ממצאי תהליך ה-ICAAP בהתבסס על פרופיל הסיכון של הקבוצה ובהתחשב ביעדים העסקיים של הקבוצה והצמיחה המתוכננת.
- תוצאות מבחני הקיצון כמפורט בהמשך.
- קביעת יעדי ההון נעשית לפי דרישת ההון הגבוהה יותר, מבין תוצאות ה-ICAAP לבין הנדרש בתרחיש הקיצון.
- מקדם שמרנות וכרית ביטחון המשלבים הערכות ואומדנים ביחס לפרופיל הסיכונים ובסיס ההון. למידע מפורט, ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

יעדי ההון הפנימיים שנקבעו על ידי הדירקטוריון הינם בהתאם ליעדים הרגולטוריים, כדלקמן:

- במצב עסקים רגיל - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-9.30% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.79%. בהינתן ההקלה של בנק ישראל, יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-8.30% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-11.79%.
- במצב קיצון - יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת מ-6.50% יחס ההון הכולל לא יפחת מ-9.00%.

יעדי ההון מביאים בחשבון את הסיכונים שהבנק חשוף אליהם, כשהעיקריים בהם הינם סיכונים אשראי, סיכונים פיננסיים לרבות סיכון הרבית, סיכונים תפעוליים לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע, סיכון טכנולוגיות המידע, סיכון ציות ואיסור הלכנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין. כל זאת מבוצע בהלימה לדיאלוג מול בנק ישראל. אמידת הסיכונים מביאה בחשבון, גם את היבטי משבר הקורונה והשלכות אפשריות על הבנק.

מבחני הקיצון

הבנק מיישם תשתית תרחישי קיצון לבחינת הנאותות ההונית ובוחן את יחסי ההון לפי תכנון ההון התלת שנתי. המתווה כולל, בין היתר, תרחישי קיצון הוליסטיים "מתגלגלים" על פני שלוש שנים, בתחום סיכונים אשראי, סיכונים פיננסיים, סיכונים תפעוליים לרבות סייבר, איסור הלכנת הון, ציות, אסטרטגיה, מוניטין, תפעולי ועוד. מתווה תרחישי הקיצון, כולל גם השפעות קיצוניות של משבר הקורונה. למידע מפורט, ראה דוח על הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

הוראות באזל 3

בהתאם להוראות המעבר, מכשירי ההון שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי יוכרו עד לתקרה של 80% ביום 1 בינואר 2014 ובכל שנה עוקבת תופחת תקרה זו ב-10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022. בהתאם לכך, החל מיום 1 בינואר 2020 עומדת התקרה על 20%.

מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית

- ביום 12 בינואר 2016, הופץ מכתב בנק ישראל בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל. לפי המכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאי המכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת התכנית לתקופה של חמש שנים בקו ישר. ביום 16 בדצמבר 2019 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב אשר מאריך את תוקף הנחיות אלו, עד ליום 31 בדצמבר 2021.
- ביום 17 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק את עדכון התכנית האסטרטגית של הקבוצה בהיבט מהלכי התייעלות שעלותה הערכה בכ-207 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2020, היה מביא לקיטון של כ-0.03% ביחסי הלימות ההון.
 - במהלך שנת 2018, קיבל דירקטוריון הבנק החלטה על ביצוע מהלכי התייעלות נוספים באוצר החייל. ברבעון השלישי של שנת 2018, התקבלה החלטה על מיזוג וביום 1 בינואר 2019 מוזג אוצר החייל עם ולתוך הבנק. החלטות אלו והשלכותיהן הצפויות הינן מעבר לתכנית התייעלות המקורית של הקבוצה, משנת 2016. בגין מהלכים אלה ביצעה הקבוצה הפרשה לפיצויים מוגדלים בסך של 82 מיליון ש"ח (53 מיליון נטו לאחר השפעת המס). ללא ההקלה כאמור, יישום מהלכי התייעלות, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 היה מביא לקיטון נוסף של 0.04% ביחסי הלימות ההון.
 - ביום 28 ביולי 2020 וביום 3 בנובמבר 2020, אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, על פיה יתאפשר לכ-60 עובדים קבועים בבנק, המשתייכים לאוכלוסיית היעד שהוגדרה, לפרוש בפרישה מוקדמת ובתנאים מועדפים.
- התוכנית הגדילה את ההפסד הכולל האחר (ברוטו) בסך של 48 מיליון ש"ח בגין התחייבות לפיצויים ולהטבות לאחר פרישה. כמו כן, ברבעון הרביעי של השנה בוצעה הפרשה נוספת לפיצויים מוגדלים בסך של כ-50 מיליון ש"ח בגין פרישה מוקדמת נוספת הצפויה בשנים הקרובות. סך ההשפעה נטו, לאחר השפעת המס בגין מהלכים אלה הסתכם ב-65 מיליון ש"ח.
- ההשפעה על יחס ההון העצמי לרכיבי סיכון נזקפת, כאמור לשיעורן על פני 5 שנים ומוערכת ליום 31 בדצמבר 2020 בקיטון של 0.08%.

יישום ההוראות

במסגרת הנדבך הראשון, הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית לפי הוראות בנק ישראל לסיכונים האשראי, השוק והסיכונים התפעוליים. במסגרת הנדבך השני, הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת נאותות ההון (תהליך ה-ICAAP). תהליך זה נועד להבטיח קיום רמה הולמת של אמצעים הוניים שתתמוך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק. מסמך ה-ICAAP לנתוני 30 ביוני 2020 הוגש כנדרש לבנק ישראל. תשתית תהליך הנאותות ההונית שאושרה בבנק משמשת בסיס לתהליך הפנימי המבוצע בחברה הבת הבנקאית בהתאמות הנדרשות ועל בסיס פרופיל הסיכון הספציפי שלה.

יתרה ליום 31 בדצמבר		
2019	2020	
		1. הון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים (במיליוני ש"ח)
8,785	9,369	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2,345	2,749	הון רובד 2, לאחר ניכויים
11,130	12,118	סך כל ההון הכולל
		2. יתרות משוקללות של נכסי סיכון (במיליוני ש"ח)
73,862	76,203	סיכון אשראי
875	883	סיכונים שוק
6,512	6,729	סיכון תפעולי
81,249	83,815	סך כל היתרות המשוקללות של נכסי סיכון
		3. יחס ההון לרכיבי סיכון
10.81%	11.18%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.70%	14.46%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.31%	8.29%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.81%	11.79%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

יחס הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר 2020 עמד על 11.18%, בהשוואה ל-10.81% ליום 31 בדצמבר 2019. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2020 עמד על 14.46%, בהשוואה ל-13.70% ליום 31 בדצמבר 2019.

ההון הכולל ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-12,118 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-11,130 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2019. בסיס ההון הושפע מחד מרווח בסך של 750 מיליון ש"ח, מגידול בסך של 232 מיליון ש"ח במכשירים שהונפקו על ידי הבנק הכשירים להכללה בהון הפיקוחי ומגידול בהפרשה הקבוצתית בסך של 176 מיליון ש"ח. מאידך, גידול זה קוזז בדבידנד ששולם בסך של 125 מיליון ש"ח, מהפסד כולל אחר בגין הטבות לעובדים בסך של 49 מיליון ש"ח ומהפסד כולל אחר בגין הצגת אגרות חוב זמינות למכירה לפי שווי שוק בסך של 3 מיליון ש"ח.

נכסי הסיכון ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-83,815 מיליון ש"ח בהשוואה ל-81,249 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2019.

יחס הון כולל יחס הון עצמי רובד 1 של חברה בת משמעותית בהתאם להוראות בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון" (באזל):

31 בדצמבר 2019	31 בדצמבר 2020	
		באחוזים
		בנק מסד בע"מ
13.50%	14.03%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
14.52%	15.19%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון

יחס מינוף - הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף (להלן - "ההוראה"). יחס המינוף מבוסס באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון עצמי רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202. בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד וזאת לגבי כל תאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (כולל את הבנק). ביום 15 בנובמבר 2020, פרסם בנק ישראל עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 250 - התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם משבר הקורונה (הוראת שעה), במסגרתה עודכנה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. העדכון מקל את דרישת יחס המינוף בחצי נקודת האחוז, כך שעל הבנק לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד (במקום 5%), וזאת כתאגיד בנקאי ששך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא עד 24% מהיקף הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית. ההקלה תהיה בתוקף עד ליום 31 במרס 2021, כאשר לאחר מכן ההקלה תחול ל-24 חודשים נוספים, ובלבד שיחס המינוף לא יפחת מיחס המינוף במועד תום תוקף ההוראה, או יחס המינוף המינימלי שחל על התאגיד הבנקאי טרם להוראה, הנמוך מביניהם. ביום 7 במרס 2021, פרסם בנק ישראל טיוטה לתיקון ההוראה, לפיה תוארך תקופת הוראת השעה ביחס למרבית ההקלות בתקופה נוספת בת שישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2021. יחס המינוף ליום 31 בדצמבר 2020 עומד על 5.29%, בהשוואה ל-5.81% ליום 31 בדצמבר 2019. הקיטון נובע בעיקר מגידול בפקדונות בבנק ישראל, עקב הגידול בפקדונות הציבור. אי לכך, הקיטון ביחס המינוף כאמור, אינו משקף גידול בפרופיל הסיכון של הבנק.

מדיניות חלוקת דיבידנד

בהתאם למדיניות חלוקת הדיבידנד שאישר דירקטוריון הבנק (כפי שעודכנה ביום 9 ביוני 2015 וביום 14 באוגוסט 2017), הבנק יחלק כדיבידנד בכל שנה עד 50% מהרווח הנקי השנתי של הבנק הראוי לחלוקה, בכפוף לכך שיחסי ההון לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחתו מהיעדים הרגולטוריים ומהיעדים שנקבעו ושייקבעו על ידי דירקטוריון הבנק מעת לעת, בכפוף להוראות הדין ונוהל בנקאי תקין, וככל שלא יתרחשו שינויים לרעה ברווחי הבנק ו/או במצבו העסקי ו/או הכספי ו/או במצב המשק הכללי ו/או בסביבה החוקית. יובהר, כי החל משנת 2017, הרווח הנקי השנתי מתייחס לרווח הנקי השנתי של השנה השוטפת.

אין באמור בהחלטה זו כדי לגרוע מסמכות הדירקטוריון לבחון מעת לעת את המדיניות, ולהחליט בכל עת, בהתחשב בשיקולים עסקיים ובהוראות הדין החלות על הבנק, על שינוי המדיניות או שינוי שיעור הדיבידנד שיחולק בגין תקופה מסוימת או להחליט שלא לחלק דיבידנד כלל. מובהר בזאת, כי כל חלוקה של דיבידנד תהיה טעונה אישור נפרד של הדירקטוריון, וכפופה לכל המגבלות החלות על הבנק בעניין חלוקת דיבידנד, ותפורסם בהתאם להוראות הדין, בצירוף כל הפרטים הנדרשים.

יצוין כי חלוקת דיבידנד על ידי הבנק כפופה, בנוסף להוראות חוק החברות, למגבלות נוספות כמפורט בבאור 24א.ב' לדוחות הכספיים.

להלן פרטים בדבר הדיבידנד שחולק על ידי הבנק משנת 2018:

יום ההכרזה	יום התשלום	סך הכל דיבידנד ששולם	דיבידנד למניה
		במיליוני ש"ח	בש"ח
5 במרס 2018	21 במרס 2018	95	0.95
28 במאי 2018	5 ביוני 2018	60	0.60
14 באוגוסט 2018	2 בספטמבר 2018	100	1.00
20 בנובמבר 2018	9 בדצמבר 2018	100	1.00
12 במרס 2019	20 במרס 2019	105	1.05
28 במאי 2019	17 ביוני 2019	85	0.85
13 באוגוסט 2019	29 באוגוסט 2019	110	1.10
26 בנובמבר 2019	12 בדצמבר 2019	110	1.10
15 במרס 2020	31 במרס 2020	125	1.25

לאור מכתבה של המפקחת על הבנקים, מיום 29 במרס 2020, לכל הבנקים המסחריים ולהוראת השעה מיום 31 במרס 2020, המתקנת את הוראת ניהול בנקאי תקין 201, בו נכללה בקשה, בין היתר, לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנד על רקע משבר הקורונה ואי הוודאות הנובעת מהתפתחות המשבר, קיים דירקטוריון הבנק ביום 16 באפריל 2020 דיון על מדיניות הדיבידנד המפורטת לעיל והחליט, כי הבנק יימנע מלחלק דיבידנד לבעלי מניותיו במהלך תקופת הוראת השעה (שנקבעה במקור לשישה חודשים, עד ליום 30 בספטמבר 2020, עם אפשרות הארכה לשישה חודשים נוספים. ביום 16 בספטמבר הוראת השעה עד ליום 31 במרס 2021). על רקע ציפיות הפיקוח על הבנקים לגבי המערכת הבנקאית בנושא, בהתבסס על המשך חוסר הוודאות הכלכלית וההשפעה האפשרית של המשך פגיעה במשק, החליט דירקטוריון הבנק ביום 16 במרס 2021, להמשיך לא לחלק דיבידנד בעת הזו.

מובהר, כי מעבר לאמור לא חל שינוי במדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק והיא נותרה בעינה. דירקטוריון הבנק יהיה רשאי לבחון בכל עת את ההחלטה בעניין יישום חלוקת הדיבידנד ולשנותה לפי שיקול דעתו.

יצוין כי ביום 7 במרס 2021, פרסם בנק ישראל טיוטה לתיקון הוראת השעה לפיה תקופת הוראת השעה תוארך עד ליום 30 בספטמבר 2021.

מגזרי הפעילות הפיקוחיים

הדיווח על מגזרי פעילות הינו בהתאם למתכונת ולסיווגים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים. דיווח זה שונה במהותו ממגזרי הפעילות המשמשים את הבנק לפי גישת ההנהלה, אשר מפורטים ב"א"28 לדוחות הכספיים. מגזרי הפעילות הפיקוחיים מדווחים במתכונת האחידה שקבע הפיקוח על הבנקים לכלל המערכת הבנקאית, והם מבוססים על מאפייני הלקוח, כגון: היקף תיק הנכסים - בהתייחס ללקוחות פרטיים, או המחזור העסקי - בהתייחס ללקוחות העסקיים. להגדרות המגזרים הפיקוחיים, ולפרטים בדבר עיקרי ההנחיות, האומדנים ועקרונות הדיווח, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים. לפירוט בדבר מגזרי הפעילות לפי גישת ההנהלה, ראה ב"א"28 לדוחות הכספיים.

להלן תמצית התפתחות תוצאות הפעילות לפי מגזרים:

א. סך ההכנסות *

חלק המגזר מסך ההכנסות		לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		
לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		
ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	2019	2020	2019	2020	
ב-%		ב-%		במיליוני ש"ח		
9.3	9.7	4.9	385	404		עסקים גדולים
5.8	5.4	(5.8)	240	226		עסקים בינוניים
23.5	23.3	(0.1)	968	967		עסקים קטנים וזעירים
43.5	43.4	0.6	1,793	1,804		משקי בית
2.6	2.4	(4.7)	106	101		בנקאות פרטית
6.4	6.0	(5.3)	265	251		גופים מוסדיים
8.9	9.8	11.5	365	407		ניהול פיננסי
100.0	100.0	0.9	4,122	4,160		סך הכל

ב. רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

לשנה שנתיימה		לשנה שנתיימה		
ביום 31 בדצמבר		ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	2019	2020	
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		
116	109			עסקים גדולים
71	29			עסקים בינוניים
193	122			עסקים קטנים וזעירים
159	161			משקי בית
27	22			בנקאות פרטית
53	49			גופים מוסדיים
246	258			ניהול פיננסי
865	750			סך הכל

* כולל הכנסות רבית נטו והכנסות שאינן מרבית.

ג. יתרות מאזניות ממוצעות*

חלק המגזר מסך האשראי לציבור		אשראי לציבור			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	השינוי	2019	2020	
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח		
19.4	19.4	5.0	16,599	17,425	עסקים גדולים
6.6	6.2	(0.6)	5,623	5,592	עסקים בינוניים
19.5	19.8	7.0	16,653	17,827	עסקים קטנים וזעירים
53.2	52.9	4.3	45,476	47,443	משקי בית
0.1	0.1	-	50	50	בנקאות פרטית
1.2	1.6	35.2	1,039	1,405	גופים מוסדיים
100.0	100.0	5.0	85,440	89,742	סך הכל

חלק המגזר מסך פקדונות הציבור		פקדונות הציבור			
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2019	2020	השינוי	2019	2020	
ב-%		ב-%	במיליוני ש"ח		
8.6	9.5	24.9	9,861	12,317	עסקים גדולים
4.3	4.2	9.0	4,968	5,413	עסקים בינוניים
16.3	16.7	16.6	18,660	21,759	עסקים קטנים וזעירים
44.3	45.5	16.2	50,896	59,151	משקי בית
6.6	6.7	13.9	7,611	8,666	בנקאות פרטית
19.9	17.4	(1.2)	22,825	22,553	גופים מוסדיים
100.0	100.0	13.1	114,821	129,859	סך הכל

* יתרות ממוצעות מחושבות על בסיס יתרות לתחילת רבעון או לתחילת חודש.

מגזרים עסקיים - מגזר העסקים הקטנים והזעירים, מגזר העסקים הבינוניים ומגזר העסקים הגדולים

להלן נתונים עיקריים אודות מגזרים עסקיים - עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים - פעילות בישראל

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2019				לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2020				
סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	סך הכל	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	
במיליוני ש"ח								
1,094	274	165	655	1,082	304	155	623	הכנסות רבית, נטו
499	111	75	313	515	100	71	344	הכנסות שאינן מרבית
1,593	385	240	968	1,597	404	226	967	סך הכנסות
65	18	12	35	344	98	84	162	הוצאות בגין הפסדי אשראי
903	161	110	632	873	152	100	621	הוצאות תפעוליות ואחרות
380	116	71	193	260	109	29	122	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
38,875	16,599	5,623	16,653	40,844	17,425	5,592	17,827	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
40,083	17,280	5,539	17,264	40,985	16,724	5,385	18,876	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
33,489	9,861	4,968	18,660	39,489	12,317	5,413	21,759	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
35,666	11,018	5,491	19,157	42,932	12,867	5,707	24,358	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2020, בהשוואה לשנת 2019

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,082 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,094 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 1.1%. הכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-515 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-499 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 3.2%, אשר נבע בעיקר מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון ומגידול בהכנסות הפרשי המרה עקב גידול במחזורי הפעילות והתנודתיות בשערי המטבעות, כתוצאה ממשבר הקורונה. ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-344 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-65 מיליון ש"ח בשנת 2019. הגידול מוסבר מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנובעת בעיקר מהשלכות משבר הקורונה, אשר בעקבותיו ולאור מצב אי הוודאות שנוצר, עדכן הבנק את ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-873 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-903 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 3.3%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות השכר, עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה, מקיטון במענקים לעובדים, ומירידה בהוצאות הסילוק, בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לשנת 2019.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק של המגזרים העסקיים הסתכם ב-260 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-380 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 31.6%, המוסבר בעיקר מגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי כאמור לעיל.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-40,844 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-38,875 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 5.1%. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-40,985 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-40,083 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 2.3%. היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-39,489 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-33,489 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 17.9%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-42,932 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-35,666 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 20.4%.

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

להלן נתונים עיקריים אודות אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית - פעילות בישראל

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			
משקי בית	בנקאות פרטית	סך הכל	משקי בית	בנקאות פרטית	סך הכל	
1,282	38	1,244	1,242	24	1,218	הכנסות רבית, נטו
617	68	549	663	77	586	הכנסות שאינן מרבית
1,899	106	1,793	1,905	101	1,804	סך הכנסות
72	-	72	118	1	117	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,508	65	1,443	1,462	67	1,395	הוצאות תפעוליות ואחרות
186	27	159	183	22	161	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
45,526	50	45,476	47,493	50	47,443	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
47,485	67	47,418	49,757	70	49,687	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
58,507	7,611	50,896	67,817	8,666	59,151	יתרה ממוצעת של פקדונות הציבור
59,306	7,734	51,572	72,435	9,097	63,338	יתרת פקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח

שינויים עיקריים בתוצאות הפעילות בשנת 2020, בהשוואה לשנת 2019

סך כל הכנסות הרבית, נטו הסתכמו ב-1,242 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,282 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 3.1%, אשר נבע בעיקר מירידה במרווחים הפיננסיים על הפקדונות, עקב ירידת רבית בנק ישראל וירידת הרבית הדולרית. קיטון זה קוּזז ברובו בגידול בפעילות בהלוואות לדיוח. ההכנסות שאינן מרבית הסתכמו ב-663 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-617 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 7.5%, אשר נבע בעיקר מגידול בהכנסות מפעילות שוק ההון.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ב-1,462 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,508 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 3.1%, שנבע בעיקר מירידה בהוצאות השכר, עקב צמצום במצבת העובדים בקבוצה, מקיטון במענקים לעובדים ומירידה בהוצאות הסילוק, בגין פרישה מוקדמת של עובדים, בהשוואה לשנת 2019.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-118 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-72 מיליון ש"ח בשנת 2019. הגידול מוסבר מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנובעת בעיקר מהשלכות משבר הקורונה, אשר בעקבותיו ולאור מצב אי הוודאות שנוצר, עדכן הבנק את ההתאמות האיכותיות בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק במגזר האנשים הפרטיים, הכולל את מגזר משקי הבית והבנקאות הפרטית הסתכם ב-183 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-186 מיליון ש"ח בשנת 2019.

היתרה הממוצעת של האשראי לציבור הסתכמה ב-47,493 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-45,526 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 4.3%. האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-49,757 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-47,485 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 4.8%. היתרה הממוצעת של פקדונות הציבור הסתכמה ב-67,817 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-58,507 מיליון ש"ח בשנת 2019, גידול בשיעור של 15.9%. פקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמו ב-72,435 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-59,306 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 22.1%.

מגזר ניהול פיננסים

סך כל ההכנסות המשיכות למגזר זה הסתכמו ב-407 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-365 מיליון ש"ח בשנת 2019. הרווח הנקי במגזר הניהול הפיננסי הסתכם ב-258 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-246 מיליון ש"ח בשנת 2019.

סך ההכנסות מפעילות למסחר המשיכות למגזר זה, הסתכמו ב-13 מיליון ש"ח. סך הכנסות (הוצאות) הרבית (באור 2 לדוחות הכספיים) והכנסות המימון שאינן מרבית (באור 3 לדוחות הכספיים), בגין פעילויות למטרת מסחר, הסתכמו ב-22 מיליון ש"ח. הפער בסך של 9 מיליון ש"ח נובע מהכנסות מפעילות בנגזרים למטרת מסחר, אשר אינן משיכות למגזר זה.

חברות מוחזקות עיקריות

בנק מסד בע"מ (להלן - "מסד") - בו מחזיק הבנק 51.0% מהון המניות ומזכויות ההצבעה, הינו בנק מסחרי הפועל באמצעות 23 סניפים ושלוחות. השקעת הבנק במסד ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-410 מיליון ש"ח. סך המאזן של מסד ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-10,349 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-8,694 מיליון ש"ח ביום 31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 19.0%. סך כל ההון של מסד ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכם ב-804 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-726 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2019, גידול בשיעור של 10.8%. הרווח הנקי של מסד הסתכם בשנת 2020 ב-77.0 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-77.7 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 0.9%. חלק הבנק ברווחי מסד הסתכם בשנת 2020 ב-39.3 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-39.6 מיליון ש"ח בשנת 2019. תשואת הרווח הנקי (על בסיס שנתי) עמדה בשנת 2020 על 10.1%, בהשוואה ל-11.3% בשנת 2019. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 15.19%, בהשוואה ל-14.52% בסוף שנת 2019. יחס הון עצמי רובד 1 עומד על 14.03%, בהשוואה ל-13.50% בסוף שנת 2019. במסגרת תהליך ה-ICAAP לנתוני ה-30 ביוני 2020 נקבעו על ידי דירקטוריון מסד יעדי ההון המינימליים כדלקמן: יחס הון עצמי רובד 1 לא יפחת משיעור של 10.5%, עד ליום 31 בדצמבר 2021, ויחס ההון הכולל לא יפחת מ-12.65% עד ליום 31 בדצמבר 2021.

חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (להלן - "כאל") - הבנק מחזיק 28.2% בהון ו-21.0% בזכויות ההצבעה בכאל. כאל עוסקת בשיווק ובתפעול של הנפקת כרטיסי אשראי וסליקת עסקאות בכרטיסי אשראי של המותג הבינלאומי "ויזה" ו"מסטרקארד", משווקת ומפעילה את מערך כרטיסי האשראי של "דיינרס" באופן בלעדי בישראל וכן סולקת כרטיסים ממותג "ישראלכרט". השקעת הבנק בכאל ליום 31 בדצמבר 2020 הסתכמה ב-636 מיליון ש"ח. יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון עומד על 14.8%, בהשוואה ל-14.0% בסוף שנת 2019. חלק הבנק ברווחי כאל, לפני השפעת המס, הסתכם בשנת 2020 ב-33.5 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-57.0 מיליון ש"ח בשנת 2019, קיטון בשיעור של 42.2%. הקיטון ברווח מוסבר בעיקר מגידול בהפרשה להפסדי אשראי, בכדי לשקף את הגידול האפשרי בהפסדי האשראי המוערכים לתקופה בגין לווים שנפגעו מהמשבר אולם טרם זוהו, מירידה בהיקף מחזורי העסקאות בחו"ל ובישראל וכן מעלויות בגין תכנית פרישה מרצון חד פעמית. מנגד, הרווח של כאל הושפע מהכנסה חד פעמית בסך של 49 מיליון ש"ח, נטו לאחר השפעת המס, בשל מכירת מניות ויזה אינק.

ראה באור 25 באשר לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות כנגד כאל ולשומות שהוציא מנהל מס ערך מוסף לכאל.

סקירת הסיכונים

43	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
45	סיכון אשראי
62	סיכון שוק
68	סיכון נזילות
70	סיכון מימון
70	סיכון תפעולי
73	סיכונים אחרים
79	דיון בגורמי סיכון

סקירת הסיכונים

מידע נוסף על הסיכונים ניתן למצוא בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

כללי

- א. פעילותה של הקבוצה מלווה בחשיפה לסיכונים, כשהעיקריים בהם הינם: סיכוני האשראי, לרבות ריכוזיות (ענפי משק ולווים), סיכוני שוק, כאשר העיקרי בהם הינו סיכון הרבית, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים לרבות סיכון סייבר ואבטחת מידע וסיכון טכנולוגיות המידע, סיכוני ציות והלבנת הון, סיכון אסטרטגיה, סיכון משפטי וסיכון מוניטין.
כל הסיכונים העיקריים מנוהלים על ידי חברי הנהלה או בעלי תפקידים בכירים. בגין סיכוני אשראי, סיכוני שוק וסיכונים תפעוליים, קיימת דרישה רגולטורית להלימות הון במסגרת הוראות נדבך 1 של באזל. במסגרת תהליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) הקבוצה מבצעת תהליך מעמיק של זיהוי מוקדי סיכון נוספים ואתגור מוקדי הסיכון המזוהים במסגרת הנדבך הראשון. במידת הצורך מתבצעת הקצאת הון משלימה בגין סיכוני נדבך 1 והקצאת הון נוספת בגין יתר הסיכונים ותתי הסיכונים.
- ב. מדיניות ניהול הסיכונים של הקבוצה מוכוונת להשגת היעדים האסטרטגיים שנקבעו, תוך טיפוח התמחויות בקבוצה, ניצול היתרונות למגוון וגודל, תוך שמירה על רמות הסיכון שאושרו ועל קיומם של מנגנוני ניהול, בקרה, ביקורת ודיווח נאותים.
- ג. ניהול הסיכונים מתבצע ברמת הקבוצה, כאשר תפיסת הסיכון הכוללת של הקבוצה עולה בקנה אחד עם המסגרת הרגולטורית, שנקבעה על ידי המפקח על הבנקים ועל העקרונות המנחים (ה-Sound Practices) של וועדת באזל, המושתתת על העיקרון, כי לכל פעילות בנקאית הטומנת בחובה סיכון יוגדרו ויאופיינו: מדיניות ותיאבון סיכון, מגבלות לתחיתמ והגדרת היקף החשיפה, מעגלי בקרה וביקורת, מערכי דיווח ומנגנון לכימות הרווח, מדידתו ודיווח עליו על פי אמות מידה מקובלות.
- ד. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בקבוצה באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת, ומיושמים באמצעות שלושה קווי הגנה: קו ההגנה הראשון שמקיימים האחראים על יצירת הסיכון וניהולו, קו ההגנה השני שמקיימות יחידות הבקרה הבלתי תלויות בחטיבות לניהול סיכונים והחשבונאי הראשי והמערך המשפטי, וקו ההגנה השלישי שמקיימים מערך הביקורת הפנימית והחיצונית.
- ה. מנהל הסיכונים הראשי הינו חבר הנהלה ונושא באחריות לפונקציית ניהול הסיכונים ולמסגרת ניהול הסיכונים המקיפה לרוחב הארגון כולו.
 - ו. האחראים על ניהול הסיכונים הינם:
 - רו"ח אלי כהן, מכהן כראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי (CRO), כמנהל הסיכונים התפעוליים, כממונה על האכיפה הפנימית בניירות ערך וכמנהל ההמשכיות העסקית (בנוסף, מנהל הגנת הסייבר כפוף אליו מקצועית).
 - סיכוני האשראי מנוהלים על ידי רו"ח בנצי אדירי, ראש החטיבה העסקית (עד ליום 1 בינואר 2021, נוהלו על ידי רו"ח אילן בצרי).
 - סיכון האסטרטגיה והסיכונים הפיננסיים מנוהלים על ידי גב' אלה גולן, ראש חטיבת משאבים (עד ליום 1 בינואר 2021, נוהלו על ידי רו"ח בנצי אדירי).
 - סיכוני הציות מנוהלים על ידי מר אמיר בירנבוים, אשר במסגרת תפקידו כקצין הציות הראשי, מנהל את סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור וסיכונים חוצי גבולות, מנהל את יחידת האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך וממונה על האכיפה הפנימית בדיני התחרות הכלכלית. כמו כן, הוא מכהן כ-Responsible officer הממונה על יישום הוראות ה-FATCA, ה-CRS והסכם ה-QI.
 - סיכוני ה-ID מנוהלים על ידי גב' איריס לבנון, משנה למנכ"ל וממלאת מקום מנכ"ל מתף - מחשוב ותפעול פיננסי בע"מ (עד ליום 1 בינואר 2021, נוהלו על ידי מר רון גריסרו, מנכ"ל מתף).
 - סיכוני הסייבר מנוהלים על ידי מר יהושע פלג, מנהל הגנת הסייבר ואבטחת מידע.
 - הסיכונים המשפטיים מנוהלים על ידי עו"ד חביבה דהן, מנהלת מערך הייעוץ המשפטי.
 - סיכון המוניטין מנוהל על ידי רו"ח נחמן ניצן, ראש חטיבת החשבונאי הראשי.
 - לעניין שינויים בהנהלת הבנק ראה "מינויים ופרישות" בפרק ממשל תאגידי.
- ז. סיכונים נוספים כדוגמת סיכוני רגולציה וחקיקה מנוהלים ומפוקחים אף הם כחלק מהניהול העסקי הכולל ועל ידי חברי הנהלה וראשי המערכים בתחומים הנתונים לאחריותם.
- ח. ניהול הסיכונים מתבצע בחברה הבת הבנקאית בנפרד, על פי מדיניות שנקבעה בדירקטוריון החברה הבת המתבססת על מדיניות הקבוצה ועל בסיס מתודולוגיית ניהול סיכון קבוצתית, תוך שימת לב לאופי המיוחד של הפעילות בחברה הבת.
בחברה הבת הבנקאית מכהן מנהל סיכונים ראשי, שכפוף למנכ"ל החברה הבת ומנוחה מקצועית על ידי מנהל הסיכונים הראשי של הבנק.
- ט. מידי רבעון נכתב מסמך סיכונים על ידי החטיבה לניהול סיכונים, שהינה בלתי תלויה ביחידות נוטלות הסיכון. המסמך מוצג בפני הנהלת הבנק, הוועדה לניהול סיכונים ודירקטוריון הבנק.

י. במסגרת מסמך הסיכונים מוצגים כלל הסיכונים, שאליהם חשופה קבוצת הבנק במסגרת פעולתיה, תוך פירוט הממצאים ברמת הסיכון הספציפי וכן תוצאות תרחישי הקיצון שבוצעו.

במסמך מוצגת סקירת מנהל הסיכונים הראשי על מצב ניהול הסיכונים בקבוצה ועל אפקטיביות ואיכות ניהול הסיכונים. כמו כן, נסקרות בו עמידה בתיאבון הסיכון ביחס לסיכונים השונים והערכות הסיכון וכן טיפול החטיבה בתהליכים מרכזיים בסוגי הסיכונים השונים ופעולות מיוחדות, שננקטו על ידי החטיבה ברבעון הרלוונטי.

יא. לבנק ולקבוצה מגוון תרחישי קיצון לסיכונים הייחודיים, כפי שמוטמעים במסמכי המדיניות השונים.

הבנק מיישם מתווה תרחישי קיצון, לבחינת הנאותות ההונית ובוחן את יחסי ההון לפי תכנון ההון התלת שנתי. התרחישים משלבים התממשות של מספר מוקדי סיכון בו זמנית. התרחישים שמפעיל הבנק, כוללים תרחישים מסוג ניתוחי רגישות, תרחישים היסטוריים, תרחישים היפותטיים ותרחישים מאקרו כלכליים. תרחישי הקיצון עודכנו במהלך שנת 2020 ובמסגרת זו הובאו לידי ביטוי השפעות אפשריות של משבר הקורונה, תוך זיהוי ומיפוי מוקדי הסיכון הרלוונטיים, בהתאם לאופי ולהתפתחות המשבר.

תרחישי הקיצון, מהווים כלי משלים למיפוי ולניהול הסיכונים הגלומים בכלל הפעילויות של הבנק ובמוקדי הסיכון הנגזרים מהם. התרחישים ותוצאותיהם מהווים כלי לאיתור נקודות החולשה וקבלת החלטות. לבנק תכניות הנהלה להתמודדות עם תרחישי הקיצון, באמצעות נקיטת אמצעים שונים. בנוסף, בהתאם לדרישת בנק ישראל, הבנק מחשב מבחן קיצון על בסיס פרמטרים אחידים למערכת הבנקאית. תרחישי הקיצון האחידים, מהווים עבור בנק ישראל, כלי לקבלת תמונה הוליסטית ועדכנית על המשק הישראלי ועל יכולת המערכת הבנקאית להוסיף ולהעמיד אשראי לציבור תוך שמירה על יציבותה. במהלך שנת 2020, בוצעו שני תרחישי קיצון בשתי דרגות חומרה - בסיסית, המייצגת את הנתביב הצפוי של הכלכלה, וקיצון. התרחישים בוצעו בחודש מאי, ובהמשך בחודש נובמבר, לאור התמשכות המשבר.

לתיאור תיאבון הסיכון והעקרונות לניהול הסיכונים ראה התייחסות במסגרת תיאור הסיכונים העיקריים המופיעים להלן.

למידע המפורט על סיכונים הניתן בהתאם לדרישות הגילוי של נדבך 3 ומידע נוסף על סיכונים - ראה בדוח על הסיכונים ובגילויים פיקוחיים נוספים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אשראי

כללי

סיכון האשראי הינו הסיכון שלו או צד נגדי, של הבנק, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק על פי הסכם האשראי. סיכון האשראי מנוהל באמצעות יישום מדיניות אשראי בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

לנוכח המשך ההתמודדות עם משבר נגיף הקורונה וכחלק מהמתווה שהציג בנק ישראל, ממשיך הבנק לתמוך בצרכי הלקוחות בתקופה זו ומאפשר, בין היתר, דחיית תשלומי הלוואות ללקוחות וכן מעניק הלוואות במסגרת הקרנות השונות המובטחות בחלקן בערבות מדינה. עם זאת, נוכח אי הוודאות הגבוהה השוררת, בנוגע להשלכות המשבר על מצב הלקוחות ובעיקר על יכולתם לצלוח את המשבר, הגדיל הבנק את ההתאמות האיקותיות המתקבלות במודל הכמותי, המשמש לחישוב ההפרשה הקבוצתית, בשיעורים ניכרים. בד בבד, במהלך הרבעון השני של השנה, החל תהליך של הערכה מחדש של הסיווג ושל דירוג האשראי של הלווים. הסיווגים הותאמו בהתאם למצב העדכני של הלווה, יכולת החזר שלו, ביטחונות ועוד. לפרטים בדבר ההפרשה הקבוצתית, ראה פרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים.

מדיניות ותיאבון סיכון

כללי

החטיבה לניהול סיכונים מובילה את תהליך גיבוש מדיניות האשראי, תוך שיתוף הגורמים האחראים על מתן האשראי בבנק. מסמך מדיניות האשראי נדון ומאושר לפחות אחת לשנה על ידי ההנהלה, וועדות הלוואות וניהול סיכונים ובדירקטוריון הבנק, ומתעדכן על פי השינויים והתמורות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם, שינויים ברגולציה וכיו"ב, כמפורט בהמשך. נהלי הבנק בתחום האשראי וניהול סיכון האשראי תומכים ומבטאים מדיניות זו הלכה למעשה.

דירקטוריון הבנק התווה אסטרטגיה לצמצום חשיפה בלתי רצויה לסיכון באמצעות הגדרת התיאבון לסיכון. במסגרת זו הוגדרו תחומי פעילות שאינם במיקוד השיווקי של הבנק, במידה שרמת הסיכון הטמונה בהם גבוהה או רמת השליטה והבקרה עליהם אינה גבוהה, אף אם התשואה הפוטנציאלית העשויה להתקבל מהם גבוהה.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים אשראי, תואם פעילות בנקאית זהירה, תואם לדרישות הפיקוחיות ותואם להיקף פעילות הבנק וצביונו. בהתאם, מדיניות הבנק כוללת הגדרת עקרונות מפורטים בכל ענף ותחום, לרבות מגבלות פרטניות ברמת תתי ענפים ותחומי פעילות המאופיינים ברמת סיכון גבוהה.

מערכות למדידה, אמידה וניהול של סיכונים האשראי

לבנק מודלים פנימיים שפיתח לדירוג סיכון האשראי הגלום בפעילות הלקוח, המתבססים ברובם על פרמטרים אובייקטיביים בקשר עם מצבו של הלקוח (מאפייני הלקוח, תמהיל הבטחונות, החוסן הפיננסי המשתקף מן הדוחות הכספיים של הלקוח, נתונים ענפיים וכיו"ב).

מדיניות ניהול מערך הבטחונות

לבנק מדיניות מפורטת בנושא קבלת נכסים כבטחונות לאשראי, אופן השעבוד שלהם ושיעורי הישענות עליהם, שנקבעו על פי נסיון העבר. מדיניות הישענות על בטחונות היא מידתית ומתבססת על השווי ההוגן העדכני של הביטחון, על נזילותו ועל מהירות מימושו בעת הצורך.

מדיניות איתור וטיפול בחובות בעייתיים וההפרשות להפסדי אשראי

- בבנק קיימים תהליכים מובנים לזיהוי ואיתור מוקדם של לווים בעייתיים. הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כבעייתיים ומדיניות למדידת הפרשה להפסדי אשראי על מנת לקיים הפרשה ברמה המתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים.
- במסגרת הבנק פועלות יחידות ייעודיות לטיפול בחובות בעייתיים.
- כאמור בפרק מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים, בהתאם להוראה של המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאיים בנושא (ASC 310) ועמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור.

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכוני אשׂראי

הבנק מקיים מעטפת נאותה של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה וביקורת על תהליך ניהול סיכוני האשׂראי. תפיסת הניהול והבקרה של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכוני אשׂראי ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכוני האשׂראי נבחן ומבוקר באופן שוטף, במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים, כמפורט בדוח הסיכונים באינטרנט. לבנק מערכת לתיעוד המסמכים המשפטיים היוצרים את השעבודים על הנכסים שניתנו כביטחון בתיקי הלקוחות ומערכת המנהלת מעקב אחר שווים של הנכסים, המאפשרת מעקב יומי שוטף.

דיווח על החשיפה לסיכוני אשׂראי

הנהלה ודירקטוריון הבנק מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכוני אשׂראי, ובחתיים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה. בנוסף, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחת החשיפה לסיכוני אשׂראי, בהשוואה למסגרות, למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון ולסמכויות כנדרש בהוראות 310 ו-311 להוראות ניהול בנקאי תקין.

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

ליום 31 בדצמבר 2020, אין קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראה 313, עולה על 15% מהון הבנק, המחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מדידה והלימות ההון.

שינויים בתנאי חובות במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

לנוכח התפשטות נגיף הקורונה והשלכותיו האפשריות על מצב המשק והלווים, ומתוך מטרה לעודד תאגידים בנקאיים לפעול לייצוב לווים שלא עומדים או עשויים לא לעמוד במחויבויות התשלום החוזיות שלהם עקב נגיף הקורונה, פרסם בנק ישראל חוזרים לגבי דגשים לטיפול בחובות לגביהם בוצעו שינויים בתנאים. בהתאם לחוזרים נקבע, בין היתר, כי שינויים בתנאי הלוואות וביניהם דחייה במועדי תשלום, ויתורים על רבית פיגורים והארכות של תקופות לפרעון לא גורמים באופן אוטומטי לסיווג של הלוואות כחובות בעייתיים בארגון מחדש. בנק ישראל מעודד את הבנקים לבצע שינויים זהירים בתנאי הלוואות, אשר מבוססים על הבנת סיכון האשׂראי של הלווה, ואשר עקביים עם חוקים, תקנות והוראות רלוונטיות ויכולים לסייע לפרעון החוב. עם זאת, התמשכות המשבר והכניסה לסגרים השני והשלישי, הגורמים לאי ודאות גבוהה לגבי מצב הלקוחות ובעיקר יכולתם לצלוח את המשבר, קבע הבנק קריטריונים נוספים לסיווג לווים.

לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים במסגרת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ראה באור 1.ג(2) בתמצית הדוחות הכספיים.

מידע נוסף על חובות ששונות תנאיהם במסגרת ההתמודדות עם אירועי נגיף הקורונה, אשר לא סווגו כארגון מחדש של חוב בעייתית:

31 בדצמבר 2020

חובות אשר תשלומים בגינם הסתיימה, נכון למועד הדיווח	פירוט נוסף של חובות שנמצאים בדחיית תשלומים, לפי משך תקופת דחיית התשלומים ⁽³⁾	פירוט נוסף של יתרת החוב הרשומה של חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים ⁽¹⁾		חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח ⁽¹⁾		חובות לא בעייתיים		חובות לא בעייתיים		פעילות לווים בישראל		
		חובות לא בעייתיים לגביהם בוצעה דחייה	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים	חובות לא בעייתיים			
מזה: בפיגור של 30 ימים או יותר	של יותר מ-6 חודשים	של יותר מ-3 ועד ל-6 חודשים	סך הכל חובות לא בעייתיים	חובות ביצוע בדירוג ביצוע חובות שאינם בדירוג ביצוע	חובות ביצוע בדירוג ביצוע	חובות ביצוע בדירוג ביצוע	חובות ביצוע בדירוג ביצוע	סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה		
-	45	22	123	145	123	18	4	21	5	147	עסקים גדולים	
7	114	-	10	10	6	-	4	4	5	12	עסקים בינוניים	
36	1,160	120	154	334	289	-	45	67	1,076	401	עסקים קטנים	
54	4,425	419	412	913	760	1	152	73	1,301	986	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	
6	334	60	79	150	127	-	23	58	3,391	208	אנשים פרטיים - אחר	
103	6,078	621	778	1,552	1,305	19	228	202 ⁽²⁾	5,778	1,754	סך הכל ליום 31.12.20	
									144	7,257	2,858	סך הכל ליום 30.9.20
									235	14,951	6,880	סך הכל ליום 30.6.20
									86	10,047	3,889	סך הכל ליום 31.3.20

(1) מזה: דחיות שניתנו שאינן במסגרת תכנית רוחבית בסך 252 מיליון ש"ח.

(2) מזה: סווגו כחובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית בסך 43 מיליון ש"ח.

(3) תקופת דחיית התשלומים הינה התקופה המצטברת של דחיות שניתנו לחוב מתחילת ההתמודדות עם נגיף הקורונה, ואינה כוללת דחייה אחרת אשר לה הלווה זכאי לפי כל דין.

31 בינואר 2021			חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים, נכון למועד הדיווח		פעילות לווים בישראל
סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	יתרת חוב רשומה	סכום התשלומים שנדחו	מספר הלוואות	
					עסקים גדולים
					עסקים בינוניים
					עסקים קטנים
					אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
					אנשים פרטיים - אחר
84	3,283	941			סך הכל

מאז פרוץ משבר הקורונה, הבנק מאמץ את ההקלות הרגולטוריות שניתנות על ידי בנק ישראל ומאפשר ללקוחותיו לדחות תשלומים של הלוואות. עיקר הבקשות נתקבלו בתחילת המשבר, בחודשים מרס-אפריל ובעיקר בהלוואות לדיוור.

עם תום תקופת ההקפאה הראשונה, ביום 30 ביוני 2020, חלה ירידה משמעותית, הן בהיקף תיק המשכנתאות המוקפא והן בהלוואות שאינן לדיוור המוקפאות.

בחודש ספטמבר, הודיע בנק ישראל על הרחבה נוספת של המתווה בו ביקש כי הבנקים יאפשרו דחייה נוספת עד סוף השנה. הבנק אימץ את המתווה ואיפשר ללקוחותיו לדחות את תשלומי הלוואות לתקופה של עד 9 חודשים, בכפוף לתנאי המתווה.

ביום 30 בנובמבר 2020, הודיע בנק ישראל על גיבוש מתווה נוסף לדחיית תשלומי משכנתאות והלוואות צרכניות, אשר נועד לסייע ללקוחות שנפגעו משמעותית מהשלכות המשבר והלוואותיהם נמצאות בסטטוס של דחיית תשלומים, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 ובכפוף למספר תנאים מצטברים. לקוחות אלו יכולים לפנות לבנק בבקשה להפחית משמעותית את ההחזרים החודשיים, לתקופות זמן ממושכות, ללא עמלות ובהתאם לשיעורי הרבית המקורית של הלוואות. התקופה להגשת הבקשות למתווה, נקבעה בין התאריכים 1 בינואר 2021 ועד 31 במרס 2021.

כמו כן, ביום 10 בדצמבר 2020, הודיע בנק ישראל על מתווה נוסף למתן סיוע לעסקים קטנים וזעירים בפרעון הלוואות, גם הוא עד ליום 31 במרס 2021. בנוסף, הבנק אפשר גם ללקוחות עסקיים, אשר היו מעוניינים, לדחות את תשלומי הלוואות. במקביל, הבנק מעמיד ללקוחות העסקיים הלוואות במסגרת הקרן בערבות המדינה, המאפשרות להם להתמודד עם התמשכות המשבר והשלכותיו.

אשראי שניתן בערבות מדינה במסגרת ההתמודדות עם משבר הקורונה

פעילות לווים בישראל	31 בדצמבר 2020
עסקים קטנים וזעירים	במיליוני ש"ח
עסקים בינוניים	1,308
עסקים גדולים	431
סך הכל	1,904

עם פרוץ המשבר, הבנק חתם על הסכם עם החשב הכללי יחד עם בנקים נוספים במערכת הבנקאית ואחרים, להעמדת הלוואות בערבות מדינה שמטרתן לסייע לעסקים בישראל להתמודד עם קשיי תזרים שנוצרו כתוצאה מהתפשטות נגיף הקורונה, ולצורך כך הוקמו קרנות ייעודיות בשם "הקרן לעסקים קטנים ובינוניים לנפגעי קורונה" ו"הקרן לעסקים גדולים להתמודדות עם התפשטות נגיף הקורונה". על פי ההסכמים ניתן להעמיד הלוואות ללווים העומדים בכל התנאים הבאים:

- הלווה הינו עסק המאוגד בישראל.
- הלווה פנה בבקשה לקבלת הלוואה, כדי להתמודד עם הצרכים התזרימיים של העסק הנובעים מהתפשטות נגיף הקורונה.
- ההלוואות ניתנו בערבות המדינה. שיעור ערבות המדינה הינו בין 75% לבין 85% מהלוואה בודדת ובין 12% לבין 15% (בענף התעופה 75%) מהסך הכולל של כל ההלוואות, כששיעור הביטחונות המקסימלי מהלווה לא יעלה על 5%.
- בחודש יולי, אושרה בוועדת הכספים מסגרת הלוואות, במסלול חדש - סיוע לעסקים קטנים ובינוניים שנקלעו לקשיים תזרימיים ומוגדרים בסיכון גבוה. שיעור הערבות מהלוואה בודדת יכול להגיע ל-95% (ו-60% מהסך הכולל). עסקים הרלבנטיים לקרן הם אלו שנרשמה בהם ירידה בשיעור של כ-40% ומעלה במחזור המכירות שלהם באחד או יותר משלושת החודשים שקדמו למועד הגשת הבקשה לקבלת הלוואה מהקרן, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, או לחילופין הציגו ירידה מינימלית של 25% מהמחזור במהלך אחד מהרבעונים החל מהרבעון השני של שנת 2020, בהשוואה לרבעון המקביל אשתקד.

איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

סך סיכון האשראי הבעייתי למרכיבי השונים, הכולל רכיבים חוץ מאזניים, הסתכם ב-2,295 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,859 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019, גידול בשיעור של 23.5%.

יחס סיכון האשראי הבעייתי לסיכון האשראי הכולל בגין הציבור בקבוצה, עמד בסוף שנת 2020 על 1.8%, בהשוואה ל-1.5% בסוף שנת 2019. 20.0% מסיכון האשראי הבעייתי בקבוצה משוייכים לענף התעשייה, 12.6% לענף הנדל"ן, 10.7% לענף המסחר ו-27.7% לענף הלקוחות הפרטיים, לרבות הלוואות לדיור.

שיעור יתרת החובות הפגומים שאינם צוברים הכנסות רבית מיתרת האשראי לציבור, עמד על 0.57%, בהשוואה ל-0.74% בסוף שנת 2019. יחס סיכון האשראי הבעייתי המאזני לסך האשראי לציבור עומד על 2.2%, בהשוואה ל-1.9% בסוף שנת 2019.

למידע נוסף בדבר איכות האשראי ראה באור ב.29(1) לדוחות הכספיים.

ניתוח איכות אשראי, סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים של הציבור

31 בדצמבר 2019				31 בדצמבר 2020				
סך הכל	פרטי	לדיוור	מסחרי	סך הכל	פרטי	לדיוור	מסחרי	
				במיליוני ש"ח				
								סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי: ⁽¹⁾
86,853	20,411	25,037	41,405	89,688	20,438	27,721	41,529	סיכון אשראי מאזני
31,970	12,277	2,217	17,476	34,710	13,068	2,946	18,696	סיכון אשראי חוץ מאזני
118,823	32,688	27,254	58,881	124,398	33,506	30,667	60,225	סך סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי
								סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי:
2,593	942	321	1,330	2,347	569	329	1,449	לא בעייתי
1,655	318	225	1,112	2,036	329	286	1,421	סך הכל בעייתי: ⁽²⁾
790	99	215	476	1,301	119	250	932	- השגחה מיוחדת ⁽³⁾
152	73	-	79	111	57	-	54	- נחות
713	146	10	557	624	153	36	435	- פגום
4,248	1,260	546	2,442	4,383	898	615	2,870	סך הכל סיכון אשראי מאזני
616	127	3	486	659	131	3	525	סיכון אשראי חוץ מאזני
4,864	1,387	549	2,928	5,042	1,029	618	3,395	סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי
								מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר
249	26	186	37	217	18	156	43	
123,687	34,075	27,803	61,809	129,440	34,535	31,285	63,620	סך הכל סיכון אשראי כולל של הציבור
								נכסים שאינם מבצעים
650	117	10	523	524	120	36	368	חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות רבית

(1) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(2) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(3) לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

תנועה בחובות הפגומים בגין אשראי לציבור

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2019			לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2020			
סך הכל	פרטי	מסחרי	סך הכל	פרטי	מסחרי	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
467	100	367	709	156	553	יתרת חובות פגומים לתחילת השנה
473	104	369	278	99	179	חובות שסווגו כחובות פגומים במהלך השנה
(3)	-	(3)	(45)	(1)	(44)	חובות שחזרו לסיווג שאינו פגום
(91)	(14)	(77)	(89)	(20)	(69)	חובות פגומים שנמחקו
(137)	(34)	(103)	(276)	(44)	(232)	חובות פגומים שנפרעו
709	156	553	577	190	387	יתרת חובות פגומים לסוף השנה
מזה: תנועה בחובות בעייתיים בארגון מחדש						
233	83	150	248	108	140	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לתחילת השנה
156	71	85	156	60	96	ארגונים מחדש שבוצעו במהלך השנה
(53)	(14)	(39)	(53)	(20)	(33)	חובות בארגון מחדש שנמחקו
(88)	(32)	(56)	(124)	(35)	(89)	חובות בארגון מחדש שנפרעו
248	108	140	227	113	114	יתרת חובות בעייתיים בארגון מחדש לסוף השנה
שינויים בהפרשות להפסדי אשראי בגין חובות פגומים						
144	23	121	204	35	169	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילה השנה
173	27	146	118	22	96	גידול בהפרשות
(113)	(15)	(98)	(141)	(20)	(121)	גביות ומחיקות
204	35	169	181	37	144	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לסוף השנה

מדדי סיכון

2019	2020	
1.08%	0.86%	שיעור חובות פגומים או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור מזה:
0.80%	0.63%	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
0.28%	0.23%	שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו פגום בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת האשראי לציבור
1.50%	1.77%	שיעור סיכון אשראי בעייתי בגין הציבור מסיכון האשראי הכולל בגין הציבור
0.16%	0.52%	שיעור ההוצאה בגין הפסדי אשראי מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
0.10%	0.10%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מהיתרה הרשומה הממוצעת של האשראי לציבור
1.05%	1.38%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
131.2%	221.3%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
97.1%	160.8%	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור בפיגור של 90 יום או יותר
8.9%	6.9%	שיעור המחיקות, נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

מידע נוסף על סיכוני אשראי

הבנק ממשיך לפעול לעדכון מוקדי הסיכון בתיק האשראי ולנטר את הלקוחות, אשר עלולים להיות מושפעים מהתמשכות המשבר. הבנק נוקט באמצעים למזעור סיכוני האשראי.

מניתוח האשראי לפי מגזרי פעילות וענפי משק, ניתן לראות כי הענפים שזוהו ככאלה שעשויים להיפגע משמעותית מהמשבר הינם שירותים עסקיים (הכוללים, בין היתר, סוכנויות נסיעות, בתי מלון, שירותי הארחה ואוכל ומסחר). משקי הבית עלולים להיפגע אף הם מהמשבר, בעיקר לאור הגידול החד בשיעור מבקשי התעסוקה ואי הוודאות הכלכלית והתעסוקתית.

הבנק אימץ את ההקלות הרגולטוריות שניתנו על ידי בנק ישראל ומאפשר ללקוחותיו לדחות החזרי תשלומים של הלוואות. עם תום תקופת ההקפאה הראשונה, ביום 30 ביוני 2020, חלה ירידה משמעותית בהיקף האשראי המוקפא. נכון ליום 31 בדצמבר 2020, שיעור החובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים מהווה כ-1.9% מסך האשראי לציבור ושיעור יתרת הלוואות לדיור שבגינן בוצע דחיית תשלומים מהווה כ-3.5% מיתרת הלוואות לדיור. לצד זאת, הבנק עוקב באופן שוטף אחר הגביה בפועל וצרכי הלקוחות ומאפשר דחיה נוספת של תשלומי הלוואות, בהתאם להקלות הרגולטוריות ומצב הלווה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2020						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
237	29	73	157	460	9,376	10,038
90	(2)	18	59	139	10,648	10,997
36	(8)	8	96	145	5,647	6,037
214	23	83	44	245	6,591	7,266
31	-	9	7	14	14,669	14,727
267	14	149	166	636	12,018	13,221
875	56	340	529	1,639	58,919	62,286
164	(2)	41	36	287	30,667	31,285
318	34	77	156	348	33,506	34,535
1,357	88	458	721	2,274	123,092	128,106
-	-	-	-	-	12,740	12,740
1,357	88	458	721	2,274	135,832	140,846
6	-	6	21	21	1,306	1,334
-	-	-	-	-	4,120	4,120
6	-	6	21	21	5,426	5,454
1,363	88	464	742	2,295	141,258	146,300

פעילות לווים בישראל

ציבור - מסחר

תעשייה
 בינוי ונדל"ן - בינוי⁽⁵⁾
 בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
 מסחר
 שירותים פיננסיים
 ענפים אחרים
 סך הכל מסחרי⁽⁶⁾
 אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
 אנשים פרטיים - אחר
 סך הכל ציבור - פעילות בישראל
 בנקים בישראל וממשלת ישראל
 סך הכל פעילות בישראל

פעילות לווים בחו"ל

סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
 בנקים וממשלות בחו"ל
 סך הכל פעילות בחו"ל
 סך הכל

הערות:

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך 95,870 מיליון ש"ח, 12,798 מיליון ש"ח, 11 מיליון ש"ח, 1,897 מיליון ש"ח ו-35,724 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 88 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 101 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך 3,001 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לפי ענפי משק (המשך)
(במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2019						
הפסדי אשראי ⁽²⁾						
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: סיכון אשראי פגום	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾	מזה: דירוג ביצוע אשראי ⁽³⁾	סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾
פעילות לווים בישראל						
ציבור - מסחר						
191	(8)	(8)	197	402	9,227	9,959
71	(19)	(24)	61	97	9,838	10,266
22	(3)	(3)	71	84	5,905	6,143
159	49	62	92	259	7,366	7,837
21	(4)	(7)	3	12	13,903	13,936
126	25	69	247	441	11,324	12,342
590	40	89	671	1,295	57,563	60,483
121	1	3	10	228	27,254	27,803
275	65	69	148	328	32,688	34,075
986	106	161	829	1,851	117,505	122,361
-	-	-	-	-	8,643	8,643
986	106	161	829	1,851	126,148	131,004
פעילות לווים בחו"ל						
1	(23)	(23)	8	8	1,318	1,326
-	-	-	-	-	4,419	4,419
1	(23)	(23)	8	8	5,737	5,745
987	83	138	837	1,859	131,885	136,749

הערות:

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, בסך של 92,002 מיליון ש"ח, 10,656 מיליון ש"ח, 9 מיליון ש"ח, 1,091 מיליון ש"ח ו-32,991 מיליון ש"ח, בהתאמה.
- (2) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (יתרת ההפרשה בגין מכשירים אלה, מוצגת במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (3) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (4) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (5) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 233 מיליון ש"ח וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 91 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (6) יתרת החובות המסחריים כוללת הלוואות לדיור בסך של 2,718 מיליון ש"ח, המשולבות במערך העסקאות והבטחונות של עסקי לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

ניהול סיכוני אשראי צד נגדי

א. כללי

סיכון אשראי של צד נגדי הוא הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יכנס לכשל טרם מועד הסילוק הסופי של התשלומים בגין העסקה. הפסד כלכלי ייגרם אם בעת כניסתו של הצד הנגדי למצב של כשל, יהיו עסקאות עמו בעלות ערך כלכלי חיובי לבנק. סיכון אשראי צד נגדי בבנק, מתבטא בפעילות בנגזרים מול מוסדות פיננסיים.

בניגוד לחשיפת האשראי, בה החשיפה היא חד-צדדית והבנק נושא לבדו בסיכון להפסד, סיכון צד נגדי יוצר סיכון דו-צדדי להפסד וזאת בהתאם להיות ערך העסקה חיובי או שלילי עבור כל אחד מצדדי העסקה. שווי השוק של העסקאות אינו וודאי והוא יכול להשתנות לאורך חיי העסקה, בשל שינויים בפרמטרים הרלוונטיים בשוק.

ב. מדיניות

לבנק מדיניות ותיאבון לסיכון ברמת הקבוצה לפעילות מול מוסדות פיננסיים, הן ברמת תיאבון הסיכון הכולל והן ברמת החשיפה לצד הנגדי הבודד בחתך סוג החשיפה והעסקה הבודדת, ותוך התחשבות בהון העצמי של הבנק והיקף החשיפות שלו ובהתבסס על פרמטרים הנגזרים מחוסנו הפיננסי של הצד הנגדי.

הקבוצה מנהלת את רוב החשיפות לצדדים נגדיים באמצעות הסכמי קיזוז (Netting) מול בנקים, המצמצמים את הסיכון להון הקבוצה במצבי חדלות פרעון של צדדים נגדיים אלו באופן משמעותי.

כחלק מניהול סיכוני הצד הנגדי השוטפים, מבצע הבנק בקרה יומית שוטפת על עמידה במגבלות קווי האשראי שהוקצו לפעילות מול בנקים ומוסדות פיננסיים.

ג. חשיפת האשראי הנוכחית לצדדים נגדיים שהינם מוסדות פיננסיים זרים

רוב חשיפת האשראי של קבוצת הבנק כלפי מוסדות פיננסיים זרים הינה כלפי בנקים, כאשר מרבית החשיפה הינה כלפי המערכת הבנקאית במערב אירופה ובצפון אמריקה. החשיפה למוסדות פיננסיים אחרים זניחה.

חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			דירוג אשראי חיצוני ⁽⁵⁾
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ⁽³⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽²⁾	
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	
530	2	528	134	27	107	AA- עד AAA
1,450	47	1,403	3,078	10	3,068	A- עד A+
92	16	76	149	7	142	BBB- עד BBB+
41	-	41	34	-	34	B- עד BB+
2,113	65	2,048	3,395	44	3,351	סך הכל חשיפות אשראי למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	-	-	-	מזה: סיכון אשראי בעייתי ⁽⁴⁾

הערות:

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו.
- (2) פקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.
- (4) סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (5) לצורך דירוג המוסדות הפיננסיים, הבנק עשה שימוש בדירוגים שנקבעו לצורך יישום הגישה הסטנדרטית של באזל. הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי. אולם, כאשר אין דירוג מסוכנות S&P משתמש הבנק בדירוג מסוכנויות אחרות.

הערות כלליות:

- א. חשיפות האשראי ויתרות החובות הבעייתיים מוצגים לאחר ניכוי ההפרשה בגין הפסדי אשראי.
- ב. חשיפות האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים.
- ג. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה באור 227 לדוחות הכספיים. סיכון האשראי החוץ מאזני בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים שבוצעו עם מוסדות פיננסיים זרים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה הסתכם ליום 31 בדצמבר 2020 ב-227 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2019 - 304 מיליון ש"ח).

מאז תחילת משבר הקורונה, חל גידול בחשיפות האשראי של הבנק למוסדות פיננסיים זרים וזאת בעיקר עקב הגידול במחזורי הפעילות בניירות ערך של לקוחות הבנק וכפועל יוצא, גידול בדרישת הבטחונות. מרבית החשיפה של הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים שהינם בעלי איתנות פיננסית גבוהה, אשר מרביתם בקבוצת דירוג השקעה A- ומעלה. במהלך שנת 2020, לא בוצעה הורדת דירוג משמעותית בדירוג האשראי של מוסדות פיננסיים אלו.

מרווחי האשראי של מרבית המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם יש לבנק חשיפות אשראי מהותיות, גדלו מרמה של 0.6%-0.3% טרם המשבר, לרמה של 1.5%-0.5% בשיא המשבר. החל מהרבעון השני של השנה, החלה מגמת שיפור במרווחי האשראי וליום 31 בדצמבר 2020, הצטמצמו המרווחים לרמות של 0.7%-0.3%, בדומה לרמות ששררו טרם המשבר.

התיאבון לסיכון המידתי שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק מקבל ביטוי בהתפלגות חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים אשר מרביתה הינה מול מוסדות המדורגים בדירוגים גבוהים.

עיקר חשיפת האשראי הנוכחית של הקבוצה (95%) מיוחסת למוסדות פיננסיים זרים מובילים במדינות OECD, המדורגים בקבוצות הדירוג AAA עד AA- כאשר 4% מסך החשיפה מדורג בטווח שבין AAA עד AA-.

סיכון האשראי המאזני של הקבוצה למוסדות פיננסיים זרים כולל השקעה של כ-207 מיליון ש"ח באגרות חוב במט"ח. תיק אגרות החוב, הכלול בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים, מפוזר וכולו בדירוג השקעה (Investment Grade), מזה כ-56% מדורגות בדירוג A- ומעלה. משך החיים הממוצע של התיק עומד על כ-3 שנים.

בנוסף, כולל סיכון האשראי המאזני פקדונות שהופקדו בבנקים זרים בהיקף של כ-2.3 מיליארד ש"ח, בעיקר לתקופה קצרה של יום עד שבוע.

ליום 31 בדצמבר 2020, אין מדינה בה קיימת לקבוצת הבנק חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים העולה על 15% מבסיס ההון של הבנק, שהסתכם ב-1,807 מיליון ש"ח (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 202 בדבר רכיבי ההון).

ד. דיווח על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי

ההנהלה ודירקטוריון הבנק וועדותיו מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים אשראי צד נגדי, ובחתכים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה.

חשיפה למדינות זרות

החשיפה המאזנית למדינות זרות כוללת פקדונות, אגרות חוב, אשראי לציבור ושויי הוגן של מכשירים פיננסיים. החשיפה החוץ מאזנית כוללת ערבבויות, סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ומסגרות לא מנוצלות.

חשיפות עיקריות למדינות זרות* (1) (במיליוני ש"ח)

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
חשיפה			חשיפה			
סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	סך הכל	חוץ מאזנית (2)(3)	מאזנית (2)	
3,669	68	3,601	3,100	33	3,067	ארצות הברית
3,119	408	2,711	2,874	349	2,525	מדינות אחרות
6,788	476	6,312	5,974	382	5,592	סך כל החשיפות למדינות זרות
22	4	18	25	2	23	מזה: סך החשיפות למדינות ה-FIGS (פורטוגל, איטליה, יוון וספרד)
187	47	140	209	41	168	מזה: סך החשיפות למדינות LDC
6	2	4	7	2	5	מזה: סך החשיפות למדינות עם בעיות נזילות

* כולל מדינות שהחשיפה אליהן עולה על 1% מסך הנכסים של הבנק על בסיס מאוחד או על 20% מההון לפי הנמוך.

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.

סיכונים בתיק ההלוואות לדיור

מדיניות האשראי של הקבוצה בתחום המשכנתאות

הבנק נוקט במדיניות אשראי מידתית המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. כחלק ממדיניות זו, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התפתחויות בתיק המשכנתאות ונוקט במגוון אמצעים לשם ניהול הסיכונים בו. הסיכונים נבחים בהתאם למדיניות שנקבעה לגבי תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות, הן ברמת העסקה הבודדת והן ברמה של כלל תיק המשכנתאות של הקבוצה. הבנק מנהל את הסיכונים, בין השאר, על-ידי השתת מגבלות בפרמטרים שונים, כגון שיעור המימון (LTV), שיעור ההחזר מההכנסה, שיעור ההלוואות ברבית משתנה, שיעור ההלוואות הניתנות לתקופות ארוכות (מעל 25 שנה) ועוד. בעת מתן משכנתא, הבנק בוחן את ההסתברות לכשל על-ידי שימוש במודל סטטיסטי וגם בוחן את יכולת ההחזר של הלקוח בתרחישים אפשריים של שינוי רבית. הבנק נוקט משנה זהירות בנכסים בהם המצב הרישומי מורכב, תוך מתן משקל יתר לטיב הלקוח ולשיעור המימון. הבנק מבצע בקרה חודשית אחר התפתחות מאפייני הסיכון בתיק המשכנתאות, בהתאם למגבלות על פי פרמטרים במדיניות האשראי. בנוסף נעשה מעקב אחר השתנות היקף החוב הבעייתי בתיק המשכנתאות ואחר שיעור הפיגורים בו והשוואת הנתונים לאלו של כלל המערכת הבנקאית.

היקף ההלוואות לדיור

שינוי	לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2019	2020	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
35.2	4,374	5,915	ביצועי אשראי לדיור
38.1	21	29	הלוואות מכספי הבנק
45.5	11	16	הלוואות מכספי האוצר
35.3	4,406	5,960	מענקים מכספי האוצר
57.1	525	825	סך הכל הלוואות חדשות
37.6	4,931	6,785	הלוואות שמוחזרו מכספי הבנק
			סך הכל ביצועים

שינוי	ליום 31 בדצמבר		
	2019	2020	
ב-1%		במיליוני ש"ח	
10.0	25,692	28,259	יתרת האשראי לדיור, נטו
(10.9)	320	285	הלוואות מכספי הבנק
48.4	31	46	הלוואות מכספי האוצר*
9.8	26,043	28,590	מענקים מכספי האוצר*
			סך הכל יתרה

* סכום זה אינו נכלל בירתות המאזניות.

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור המימון (Loan To Value), המחושב על פי הוראת הפיקוח על הבנקים מספר 876 - דוח על הלוואות לדיור והינו היחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה. יצוין כי עליות שווי נכס כשלעצמה אינה מהווה אירוע לחישוב מחדש של LTV ואילו בעת מתן אשראי נוסף בביטחון אותו נכס ניתן לחשב LTV, בהתייחס לשמאות עדכנית.

תיק ההלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2020, כולל כ-70% אשראי שניתן עם שיעור מימון עד 60%, בדומה ליום 31 בדצמבר 2019. כ-97% מסך האשראי ניתן בשיעור מימון של עד 75%, בהשוואה לכ-94% ביום 31 בדצמבר 2019.

ביצועי ההלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2020, כוללים כ-67% אשראי שניתן עם שיעור מימון של עד 60%, בהשוואה לכ-71% בשנת 2019. כל הביצועים ניתנו בשיעור מימון של עד 75%, בדומה לשנת 2019.

בחישוב היחס לא נכללו הלוואות ללא ביטחון נכס.

שיעור החזר מהכנסה

פרמטר מרכזי נוסף המשמש את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לדיור הינו שיעור החזר מהכנסת הלווה. יחס זה מאפשר לבנק להעריך את יכולתו של לווה לעמוד בהחזרי הלוואה השוטפים כסדרם מתוך הכנסתו הקבועה כפי שהיתה במועד מתן הלוואה. תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2020, כולל כ-89% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בהשוואה לכ-88% ב-31 בדצמבר 2019. כ-98% מהאשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בדומה ליום 31 בדצמבר 2019. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2020, כוללים כ-93% אשראי שניתן עם שיעור החזר מהכנסה של עד 35%, בדומה לשנת 2019. כל האשראי ניתן ללווים עם שיעור החזר מהכנסה של עד 50%, בדומה לשנת 2019. בחישוב היחס לא נכללו הלוואות בולט ובלון.

הלוואות ברבית משתנה

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2020, כולל שיעור של 60% אשראי שניתן ברבית משתנה ומסתכם לסך של 17,034 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2020, כוללים סך של 1,962 מיליון ש"ח ברבית משתנה עד חמש שנים, המהווים כ-33% מסך הביצועים וסך של 1,275 מיליון ש"ח ברבית משתנה כל חמש שנים ומעלה, המהווים כ-22% מסך הביצועים.

הלוואות ארוכות טווח

תיק הלוואות לדיור ממקורות הבנק ליום 31 בדצמבר 2020, כולל כ-82% אשראי, אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכם לסך של 23,302 מיליון ש"ח. ביצועי הלוואות לדיור ממקורות הבנק בשנת 2020, כוללים כ-71% אשראי, אשר תקופת פירעונו למועד הדיווח היא עד 25 שנה ומסתכמים לסך של 4,173 מיליון ש"ח.

להלן נתונים על התפתחות תיק הלוואות לדיור בבנק לפי מגזרי הצמדה (ללא אשראי מכספי אוצר ולאחר ניכוי הפרשה להפסדי אשראי):

סך הכל	בביטחון		למטרת מגורים											
	דירת מגורים	סך הכל	מגזר צמוד מט"ח		מגזר צמוד מדד		מגזר לא צמוד							
			רבית משתנה	רבית משתנה	רבית קבועה	רבית משתנה	רבית משתנה	רבית קבועה	רבית משתנה	רבית קבועה				
	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה	יתרה		
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח		
	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח	ש"ח		
	28,259	863	27,396	-	13	16.6	4,532	12.3	3,362	43.1	11,818	28.0	7,671	31.12.20
	25,692	853	24,839	0.1	20	17.0	4,215	13.1	3,246	43.7	10,869	26.1	6,489	31.12.19

להלן נתונים על התפתחות המשכנתאות בבנק (ללא אשראי מכספי אוצר):

שנת 2016	שנת 2017	שנת 2018	שנת 2019	שנת 2020	
4,337	3,756	4,149	4,374	5,915	ביצועי הלוואות לדיור (במיליוני ש"ח)
(9.6%)	(13.4%)	10.5%	5.4%	35.2%	שיעור השינוי בביצועי הלוואות לדיור ביחס לתקופה מקבילה
0.01%	(0.01%)	-	0.01%	0.14%	שיעור ההוצאה (ההכנסה) להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק
0.55%	0.51%	0.50%	0.49%	0.59%	שיעור הפרשה המצטברת להפסדי אשראי ביחס למשכנתאות באחריות הבנק

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על אשראי לדיור

בחודש מרס, החל הבנק, בתהליך מול לווים שנכנסו לקשיים בעקבות משבר הקורונה, להקפיא את החזר התשלום החודשי של הלוואות לדיור. התהליך כלל דחייה של תשלומי הלוואות לדיור, לתקופה של עד תשעה חודשים בהיקף של 40 מיליון ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 וזאת בהתאם לאמור בבאור 1.2.g לדוחות הכספיים. על פי המתווה המורחב שגובש על ידי בנק ישראל, לקוחות שדחו את תשלומי הלוואות לדיור לתקופה של עד ששה חודשים, יכלו לקבל דחייה נוספת עד לתאריך 31 בדצמבר 2020. לקוחות שטרם דחו את תשלומי הלוואות לדיור ומעוניינים בדחייתם, יכלו לקבל דחייה של עד ששה חודשים. המועד האחרון להגשת הבקשה, היה ביום 31 בדצמבר 2020. ביום 30 בנובמבר 2020, פרסם בנק ישראל מתווה נוסף ביחס למשכנתאות וללוואות צרכניות, אשר נועד לסייע לקבוצה ממוקדת של לקוחות, אשר נפגעו באופן משמעותי מהמשבר ועומדים במספר תנאים מצטברים. במתווה זה, ניתן דגש על חזרת הלווים לתשלום הלוואותיהם, לצד הסדרת לוח תשלומים מקל לפרעון (בשונה מהקפאה או דחיית החוב). התקופה להגשת בקשות לדחיית תשלומי הלוואות, בהתאם למתווה האחרון, חלה מיום 1 בינואר 2021 ועד ליום 31 במרס 2021.

בנוסף, פרסם בנק ישראל הקלות גולטריות הקשורות להוראות נב"ת 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור". בהתאם להקלות, הבנק רשאי לאשר הלוואה לדיור שלא לצורך רכישת זכות במקרקעין, עד לשיעור מימון של 70%, לעומת 50% כפי שהיה טרם ההקלה, בכפוף להצהרת הלווה, כי ההלוואה אינה מיועדת למטרת רכישת דירה להשקעה. כמו כן, הבנק רשאי להסתמך על הכנסות הלווה, בשלושת החודשים שקדמו ליציאתו לחל"ת או לירידה למשרה חלקית בשל משבר הקורונה, בהתקיים תנאים מסוימים. תוקף ההקלות עד ליום 31 במרס 2021.

עדכון מגבלות על חלק ההלוואה לדיור ברבית משתנה

ביום 27 בדצמבר 2020, פורסם תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור", במסגרתו הוחלט לבטל את "מגבלת רבית הפריים" (לפיה היחס בין חלק ההלוואה ברבית משתנה הנושא רבית שעשויה להשתנות, תוך פחות מחמש שנים ממועד אישור ההלוואה, או ממועד קביעת שיעור הרבית הקודם, לבין סך ההלוואה, אינו עולה על 33%) ולהסתפק במגבלת הרבית המשתנה, הקובעת כי לפחות שליש מסך המשכנתא יינתן ברבית קבועה ועד שני השלישים הנותרים יינתנו ברבית משתנה.

תחילת התיקונים להוראה החל מיום 17 בינואר 2021. עבור הלוואה לדיור המיועדת למימון פירעון מוקדם של הלוואה בבנק, או בבנק אחר, יחול התיקון החל מיום 28 בפברואר 2021.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור וללא נגזרים)

כללי

בשנים האחרונות ועד לפרוץ משבר הקורונה, הצריכה הפרטית היתה במגמת צמיחה וכפועל יוצא גם היקף האשראי לאנשים פרטיים. הבנקים בקבוצה מעמידים אשראי צרכני למגוון משקי הבית המורכב בעיקר מלקוחות שכירים, חלקם במערכת החינוך ובמערכת הביטחון. מדיניות האשראי לאנשים פרטיים משקפת את תיאבון הסיכון של הבנק וכוונותיו לגבי רמות הסיכון שברצונו ליטול וכן את הפרופיל הרצוי לתיק האשראי לאנשים פרטיים והיקפו ביחס לתיק האשראי הכולל.

המדיניות מתבססת על מערכת פנימית לדירוג סיכון האשראי לאנשים פרטיים על פי מודלים סטטיסטיים המתעדכנים באופן שוטף וכן על ידי כללים עסקיים ועקרונות למתן אשראי, בהתאם לבחינת כושר החזר של הלקוח ברמה פרטנית וכן על ניתוח והערכה של מכלול פרמטרים נוספים, להם השלכה על איתנותו הפיננסית של הלווה.

תפיסה זו משקפת היטב במדיניות האשראי של הבנק באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות למתן אשראי ברמת הלקוח הבודד וברמת הבנק, וכן בתהליכי בקרה ובתהליכי עבודה מובנים, בקווי הבקרה השונים.

מודלים של דיורג סיכונים אשראי משמשים את הבנקים בקבוצה הן בתהליך החיתום של האשראי בסניפים והן להעמדת אשראי ישיר באמצעות האינטרנט, האפליקציה והבינלאומי קול. המלצות האשראי הנגזרות מהמודלים הסטטיסטיים, יחד עם נהלי הבנק הנסמכים על מדיניות האשראי של הבנק והמגבלות האיכותיות והכמותיות הכלולות בה, מגלמים את תיאבון הסיכון המידתי של הקבוצה בתחום האשראי הצרכני.

באשראי קמעונאי, מתמקד הבנק באשראי המאופייין ברמת פיזור גבוהה וברמת סיכון נמוכה. בהתייחס לעובדה שחברת הבת מסד עוסקת אף היא בתחום האשראי, הבנק פועל בראיה קבוצתית ליישם מתכונת עבודה סדורה וקבוצתית המגדירה, בין היתר, מתכונת מיקוד עסקי לכל סוג אוכלוסייה בקבוצה. אוכלוסיית היעד הינה בעיקר אוכלוסייה בעלת מקורות הכנסה יציבים, הזקוקה למימון בתחום הצרכני, והינה בעלת כושר החזר של האשראי, בין היתר, אוכלוסיות ייעודיות בעלות קשר משותף בחתך ארצי (כגון מורים, עובדי משרד הביטחון וכו') בעלי יכולת החזר או כנגד ביטחונות הניתנים למימוש.

הלוואות לאוכלוסיית המורים הינן הלוואות המשולמות בעיקר באמצעות ניכוי ישיר מהשכר. מרבית הלקוחות במגזר משקי הבית בסניפי אוצר החייל הינם שכירים וחלק ניכר מהם עובדים לשעבר במערכת הביטחון. חלק מההלוואות לעובדי מערכת הביטחון הניתנות במסגרת מכרזים שונים, משקפות היוון זכויות לתקופות ביניים ומאופיינות בסכומים גדולים יחסית ולתקופות ארוכות. בנוסף, במסגרת תנאי המכרז נקבעה אחריותו של משרד הביטחון לתשלום במצב כשלי אשראי ובכך פוחת סיכון האשראי הניתן לעובדי מערכת הביטחון במסגרת זו, למינימום. החזרי הלוואות אלה והלוואות נוספות לאוכלוסיית מערכת הביטחון וכן הלוואות הניתנות במסגרת הסכמים מפעליים מנוכים מן השכר ישירות.

כ-79% מיתרת סיכון האשראי לאנשים פרטיים הינם בגין לקוחות בעלי הכנסה חודשית קבועה בחשבון בסכום העולה על 10 אלפי ש"ח.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה על האשראי לאנשים פרטיים

התפשטות נגיף הקורונה בארץ ובעולם הביאה למשבר כלכלי במשק, הכולל תנודתיות בפתיחה וסגירה של עסקים ומקומות עבודה ועליה חדה בשיעורי האבטלה, לרבות עובדים שהוצאו לחל"ת. הבנק אימץ את המתווים שהוצעו על ידי בנק ישראל לביצוע דחיות תשלומים. אימוץ המתווים כאמור, הביא לעיכוב בהתממשות הסיכונים הקיימים של הלקוחות ולקושי באמידת מלוא עוצמת הפגיעה באשראי לאנשים פרטיים בבנק. עם זאת, הבנק בחן את הסיכונים, כפי שידועים עד כה, סיווג חובות נוספים של אנשים פרטיים כחובות בעייתיים והגדיל את ההפרשה הקבוצתית בהתאם.

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל:

ליום 31 בדצמבר			
שינוי	2019	2020	
%-ב		במיליוני ש"ח	
(10.7)	5,448	4,865	יתרות עו"ש ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
1.5	16,221	16,468	הלוואות אחרות
(1.6)	21,669	21,333	סך כל סיכון האשראי המאזני
9.8	4,273	4,693	מסגרות עו"ש לא מנוצלות
6.4	6,851	7,287	מסגרות כרטיסי אשראי לא מנוצלות
(4.8)	1,265	1,204	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
6.4	12,389	13,184	סך כל סיכון האשראי החוץ מאזני
1.3	34,058	34,517	סך כל סיכון האשראי הכולל
(0.6)	20,655	20,529	ממוצע היקף האשראי המאזני, כולל משיכת יתר בעו"ש, כרטיסי אשראי והלוואות

להלן התפלגות סיכון האשראי מסך החובות לאנשים פרטיים בישראל:

31 בדצמבר			
שינוי	2019	2020	
%-ב		במיליוני ש"ח	
5.4	148	156	סיכון אשראי פגום
6.7	180	192	סיכון אשראי בעייתי לא פגום
1.3	33,730	34,169	סיכון אשראי לא בעייתי
1.3	34,058	34,517	סך כל סיכון האשראי
(30.8)	26	18	מזה: חובות שאינם פגומים בפיקוד של 90 ימים או יותר
4.6	108	113	יתרת ארגוני החוב שבהסדר מתוך האשראי הבעייתי
0.32%		0.36%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור

להלן התפלגות סיכון האשראי לאנשים פרטיים בישראל לפי התפלגות ההכנסה הקבועה בחשבון

31 בדצמבר 2020				הכנסה קבועה בחשבון*
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	
219	446	45	401	באלפי ש"ח
2,360	4,115	475	3,640	ללא הכנסה קבועה
3,717	6,420	1,510	4,910	עד 10
6,888	10,352	4,939	5,413	מ-10 עד 20
13,184	21,333	6,969	14,364	מעל 20
				סך הכל

31 בדצמבר 2019				הכנסה קבועה בחשבון*
סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סך נכסים פיננסיים** גבוה מ-50 אלפי ש"ח	סך נכסים פיננסיים** נמוך מ-50 אלפי ש"ח	
206	428	35	393	באלפי ש"ח
2,333	4,420	456	3,964	ללא הכנסה קבועה
3,404	6,408	1,296	5,112	עד 10
6,446	10,413	4,153	6,260	מ-10 עד 20
12,389	21,669	5,940	15,729	מעל 20
				סך הכל

* הכנסה קבועה לחשבון, כהגדרתה בהוראת הדיווח לפיקוח 836 (הכוללת משכורת בפועל בחישוב ממוצע של 12 חודשים אחרונים, סך קצבאות, הפקדות מזומן והפקדות שיקים).
 ** תיק הנכסים הפיננסיים המקושר לחשבון, כגון: פקדונות כספיים (לרבות יתרות עו"ש), תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים.

התפלגות לפי התקופה הממוצעת שנותרה לפירעון (לפי המועד הסופי לפירעון ההלוואה)

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		תקופה לפירעון
סיכון אשראי מאזני		במיליוני ש"ח		
6,012	5,347			עד שנה
3,019	2,959			משנה ועד שלוש שנים
4,822	4,762			משלוש שנים ועד חמש שנים
2,730	2,864			מחמש שנים ועד שבע שנים
5,086	5,401			מעל שבע שנים
21,669	21,333			סך הכל

התפלגות לפי גודל האשראי של הלווה*

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			תחום אשראי ללווה
סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל**	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			באלפי ש"ח
908	631	277	667	470	197	עד 10
1,219	816	403	1,256	873	383	מ-10 עד 20
3,010	1,874	1,136	3,136	2,040	1,096	מ-20 עד 40
6,204	3,150	3,054	6,280	3,432	2,848	מ-40 עד 80
8,998	3,125	5,873	9,047	3,391	5,656	מ-80 עד 150
8,869	2,141	6,728	8,895	2,262	6,633	מ-150 עד 300
4,850	652	4,198	5,236	716	4,520	מעל 300
34,058	12,389	21,669	34,517	13,184	21,333	סך הכל

* הגדרת לווה - בהתאם להגדרות הוראת ניהול בנקאי תקין 313.
 ** סיכון אשראי כולל - למעט חבות בגין נגזרים ולמעט הלוואות דיור.

התפלגות לפי סוג ומידת החשיפה לגידול משמעותי בתשלומים

31 בדצמבר 2019		31 בדצמבר 2020		סוג האשראי
סיכון אשראי מאזני		במיליוני ש"ח		
1,775	1,372			עו"ש
3,673	3,493			כרטיסי אשראי
15,581	15,862			אשראי ברבית משתנה
640	606			אשראי ברבית קבועה
21,669	21,333			סך הכל

בטחונות

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			סך אשראי המגובה בבטחונות*
סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
5,232	1,125	4,107	4,976	880	4,096	
4,311	877	3,434	4,558	853	3,705	* מזה:
921	248	673	418	27	391	בטחונות לא נזילים
						בטחונות נזילים

תיאור הפעילות

א. חיתום האשראי ללקוחות פרטיים

חיתום האשראי הצרכני מבוצע בהתחשב בפרמטרים אישיים של הלקוח ומשקף נכונות מידתית לנטילת סיכוני אשראי. תפיסה זו משתקפת היטב במגבלות כמותיות ואיכותיות, וכן באמצעות מגוון רחב של תהליכי עבודה מובנים ותהליכי בקרה הדוקים בקווי הבקרה השונים. הבנקים בקבוצה מציעים אשראי ללקוחותיהם על בסיס ניטור מאפייני הסיכון של הלקוח ואיתור צרכיו. בתהליך החיתום נבחנים מספר קריטריונים אשר מהווים כלי תומך החלטה, בין היתר, אינפורמציה כללית על הלקוח (זהותו, חוסנו הפיננסי, התנהלותו בחשבון וכל מידע נוסף אשר בידו לסייע בתהליך החיתום), מטרת האשראי, פעילות הלקוח בבנק בהקשר לתמחור העסקה, כושר החזר, תמהיל האשראי הכולל בחשבון והתאמתו לצרכי הלקוח. תהליך זה מושגת על ערכי הוגנות ושקיפות כלפי הלקוח.

ב. אופן פיקוח ומעקב על מאפייני הסיכון

הבנקים בקבוצה בעלי התמחות ומיומנות גבוהה בתחום אשראי קמעונאי מתוקף ניסיונם רב השנים באשראי למשקי הבית. הקבוצה מכשירה את עובדיה ברמת מיומנות מקצועית גבוהה בתחום האשראי ובעלת מערכות ממוחשבות תומכות החלטה, בקרה ומעקב לאיתור מוקדם של לווים בפיגור או בעלי מאפיינים של תסמינים שליליים. הקבוצה מגדרת את עצמה בנטילת סיכוני אשראי, בין היתר, באמצעות פיזור הסיכון בין הלקוחות. ניהול הסיכונים ובקרתם מתבצעים בבנק באמצעות תשתית נאותה של מנגנוני שליטה, פיקוח, בקרה וביקורת. הבקרות בנושא האשראי הצרכני מבוצעות באמצעות שלושת קווי ההגנה. במסגרת הבקרות המבוצעות על ידי הקו הראשון: מעקב אחר חריגה ממסגרת עו"ש וחח"ד, בדיקת אשראי בפיגור ובקרה אחר התפתחות האשראי הצרכני הבעייתי בסניפים. בקו השני קיימות מגוון בקרות, כאשר עיקרן נועדו לבחון את ההתנהלות הפיננסית בחשבונות ולאחר סימנים להתדרדרות במצב החוב. סימני התדרדרות יכולים לנבוע מירידה במחזורי פעילות, חריגות ממסגרות מאושרות וכדומה. בנוסף, הבנק משתמש במערכות ממוכנות תומכות כגון מערכת לאיתור וטיפול בחובות בעלי סממנים בעייתיים ומערכת סטטיסטית לניבוי כשל אשראי. הקו השלישי, מערך הביקורת הפנימית, אחראי לביצוע ביקורת בלתי תלויה על ניהול הסיכון, מסגרת העבודה והבקרות לניטור סיכוני אשראי צרכני, לרבות פעילות קווי ההגנה הראשון והשני לניטור סיכון זה.

סיכונים בענף הבינוי והנדל"ן

על רקע הסיכון בו פועלת המערכת הבנקאית הישראלית בתחום האשראי לבינוי ונדל"ן וכן על רקע השינויים וההתפתחויות בשוק האשראי למגורים, הוראות המפקח על הבנקים, והתקנות הממשלתיות, נוקט הבנק במדיניות אשראי מידתית וזהירה המאושרת על ידי דירקטוריון הבנק ונבחנת מידי שנה ומתעדכנת על פי השינויים והתמורות בארץ, שינויים ברגולציה וכיו"ב. מידתיות וזהירות אלה באות לידי ביטוי בבחינת שיעור המימון, בחינת כשלים זהירה בליווי פרויקטים לבניה, ובחינת שיעור ההון העצמי והמכירות המוקדמות, וזאת על מנת לצמצם ככל הניתן את הסיכונים. כמו כן, אימץ הבנק מדיניות פרטנית ביחס לתחומי הפעילות השונים בתחום הנדל"ן והבינוי, ובהם ליווי בניה למגורים, ליווי בניה ביעוד למניב, וכן אשראי לנדל"ן מניב ביעוד למשרדים, מסחר ותעשייה. הבנק מעניק אשראי לקבוצות רכישה ומתמקד בקבוצות הבונות באזורי ביקוש ובקבוצות בהן המארגן הינו בעל ניסיון מוכח בתחום. מעבר לבדיקות הנעשות באופן שוטף, מקיים הבנק דיון תקופתי בכל תיקי האשראי, ובוחן את מצב הפרויקטים וכן את רמת הסיכון בכל פרויקט על בסיס חודשי ומצמצם חשיפות בהתאם. הבנק מקפיד לתמחר כל עסקה בהתאם לסיכון ולריתוק ההון הנדרש באמצעות כלים לחישוב תשואה.

הפרמטרים המשמשים את הבנק לבחינת הסיכון בתיק האשראי לנדל"ן הינם בעיקר שיעור המימון (Loan To Value), יחס בין סכום האשראי לבין שווי הנכסים המשמשים לביטחון במועד אישור ההלוואה על פי הערכת שווי עדכנית וקיום מקורות יציבים לפרעון האשראי. בחינת הסיכונים בתיק הבינוי מבוצעת על בסיס חודשי ועל פי דוחות ביצוע המתקבלים מאת המפקח על הפרויקט, כאשר הסיכונים הנבחנים הם הן ברמת סיכון השוק והן ברמת סיכון הביצוע.

בשל השפעת נגיף הקורונה, קיים חשש לירידה בביקוש לנדל"ן מניב, בעיקר במשרדים ובמסחר. הבנק נוקט במדיניות מידתית ועיקר האשראי הינו בביטחון נכסים.

להלן נתונים על סיכון האשראי לציבור בענף הבינוי והנדל"ן בישראל:

31 בדצמבר		
2019	2020	
במיליוני ש"ח		
		סיכון אשראי כולל⁽¹⁾
		נדל"ן שבנייתו לא הושלמה
2,123	2,296	מזה: קרקע גולמית
4,467	4,613	נדל"ן בתהליכי בניה
4,255	4,494	נדל"ן שבנייתו הושלמה
5,564	5,631	אחר ⁽²⁾
16,409	17,034	סך הכל

(1) מזה: אשראי המובטח בנדל"ן למגורים בסך של 5,348 מיליון ש"ח, אשראי המובטח בנדל"ן לתעשייה בסך של 770 מיליון ש"ח ואשראי המובטח בנדל"ן למסחר ואחרים בסך של 5,285 מיליון ש"ח (31.12.19 - 5,107 מיליון ש"ח, 634 מיליון ש"ח ו-5,104 מיליון ש"ח, בהתאמה).

(2) כולל אשראי ללווים בענף הבינוי והנדל"ן בישראל, להם בטחון שאינו נדל"ן, או לווים ששווי הנכס שלהם למימוש מהיר מבטיח פחות מ-50% מסך סיכון האשראי של הלווה.

מימון ממונף - Leveraged Finance

מימון ממונף מוגדר כאשראי למימון עסקאות הוניות בתאגידיים (כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323) אשר עונה על תבחינים מסויימים, ואשראי הניתן ללווים המאופיינים ברמות מינוף פיננסי גבוהות. הבנק מחשיב מימון ממונף כאשראי הנכלל באחת מארבע הקבוצות הבאות:

א. אשראי למטרת עסקה הונית כמוגדר בהוראת בנק ישראל מספר 323 (רכישת תאגיד אחר, רכישה עצמית של מניות וחלוקת הון), אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, לשיעור המימון הטמון בו, והיקף הבטחונות המוחשיים כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ב. אשראי למטרות עסקיות שונות, אשר עונה לתבחינים מסויימים המצביעים על נתונים פיננסיים חלשים, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ג. אשראי למטרת מימון נדל"ן מניב, אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, לשיעור המימון הטמון בו, והיקף הבטחונות המוחשיים כפי שנקבעו על ידי הבנק.

ד. אשראי למטרת ליווי פרויקטים לבנייה, אשר עונה לתבחינים מסויימים בנוגע להיקף האשראי, היקף הבטחונות המוחשיים, ולחשיפה שעשויה להיווצר לבנק מהפרייקט, כפי שנקבעו על ידי הבנק.

לנוכח מאפייני הסיכון הגבוה שטבוע במימון הממונף, מדיניות האשראי של הבנק קובעת הנחיות מחמירות לחיתום ומגבלות על היקף החשיפה למימון ממונף. התבחינים שעל פיהם הבנק מגדיר אשראי כמימון ממונף נקבעו באופן שמרני.

ליום 31 בדצמבר 2020, סך יתרות האשראי המצרפיות (אשראי מאזני וחוזי מאזני נטו, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות מותרים בניכוי) הנחשבות כמימון ממונף הסתכם ב-576 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-587 מיליון ש"ח בסוף שנת 2019.

סיכון שוק

כללי

1. סיכון שוק (סיכון פיננסי) הינו סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובעים משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערי מטבע, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכללם: סיכון רבית, סיכון מטבע, סיכון אינפלציה, סיכון מחיר מניות וסיכון תנודתיות.
2. לבנק מדיניות מפורטת לניהול החשיפה לסיכונים פיננסיים, אשר מתווה ומפרטת, בין היתר, תיאבון כולל לסיכונים פיננסיים ותיאבון לסיכון בחתך הסיכון הבודד ועקרונות לפעילות.

הפיקוח והבקרה על ניהול החשיפה לסיכונים השוק

הבנק מקיים מערך רחב של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח, בקרה בלתי תלויה וביקורת על תהליך ניהול סיכונים השוק. התפיסה הניהולית והבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה שוטפים של החשיפה לסיכונים שוק ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו. ניהול החשיפה לסיכונים השוק נבחן ומבוקר באופן שוטף במסגרת בחינת כלל הסיכונים על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

דיווח על החשיפות לסיכונים שוק

הנהלת הבנק והדירקטוריון מקבלים מגוון דיווחים על החשיפה לסיכונים שוק, ובחתיים שונים על ידי גורמי הניהול, הפיקוח והבקרה, בין היתר, התפתחויות בסיכון ובסביבה הפיננסית ועמידה במגבלות.

תיאבון הסיכון

תיאבון הסיכון של הבנק משקף נכונות מידתית לנטילת סיכונים פיננסיים, תואם פעילות בנקאית זהירה, מידתי ותואם לדרישות הפיקוחיות ולהיקף פעילות הבנק ולצביונו. ככלל, הבנק שואף למזער את החשיפות הפיננסיות שהוא נוטל, ופועל ליצירת רווחיות נאותה תוך כדי נטילת סיכונים פיננסיים מידתיים.

תפיסה זו משתקפת היטב במדיניות הבנק באמצעות מגוון רחב מאוד של מגבלות סיכון/הפסד כמותיות ומידתיות ביחס להון הבנק, וכן בתהליכי בקרה הדוקים ובתהליכי עבודה מובנים בקווי הבקרה השונים.

המתודולוגיה לאמידת החשיפה לסיכונים השוק

הבנק עושה שימוש במספר כלים ומודלים מקובלים לצורך ניהול החשיפה לסיכונים השוק באמצעים, הכוללים גם את הערך בסיכון (VAR) וגם הפעלת תרחישי קיצון Stress Tests, כלי ניהול ובקרת חשיפות רבית כגון: מח"מ, שווי הוגן ומבחני רגישות לשינויים בעקום הרבית.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

ברבעון הראשון של השנה, נרשמו ירידות בשערי נכסים סחירים, עקב שינויים בעקומי הרבית בארץ ובעולם ובמרווחי אגרות חוב, אשר יצרו השפעה לרעה על שווי הנכסים הסחירים. החל מהרבעון השני של השנה חלה התאוששות בשווקים ובשווי נכסים אלו.

סיכון רבית

כללי

סיכון הרבית הוא סיכון להפסד או להון הנובעים מתזוזות בשיעורי הרבית, המשפיעות על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשיריו חוץ מאזניים, מכיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים או אף התזרימים עצמם, משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. צורתיו העיקריות של סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כוללות: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס וסיכון אופציות. סיכון הרבית, לכלל התיק, הינו אחד הסיכונים הדומיננטיים להם חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח. הבנק מנהל את סיכונים הרבית בהתאם להוראת בנק ישראל בנושא ניהול סיכון הרבית (הוראה 333). נקבעה מדיניות בנושא ניהול סיכון הרבית בהתאם להוראות.

ניהול החשיפה

ניהול החשיפה לסיכונים רבית נעשה, תוך התאמת משך החיים הממוצע של המקורות והשימושים ותוך צמצום החשיפה לשחיקת השווי ההוגן, כתוצאה משינויים בלתי צפויים בשערי הרבית ובכפוף למגבלות שקבע הדירקטוריון. בכל מגזר נמדדת החשיפה לשינוי בלתי צפוי בשיעור הרבית לכל התקופות

ובתרחישי רבית שונים, ונמדדת השפעתה על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי ושל הרווח החשבונאי באופק של שנה אחת קדימה. ההשפעה נמדדת בכל אחד מהמגזרים בנפרד, וגם בכל המגזרים יחד. החשיפה העיקרית לסיכוני רבית בבנק מיוחסת לפעילות המימון במגזר השקלי הלא צמוד ובמגזר צמוד המדד, ונובעת ממאפייני ההשקעה, הנגזרים מטווח השימושים והמקורות במגזרים אלה. על מנת למזער את סיכון הרבית בתיק הבנקאי וכחלק מניהול הנכסים וההתחייבויות, הבנק עושה שימוש בכלים, לרבות באמצעות הנפקת אגרות חוב ופעילות בנגזרים.

התיאבון לסיכון

- תיאבון הסיכון לרבית כפי שמשקף במגבלות הינו מידתי, וניצול מסגרות החשיפה מבוצע בהתאם להערכות הבנק בנוגע לשיעורי הרבית הצפויים ולמבנה עקום הרבית הצפוי באופקי זמן שונים ובכפוף למגבלות שהוגדרו במדיניות הסיכונים הפיננסיים.
- לבנק סדרת מגבלות לשינויים בעקום הרבית ומגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכוני רבית, על היקף חשיפת הרבית ומגבלות על גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן תחת מצב קיצון.

החשיפה בפועל ליום הדוח

סיכון הרבית נמדד ומנוהל על בסיס הנחות שונות באשר לזמני הפרעון של הנכסים וההתחייבויות. כמו כן, ניהול החשיפה מביא בחשבון את השפעת הפרעונות המוקדמים של הלוואות לדיור ושל פקדונות עם תחנות יציאה. ביתרות חשבונות העו"ש שאינן נושאות רבית קיימות יתרות זכות בסכום יציב לאורך זמן. הבנק מתבסס על מודל ייעודי וקבע, כי תקופת הפרעון של יתרת העו"ש היציבה המשמשת בחישוב החשיפה לרבית תהיה למספר שנים.

ניתוח רגישות להשפעת החשיפה לשינויים ברבית המבוססת על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

להלן מידע על נכסים והתחייבויות החשופים לשינויים ברבית על פי שווייהם ההוגן, כולל ניתוח רגישות לגבי השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעור הרבית על שווייהם ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

להלן פרטים על השפעת שינויים ברבית על השווי ההוגן של עודף הנכסים במגזר, על הכנסות הרבית נטו ועל הכנסות המימון שאינן מרבית:

1. שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים (לפני השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הרבית):

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
סך הכל	מט"ח	שקל	סך הכל	מט"ח	שקל	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
7,664	84	7,580	7,869	(223)	8,092	שווי הוגן נטו מותאם ⁽¹⁾
7,626	(122)	7,748	7,799	(297)	8,096	מזה: תיק בנקאי

פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 32' לדוחות הכספיים.

2. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על השווי ההוגן נטו מותאם⁽¹⁾ של הבנק וחברות בנות שלו:

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
סך הכל	מט"ח ⁽⁵⁾	שקל ⁽⁵⁾	סך הכל	מט"ח ⁽⁵⁾	שקל ⁽⁵⁾	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
(102)	(35)	(67)	(86)	(45)	(41)	שינויים מקבילים
(78)	(20)	(58)	(77)	(38)	(39)	עלייה במקביל של 1%
172	26	146	247	47	200	מזה: תיק בנקאי
152	14	138	249	42	207	ירידה במקביל של 1%
						מזה: תיק בנקאי
(189)	(2)	(187)	(176)	(11)	(165)	שינויים לא מקבילים
178	(16)	194	206	(8)	214	התללה ⁽²⁾
112	(30)	142	145	(25)	170	השטחה ⁽³⁾
(27)	14	(41)	22	63	(41)	עליית רבית בטווח הקצר
						ירידת רבית בטווח הקצר

בטבלה זו מוצג השינוי בשווי ההוגן נטו המותאם של כל המכשירים הפיננסיים, בהנחה שחל השינוי שצויין בכל שיעורי הרבית בכל מגזרי ההצמדה.

3. השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הרבית על הכנסות רבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מרבית⁽⁶⁾

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו במיליוני ש"ח	סך הכל ⁽⁴⁾	הכנסות מימון שאינן מרבית	הכנסות רבית, נטו במיליוני ש"ח	
	310	6		304	419	1
304	-	304	417	-	417	מזה: תיק בנקאי
(589)	(6)	(583)	(725)	(1)	(724)	ירידה במקביל של 1%
(583)	-	(583)	(724)	-	(724)	מזה: תיק בנקאי

- שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא כספיים ולאחר השפעת התחייבות לזכויות עובדים וייחוס לתקופות של פקדונות לפי דרישה (עו"ש). פירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים, ראה באור 32' לצד לדוחות הכספיים.
- התללה - ירידה ברבית בטווח הקצר ועליה ברבית בטווח הארוך.
- השטחה - עליה ברבית בטווח הקצר וירידה ברבית בטווח הארוך.
- לאחר השפעות מקדמות.
- בתרחישי ירידת רבית, במגזרים צמוד המדד, דולר ואירו, מגולמת סביבת רבית שלילית.
- בתרחישי ירידת רבית המשקפים רבית שלילית, חושבה השפעת התרחיש על ההכנסות נטו מרבית, בהתאם להנחות שונות.
- עדכון מודלים סטטיסטיים לחיזוי יתרות בגין פקדונות לפי דרישה (עו"ש), מודל פרעונות מוקדמים של משכנתאות ומודל פרעונות מוקדמים של פקדונות הציבור הביא לגידול השווי ההוגן בסך של 40 מיליון ש"ח. מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש.

גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור

ביום 13 בפברואר 2020, פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "גילוי על היערכות להפסקת השימוש בליבור" וזאת על רקע הנחיות הגילוי של ה-SEC בדבר הפסקת שימוש בליבור (LIBOR), המבהירות בין היתר את הגילוי הנדרש בנושא. הנחיות הגילוי כאמור פורסמו על רקע הסיכון לחוסר ודאות בנוגע לאופן הפרשנות של חוזים הצמודים לליבור, במצב שבו החל משנת 2022 (כאשר לחלק מתקופות רבית הליבור הדולרית, החל מיולי 2023) לא יפורסם יותר ליבור, או שיקבע כי הליבור אינו מייצג יותר את שיעורי הרבית הרלוונטיים.

בהתאם לפרסום של הרשות להתנהלות פיננסית בבריטניה (FCA) מחודש יולי 2017, צפויה המערכת הפיננסית העולמית להפסיק את השימוש בליבור באופן הדרגתי עד סוף שנת 2021 (כאשר לחלק מתקופות רבית הליבור הדולרית עד לחודש יולי בשנת 2023). בהמשך להחלטה זו, הוקמו צוותי עבודה שונים ברחבי העולם לצורך קביעת רביות עוגן חלופיות לריביות הליבור עבור כל אחד מחמשת המטבעות הבאים: דולר ארה"ב, לירה שטרלינג, אירו, פרנק שווייצרי ויין יפני. החלופות שנבחנות על ידי צוותי העבודה כוללות בין היתר את ריביות ה-SOFR (Secured Overnight Financing Rate); ה-SONIA (Sterling Overnight Index Average); ה-ESTER (Euro Short-Term Rate); ה-SARON (Swiss Average Rate Overnight); ה-TONA (Tokyo Overnight Average Rate).

להפסקת השימוש בליבור ומעבר לריביות עוגן חלופיות צפויות להיות השלכות רחביות על הבנק כגון השלכות כלכליות, תפעוליות וחשבונאיות. לעניין זה, בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים, הובהר כי על רקע הסיכון לחוסר ודאות בנוגע לפרשנות של חוזים הצמודים לליבור, הבנק נדרש לכלול גילוי בדבר היערכות להפסקת השימוש בליבור החל מהדוחות לציבור ליום 31 בדצמבר 2019. נכון למועד זה, הבנק בחן את ההשפעה הצפויה של הפסקת פרסום הליבור, לרבות בחינה של חלופות אפשריות בכל אחד מהמטבעות המפורטים לעיל, השלכות פיננסיות שעשויות להיגרם מהמעבר לשימוש במטבעות הנ"ל והיערכות הנדרשת הן בפן העסקי והן בפן ניהול הסיכונים של החשיפות החדשות.

נכון למועד הדיווח ובהתאם להערכות שביצע הבנק, לא קיימת לבנק חשיפה כלכלית או חשיפה מאזנית מהותית בחוזים הנמשכים מעבר לשנת 2021 המתייחסים לליבור.

חשיפת הבנק לרבית הליבור במסגרת פעילות בנגזרים המעוגנת תחת הסדרי ISDA ותחת הסדרים אחרים אינה מהותית. כמו כן, על מנת למזער את הסיכונים המשפטיים הכרוכים בהפסקת רבית הליבור בפעילות נגזרים, הבנק חתם על הפרוטוקול החדש של ISDA המסדיר בין השאר את השיטה להתחשבות בגין חוזים ישנים שנחתמו בליבור ואינם פוקעים עד הפסקת פרסום הליבור.

סיכונים עיקריים והיערכות הבנק אליהם

הפסקת השימוש בליבור והמעבר לרביות העוגן החלופיות יוצרים לבנק סיכונים שונים כגון: סיכון פיננסי, סיכון מודל, סיכון משפטי, סיכון רגולטורי ופיקוחי, סיכון טכנולוגי וסיכון עסקי. הבנק זיהה את הסיכונים באמצעות, בין היתר, מיפוי של כל החוזים והחשיפות הרלוונטיות. נכון למועד פרסום הדוח, הבנק נערך לניהול והפחתת הסיכונים שזוהו והקשורים להפסקת השימוש בליבור. כחלק מההיערכות, הבנק הקים צוותים ייעודיים שמטרתם, בין היתר, לפתח תהליכי עבודה לצורך זיהוי הסיכונים, הערכת היקף הסיכון, בחינת ההשפעות של כל סיכון, הצעת חלופות לאופן הפחתת הסיכונים, ניטור של הסיכונים וההשפעות הקשורות אליהם והעברת עדכונים שוטפים להנהלה ולדירקטוריון. בנוסף, נשלחה הודעה ללקוחות הבנק בדבר השינויים הצפויים בנוגע לפרסום הליבור והמשמעויות האפשריות של שינויים אלה, והכל על פי המידע המצוי בידי הבנק בשלב זה.

בשלב זה מופו הסיכונים הבאים:

- **סיכון פיננסי** - ירידה ברווחיות ו/או גידול בעלויות הנובעים, בין היתר: מהכרה בהפסדים במכשירים פיננסיים המוחזקים על ידי הבנק עקב ביטול חוזים; מערעורים של הלקוחות על קביעת תשלומי הרבית שלהם; מירידה במספר הפעולות ובמחזורי העסקאות הנעשות על ידי הלקוחות; מפתחות פוזיציות חשיפה לרביית והצורך בהתאמת תהליך ניהול הנכסים וההתחייבויות בבנק.
- **סיכון מודל** - בניית מתודולוגיית מחירי העברה המותאמת למעבר לרביות העוגן החלופיות; ביצוע תמחור מוצרים חדש.
- **סיכון משפטי** - בחינת הצורך והדרך לביצוע שינויים לחוזים קיימים וניסוח חוזים חדשים המותאמים להפסקת השימוש בליבור ולסביבה הכלכלית החדשה.
- **סיכון רגולטורי ופיקוחי** - הטמעה של מדיניות, נהלים, חלוקת אחריות.
- **סיכון טכנולוגי** - ביצוע עדכונים לבסיסי המידע ומערכות המידע, לרבות התאמתם לצורך שימוש במוצרים הישנים ובמוצרים החדשים.
- **סיכון עסקי** - כולל בעיקר את סיכון הבסיס (basis) שיווצר כתוצאה משוני במנגנוני ה-fallback בין המוצרים השונים (כגון, פקדונות לעומת נגזרים).

השלכות חשבונאיות

להפסקת השימוש בליבור והמעבר לרביות העוגן החלופיות צפויות להיות השפעות חשבונאיות שונות במספר תחומים, לרבות שיעורי ההיוון - מעבר למדדי רבית חלופיים עשוי להביא לשינויים בשיעורי ההיוון המשמשים כנתון (input) במודלים שונים לצורך הערכה (valuation) של נכסים והתחייבויות שונים כגון, מכשירים פיננסיים, חכירות, נגזרים וירידות ערך לנכסים לא פיננסיים. הבנק ממשיך לעקוב אחרי הפרסומים הבינלאומיים ויפעל בשאיפה להקטין את הסיכונים הנובעים מתהליך החלפת רביות העוגן.

החשיפה בבסיס

כללי

חשיפת בסיס נוצרת כתוצאה מאי הקבלה בעיתוי, בבסיס המדידה ובסכומי ההשקעה עם או ללא פעולות גידור. על פי כללי החשבונאות ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שההשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד מוגדרת כחשיפת בסיס.

ניהול החשיפה

- ניהול הסיכונים בחשיפות הבסיס והשקעת ההון במגזרי ההצמדה השונים נעשים בהתבסס על הערכות ותחזיות שוטפות של הגורמים הניהוליים השונים במחלקה הפיננסית בחטיבת המשאבים לגבי התפתחויות צפויות בשוקי הכספים וההון.
- תמהיל ההשקעה של ההון במגזרי ההצמדה השונים מנוהל באופן שוטף בכפוף למגבלות, ועל בסיס התחזיות לגבי משתני השוק הרלוונטיים תוך ניצול פערי המחירים בין עלות המקורות ותשואת השימושים במגזרי ההצמדה השונים וכדאיותן של פוזיציות "יתר" או "חסר" בכל מגזר פעילות.
- במסגרת ניהול מאזני ההצמדה נעזר הבנק, בין השאר, במכשירים פיננסיים נגזרים, כאמצעי לניטרול החשיפה לסיכונים בבסיס וברבית.

התיאבון לסיכון

- דירקטוריון הבנק קבע מגבלות לגבי הפוזיציות המותרות (עודף או חוסר) של נכסים על התחייבויות לפי מגזרי ההצמדה.
- בנוסף, קבעה הנהלת הבנק גם מגבלות פרטניות ברמת חדרי העסקאות והיחידות העסקיות השונות היוצרות סיכונים בסיס, על היקף החשיפה בבסיס.

החשיפה בבסיס בפועל

להלן תיאור החשיפה בבסיס בפועל לפי מגזרי ההצמדה, ברמת הקבוצה (במיליוני ש"ח):

% מההון		החשיפה בבסיס בפועל		
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר		
2019	2020	2019	2020	
44	53	3,959	5,027	מט"ל לא צמוד
31	23	2,780	2,223	מט"ל צמוד מדד
-	(3)	38	(239)	מט"ח וצמוד מט"ח

רגישות ההון לשינויים בשער החליפין

הבנק פועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, פורוורד ובאמצעות אופציות, הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו. הבנק פועל במטבעות הסחירים בעולם וסך החשיפה המטבעית נטו של קבוצת הבנק נמוכה.

עיקר הפעילות בנגזרים הינה בנגזרי מטבע שקל/דולר עבור לקוחות הבנק. הבנק אינו חשוף בפעילות הנגזרים שלו לסיכונים מטבע מהותיים.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 (במיליוני ש"ח).

המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוץ מאזניים.

אחוז שינוי בשער החליפין	דולר	אירו
ירידה של 5%	(4)	2
ירידה של 10%	(4)	4
עלייה של 5%	(3)	-
עלייה של 10%	(4)	1

הערות:

(1) השפעה זו חושבה על-פי השינוי הצפוי בפוזיציות הכלכליות המנוהלות במטבעות השונים, בהינתן התרחישים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.

(2) תרחיש עלייה פירושו התחזקות המטבע הנדון כנגד השקל.

(3) הנתונים משקפים את השפעת השינויים בשערי החליפין על השווי ההוגן לאחר השפעת המס.

(4) לשינויים בשערי החליפין של שאר המטבעות יש השפעה זניחה על רווחי הבנק.

רגישות ההון לשינויים במדד

הבנק פועל בשוק המדד באמצעות מתן שימושים, כגון הלוואות, משכנתאות ורכישת אגרות חוב וכן באמצעות גיוס מקורות צמודי מדד. כמו כן, הבנק מבצע עסקאות פורוורד מדד הן עבור עצמו והן עבור לקוחותיו.

הבנק אינו חשוף בפעילות הפורוורדים שלו לסיכונים מדד מהותיים.

להלן תיאור רגישות הון הבנק לשינויים תיאורטיים במדד, נכון ליום 31 בדצמבר 2020 (במיליוני ש"ח).

המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על ההון וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחוץ מאזניים.

אחוז שינוי במדד	ירידה של 3%	עלייה של 3%
(82)		
78		

סיכונים אופציות

כללי

סיכונים אופציות הם הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שווי של האופציות, לרבות סטיות התקן.

התיאבון לסיכון

- חדר העסקאות במט"ח של הבנק סוחר במגוון של מוצרים פיננסיים - ובכלל זה באופציות. בנוסף למגבלות שנקבעו על היקף החשיפה בבסיס וברבית ועל רקע רגישות השווי הכלכלי של האופציות לשינויים בבסיס, ברבית ובפרט לשינויים בתנודתיות נכסי הבסיס - קבעה ההנהלה מגבלות נוספות על פעילות חדר העסקאות באופציות.

- נקבעו מגבלות ביחס לפעילות המותרת באופציות במונחי הפסד מקסימאלי בתרחישים המתייחסים לשינויים סימולטניים בשער החליפין ובתנודתיות של נכסי הבסיס. כמו כן נקבעו מגבלות על השינויים המקסימאליים בערכו של תיק האופציות במונחים של מדדי רגישות (GREEKS) ועל גובה השחיקה המקסימאלי בשווי ההוגן במצב קיצון.

ניהול החשיפה

כלי ניהול החשיפה לסיכונים אופציות כוללים מטריצת רגישויות Vol-Spot המציגה את החשיפה כתוצאה מהיווצרות שילוב של תרחישים שונים של שער חליפין ותנודתיות. בנוסף, נעשה שימוש בתרחיש חשיפה לסיכון עקום רבית (תרחיש-RHO) הבוחן את השינוי בשווי הפוזיציה במקרה של תזוזה של 1% בעקום הרבית, ובמודל Weighted Vega לניהול החשיפה לסיכון התנודתיות.

ניהול סיכונים במכשירים פיננסיים נגזרים

כללי

הבנק פועל במגוון מכשירים פיננסיים נגזרים כחלק מניהול סיכונים השוק (חשיפות בסיס, מטבע ורביית) וכן כשירות ללקוחותיו, כאשר הפוזיציה באופציות (לרבות מסלולי הברירה) הינה בעלת מרכיב גבוה יותר של סיכון שוק. במסגרת זו פעיל הבנק בעיקר באופציות על שערי החליפין של מספר מטבעות זרים ביחס לשקל.

התיאבון לסיכון

לבנק מדיניות ניהול סיכונים לגבי הפעילות במכשירים הנגזרים ובמסגרתה מגבלות לגבי היקף מסלולי הברירה המגלמים אופציות "גלומות" וכן לגבי גובה ההפסד המרבי בהתקיים תרחישים מסוימים בגין האופציות, שהבנק פועל בהן כעושה שוק. השקעה במכשירים נגזרים לסוגיהם נעשית לאחר בחינת כל מכשיר לגופו והתאמתו לצרכים הפיננסיים של הבנק וליכולתו לתפעל אותו באופן מיטבי, וכן ליכולתו לנטר את הסיכון בגינו, הן בצד סיכון השוק והן בצד סיכון האשראי, עבור עסקאות בהן הבנק פועל כמתווך עבור לקוחותיו.

חדר עסקאות מט"ח

חדר עסקאות מט"ח סוחר במגוון של מכשירים פיננסיים במטבע חוץ. כמו כן, מונה על ידי האוצר לעושה שוק ראשי באג"ח ממשלתי שקלי. חדר עסקאות מט"ח הינו אחד מחדרי העסקאות הפעילים במערכת הבנקאית ופועל בשוקי המטבע באמצעות עסקאות ספוט, עסקאות רבית, אופציות OTC ואופציות מט"ח/שקל הנסחרות בבורסה בתל אביב.

חדר עסקאות מט"ח פועל במטבעות העיקריים בעולם, כאשר עיקר הפעילות הינה במטבע דולר/שקל.

החשיפה הנוצרת הן בבסיס והן ברביית כתוצאה מפעילות זו, נכללת במסגרת המגבלות המאושרות על ידי הדירקטוריון לחשיפות בבסיס וברבית.

להלן ריכוז היקף הפעילות במכשירים פיננסיים נגזרים (ערך נקוב במיליוני ש"ח):

31 בדצמבר 2019			31 בדצמבר 2020			
סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	סך הכל	נגזרים למסחר	נגזרים שאינם למסחר	
2,911	-	2,911	3,527	-	3,527	עסקאות גידור: חוזי רבית
18,379	17,410	969	15,387	14,070	1,317	עסקאות אחרות: חוזי רבית
74,927	62,045	12,882	73,814	58,404	15,410	חוזי מטבע חוץ
44,493	44,493	-	55,330	55,330	-	חוזים בגין מניות, מדדי מניות, סחורות ואחרים
140,710	123,948	16,762	148,058	127,804	20,254	סך הכל מכשירים פיננסיים נגזרים

פיקוח ובקרה על ניהול סיכונים במכשירים נגזרים

פעילות הבנק במכשירים פיננסיים נגזרים מבוקרת ומפוקחת לאורך קווי ההגנה והחשיפה מדווחת במסגרת מסמך הסיכונים.

סיכון מחירי מניות

סקירת הסיכון ואופן ניהול

ההשקעה במניות ובמכשירים המשקפים סיכון מנייתי, נועדה לשפר את פיזור הסיכונים ואת גיוון מקורות ההכנסה לטווח הבינוני-ארוך בהשקעת ההון הפנוי. ההשקעה מתבצעת ככלל במניות ישראליות הנסחרות במדד תל אביב 125 ובמדדי מניות מובילים בחו"ל, וזאת תוך בדיקת כדאיות ההשקעה טרם הרכישה.

תיאבון הסיכון

בנוסף למגבלות הרגולטוריות בכל הקשור להגבלת היקף ההשקעה המותר לתאגידים בנקאיים בתאגידים ריאליים, הגדיר דירקטוריון הבנק תיאבון סיכון עבור פעילות במניות, במסגרתו קבע מגבלות על גובה ההשקעה, תמהיל ההשקעה - לרבות מגבלה על החשיפה המטבעית ומגבלות ענפיות.

סיכון נזילות

כללי

סיכון הנזילות הינו הסיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים שעומדים לרשות הבנק. התממשות הסיכון עלולה לגרום לבנק מחסור באמצעים נזילים, אשר בגינו יאלץ הבנק לממש נכסים במחירים הנמוכים ממחירי שוק ו/או לגייס מקורות במחיר הגבוה ממחיר שוק ובמקרי קיצון אף להוות סכנה ליציבותו של הבנק.

השפעת התפשטות נגיף הקורונה

משבר הקורונה הביא בתגובה, למהלכי הפחתות רבית לזמן קצר על ידי הבנקים המרכזיים ולנקיטה במגוון צעדי הרחבה מוניטריים ואספקת נזילות לשווקים.

החל משלב זיהוי משבר הקורונה, שמר הבנק על יתרות נזילות גבוהות במט"ח ובשקלים, בהשוואה ליתרות במצב עסקים רגיל. כמו כן, נשמר יחס כיסוי נזילות גבוה מעבר למגבלות הרגולטוריות והפנימיות בכל המגזרים. יחס כיסוי הנזילות של קבוצת הבנק לשלושת החודשים שנתיימו ביום 31 בדצמבר 2020 עמד על 150%, בהשוואה ל-128% בשלושת החודשים שנתיימו ביום 31 בדצמבר 2019. יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים הינו 100%. למידע נוסף בדבר יחס כיסוי הנזילות ראה באור 24 בד"ר לדוחות הכספיים.

מדיניות ניהול הסיכון

מדיניות ניהול הסיכון הנזילות ברמת קבוצת הבנק מיושמת בהתאם להוראת ניהול בנקאי 342 ו-221 וכוללת, בין היתר, מגבלות על יחסי כיסוי נזילות ועל יחסי הנזילות המזעריים בתרחיש רגיל ובתרחיש קיצון והתייחסות לכלי המדידה, השליטה והבקרה ולמנגנוני הדיווח שיש לקיים כחלק מניהול סיכון הנזילות השוטף. כמו כן, הבנק קבע מתודולוגיה שתסייע בזיהוי משבר נזילות בבנק, וזאת בכדי להבטיח את יכולתו של הבנק לעמוד באתגרים העולים מניהול העסקים השוטף, וכאלה שעלולים להתעורר בעת מקרי לחץ בשווקים הפיננסיים.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה פועלים לשמירה על מלאי נכסים נזילים ברמה נאותה, במקביל לניהול השימושים, באופן שיניב הכנסה לבנק. הבנק רואה משנה חשיבות בניהול שמרני אך אקטיבי של הנזילות בבנק. תיאבון הסיכון של הבנק והקבוצה נמוך ומתבטא במבנה הנכסים וההתחייבויות, כלי המדידה וניטור הסיכון הרבים שמוקצים לעניין זה, ומערכי הניהול והבקרה שמופקדים על ניהול סיכון זה.

יחס כיסוי נזילות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221 (LCR)

יחס כיסוי הנזילות מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, אשר מבוססת על המלצות ועדת באזל. היחס הינו תקן הנועד לשפר את עמידות פרופיל סיכון הנזילות של התאגידים הבנקאיים בטווח הקצר, באמצעות דרישה שתאגידים בנקאיים יחזיקו מלאי הולם של נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA - High Quality Liquid Assets) לא משועבדים, הניתנים להמרה למזומן במהירות ובקלות בשווקים הפרטיים, כדי לענות על צרכי הנזילות בתרחיש קיצון, הנמשך 30 ימים קלנדריים. התקן מגדיר מסגרת ספציפית לחישוב יחס כיסוי הנזילות במטרה ליצור אחידות ברמה בינלאומית.

יחס כיסוי הנזילות - LCR, מכיל שני רכיבים:

(א) שווי מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה בתנאי קיצון (HQLA),

(ב) סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, המחושב על פי הפרמטרים של התרחיש.

היחס מחושב כשיעור של מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה מתוך סך תזרים מזומנים יוצא, נטו במהלך 30 הימים הקלנדריים הבאים, והחל מינואר 2017 הדרישה הפיקוחית המזערית ליחס כיסוי הנזילות, הן ברמת הבנק והן ברמת הקבוצה הבנקאית, הינה 100%. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימאליות אלו, אך עליו לדווח מיידית על החריגה למפקח על הבנקים, ובמקרים מסוימים, בליווי תכנית לסגירת פער הנזילות שנוצר.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות הרגולטוריות לשנת 2020.

כחלק ממדיניות ניהול סיכונים פיננסיים, אימצ' דירקטוריון הבנק מגבלה פנימית, המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי נזילות, הן לבנק והן למאוחד.

להלן יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובבנק:

לשלושת החודשים שנתיים ביום 31 בדצמבר		
2019	2020	
באחוזים		
128%	150%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני המאוחד
127%	150%	יחס כיסוי הנזילות בנתוני הבנק
100%	100%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

פיקוח ובקרה על ניהול החשיפה לסיכונים נזילות

התפיסה הבקרתית של הבנק היא של זיהוי, כימות ואמידה של הסיכונים ובקרת עמידה במגבלות שנקבעו בנהלים באופן שוטף הן על ידי מנהלי החשיפה והן על ידי גורמי בקרה וביקורת בלתי תלויים, במטרה להבטיח את היכולת להתמודד גם במצבי ביקוש והיצע חריגים בשווקים הפיננסיים. ניהול החשיפה לסיכונים הנזילות נבחן ומבוקר באופן שוטף על ידי ועדות ופורומים ייעודיים ברמת הדירקטוריון וההנהלה בקווי ההגנה הראשון, השני והשלישי.

דיווח על החשיפה לסיכונים נזילות

- דוח סיכון נזילות יומי בשקלים ובמט"ח.
- דיווח על החשיפות לסיכון הנזילות בשקלים ובמט"ח בהשוואה למסגרות ולגבולות הפעילות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והסמכויות לניהולם ניתן שלוש פעמים בשבוע, במסגרת הוועדה לעניינים שוטפים, בראשות המנכ"ל או מנהל הסיכונים הפיננסיים.
- דיווח על החשיפות מרוכז במסמך הסיכונים הרבעוני ודיווח שוטף על פי הצורך.

ניהול סיכון הנזילות על בסיס קבוצתי

הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון הנזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ וצמוד מטבע חוץ, ברמת הקבוצה, הבנק וחברת הבת הבנקאית, בהתאם לנדרש בהוראות ניהול בנקאי תקין 342 ו-221. חברת הבת הבנקאית מיישמת מדיניות עצמאית לניהול הנזילות לטווח הקצר ולטווח הארוך, תוך הקפדה על קיום ההוראות של הרשויות הרגולטוריות, ובהתאמה לאופי פעילותה וצרכי הנזילות שלה. כמו כן, חברת הבת עומדת ביחס כיסוי הנזילות בפני עצמה. לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות על העברת כספים בתוך הקבוצה מעבר למגבלות החלות על ביצוע עסקאות מכל סוג.

מצב הנזילות והרכב הנכסים וההתחייבויות

הנכסים הנזילים העיקריים בקבוצה, הכוללים מזומנים, פקדונות בבנק ישראל (עו"ש ופקדונות מוניטריים), פקדונות בבנקים וניירות ערך נזילים, הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2020 ב-70.0 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-47.3 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019, מזה, יתרת המזומנים, הפקדונות בבנק ישראל והפקדונות בבנקים הסתכמה ב-57.8 מיליארד ש"ח ו-12.2 מיליארד ש"ח הושקעו בניירות ערך, בעיקר באגרות חוב של ממשלת ישראל. יחס פקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2020, עומד על 155.7%, בהשוואה ל-136.6% ב-31 בדצמבר 2019. בסוף דצמבר 2020 הסתכמו פקדונות הציבור, אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים, בכ-146.1 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-123.7 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2019.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק מצביע על נזילות גבוהה. זאת, כתוצאה ממדיניות לגיוס מקורות מגוונים ויציבים, תוך דגש על גיוס מקורות לטווחי זמן בינוניים וארוכים, ממגוון של מגזרי לקוחות, ובמטבעות שונים. לבנק מקורות במח"מ חוזי קצר-בינוני, אשר הבנק צופה כי יוחזקו לאורך זמן. השימושים הינם הן לטווח קצר והן לטווח בינוני-ארוך.

למידע בדבר פירוט נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופת פרעון - ראה באור 31 לדוחות הכספיים.

יתרת סך פקדונות הציבור של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות:

2019 בדצמבר 31	2020 בדצמבר 31	
במיליוני ש"ח		
2,721	3,176	1
2,439	1,488	2
2,089	1,247	3

סיכון מימון

כללי

סיכון מימון הינו סיכון למחסור במקורות מימון ועשוי לנבוע, בין היתר, ממבנה מקורות שאינו מספיק יציב בטווח הארוך לשרת את השימושים המתוכננים.

לבנק מקורות מימון מגוונים ויציבים, שעיקרם פקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקיים, פקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות איגרות חוב וכתבי התחייבות.

סיכון זה מנוהל כחלק מניהול סיכון הנזילות בבנק, על ידי מגבלות ויעדים על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים. כחלק מניהול הסיכון, מבוצע ניטור של אינדיקטורים למעקב אחר מבנה המקורות וריכוזיות המקורות באופן שוטף.

סיכון תפעולי

כללי

בהתאם להגדרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350, סיכון תפעולי הוא סיכון להפסד כתוצאה מאי-נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה) או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים דו וטכנולוגיות המידע, סיכונים אבטחת מידע וסייבר והמשכיות עסקית, ואינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין (היבטי החשיפה והניהול של הסיכון המשפטי על היבטיו השונים נדונים בהרחבה בפרק נפרד).

משבר הקורונה הוביל להתגברות של הפעילות בערוצים הדיגיטליים ולאור זאת, הבנק ממשיך לנקוט בצעדים למזעור הסיכונים הנגזרים מגידול בפעילויות אלו. כמו כן, על מנת לאפשר המשכיות עסקית של יחידות בבנק, חלק מהיחידות פוצלו לקפסולות וחלק מהפעילות הועברה למתכונת של עבודה מרחוק ובהתאם בוצעו התאמות בתהליכי העבודה והבקרה, אשר נבחנו בשיתוף כלל הגורמים הרלבנטיים ובכללם, גורמים עסקיים, ניהול סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, ציות וייעוץ משפטי.

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע מדיניות כוללת ומקיפה לניהול הסיכונים התפעוליים, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 310 ו-350. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון, וכן מתווה את סביבת הבקרה, המסגרות הארגוניות והפונקציות הניהוליות שיפעלו לניהול ולמזעור החשיפה לסיכונים תפעוליים בבנק. המדיניות כוללת התייחסות למבנה הארגוני של ניהול הסיכון ולשרשרת של תהליכי ניהול סיכונים, מרמת זיהוי הסיכונים, הערכה ומדידה, הפחתה וניטור הסיכונים.

ניהול החשיפות

1. איתור, מיפוי, מיזעור וניטור

הסיכונים התפעוליים מובנים בכל סוגי הפעילות העסקית של הבנק, ביחידות הארגוניות, בתהליכי הרוחב ובמערכות התומכות. ניהול הסיכונים התפעוליים מהווה חלק בלתי נפרד ממערך ניהול הסיכונים הכולל, ומבוצע במטרה להעריך ולנטר את הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, למזער את הסיכונים התפעוליים ככל האפשר, תוך מתן חשיבות מיוחדת ביישום בקרות כנגד מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, ומשיקולים של עלות מול הפחתת הסיכון, להפחתת נזקים כספיים בגין הסיכונים התפעוליים ולניהול הקצאת ההון באופן מיטבי. אחד מהכלים המרכזיים למיפוי וזיהוי הסיכונים התפעוליים ולשליטה ובקרה עליהם הינו סקר הסיכונים התפעוליים. הסקר כולל את מיפוי ותיעוד התהליכים העסקיים והסיכונים התפעוליים והבקרות בתהליכים אלו, לרבות סיכונים מעילות, הונאות והתנהגות לא אתית, גם בהתבסס על מאגר אירועי הכשל וממצאי ביקורת, הערכת אומדן הסיכונים והפחתתו על ידי יישום בקרות חדשות, חיזוק בקרות קיימות ועוד. בעקבות ממצאי סקרי הסיכונים שמתבצעים, ממצאי הביקורת הפנימית ותהליכי הפקת לקחים בגין אירועי כשל, משולבות בקרות מיכוניות ואחרות בפעילויות הבנק השונות, וכן שופרו ושודרגו נהלי ותהליכי העבודה והבקרה. בנוסף, כחלק מתשתית מעקב ובקרה, הוגדרו KRI - אינדיקטורים עיקריים לסיכונים תפעוליים בתהליכים נבחרים לאיתור מוקדם של שינוי במפת הסיכונים.

2. איסוף ודיווח אירועי כשל

הבנק מקיים תהליך של איסוף ותיעוד אירועי כשל (אירועי הפסד/רווח, כמעט הפסד/כמעט רווח, הפרשה לתביעה), כבסיס נתונים לניתוחים רבעוניים ושנתיים של מגמות ומוקדי סיכון, לצורך הצגה בפני ההנהלה והדירקטוריון, לאומדן הסיכונים התפעוליים בתהליכי הבנק, לאימות הערכות של מומחי התוכן, להפקת לקחים, לבחינה מחדש ולשיפור בקרות קיימות, לעדכון מפת הסיכונים ולשמירת היסטוריה. בנוסף, מקיימת הקבוצה תהליך הפקת לקחים גם לגבי אירועים חיצוניים מהותיים שמידע לגביהם מופיע בתקשורת.

3. מערכת למדידה, אמידה וניהול של סיכונים תפעוליים

הבנק מנהל את מפת הסיכונים באמצעות כלי תוכנה, התומך במתודולוגיה לניהול הסיכונים התפעוליים. מאגר המידע המרכזי של כלי התוכנה, כולל את נתוני המבנה האירוגני וכן את מיפוי ותיעוד התהליכים בבנק ואירועי הכשל.

המשכיות עסקית (Business Continuity Planning)

הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים לפעול להבטחת המשכיות עסקית בעת חירום. בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 355 בנושא, נערך הבנק להתאוששות ממקרה אסון והמשכיות עסקית במצבי חירום שונים. בבנק מתבצעת היערכות הכוללת מסמך מדיניות מקיף בנושא המשכיות עסקית, מסמך מסגרת עבודה הכולל פירוט לגבי תשתיות טכנולוגיות נאותות, גיבוי והטמעת תכניות פעולה מקיפות ותשתית נהלים תומכת וביצוע תרגילים המדמים מצבי חירום שונים. בבנק קיים חדר מצב קבוצתי ופורום הערכות לשעת חירום קבוצתי בראשות ראש החטיבה לניהול סיכונים. הפורום מופקד על יישום המדיניות, הנהלים והמעקב אחר היערכות הקבוצה למצבי חירום שונים ומתכנס לפחות אחת לרבעון. מתקיים דיווח תקופתי בהנהלה ובדירקטוריון בנושא המשכיות עסקית והיערכות לשעת חירום. הבנק מקיים באופן שוטף תהליך לשיפור היערכות המשכיות עסקית במסגרתו מעודכן המיפוי של כל הפעילויות והמשאבים הקריטיים אשר נדרשים בשעת חירום, ומעודכנים תרחישי החירום ומסמך המדיניות בהתאם. הבנק הוגדר על ידי ממשלת ישראל כנותן שירותים חיוניים למשק ופעול החל מסוף הרבעון הראשון של שנת 2020, בהתאם להנחיות משרד הבריאות והוראות הפיקוח על הבנקים. בתקופה בה הבנק פעל במתכונת חירום, צומצם כוח אדם שהגיע למתקני הבנק, כאשר חלק מהעובדים פוצלו לקפסולות וחלק מהעובדים עבדו במתכונת של עבודה מרחוק. הבנק פועל במשך כל התקופה, על מנת להבטיח המשך מתן שירות ללקוחות בערוצים השונים, תוך עמידה בתקנות ובהנחיות בנק ישראל. לאורך התקופה, תוכניות החירום של הבנק הופעלו, על מנת להקטין את ההסתברות להדבקה ובכלל זה יחידות פוצלו לקפסולות ושופרו יכולות העבודה מרחוק. מתכונת העבודה מתעדכנת מעת לעת, בהתאם למצב התחלואה בארץ ובהתאם לתקנות והנחיות השונות כאמור לעיל.

ניהול סיכונים בסביבות מחשוב ענן

לבנק מדיניות שימוש במחשוב ענן במסגרת מדיניות ניהול טכנולוגיות המידע, שאושרה בהנהלה ובדירקטוריון. הבנק פועל בהתאם להוראה 362 בנושא, הקובעת הנחיות ותנאים הנדרשים לשימוש של תאגיד בנקאי בטכנולוגיות מחשוב ענן ומדגישה את הצורך לנהל את הסיכונים לכל שימוש בטכנולוגיות מחשוב ענן.

אבטחת מידע

דירקטוריון הבנק והנהלתו קבעו מדיניות מפורטת בנושא מדיניות אבטחת מידע בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 357 - "ניהול טכנולוגיית המידע", ומינה מנהל אבטחת מידע האחראי על ניהול סיכונים אבטחת מידע. הבנק מבצע את כל הסקרים והמיפויים הנדרשים לעמידה בהוראה. הבנק מיישם את הנחיות בנק ישראל בנושא מדיניות חברתיות ומיישם את הנחיות תקנות הגנת הפרטיות.

השלכות של סיכונים אבטחת מידע ואירועי סייבר

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, ההנהלה והדירקטוריון של כל אחת מהחברות בקבוצה הגדירו את אסטרטגיית הגנת הסייבר ואת מדיניות הגנת הסייבר.

מנהל אבטחת המידע של הקבוצה מונה גם כמנהל הגנת הסייבר הקבוצתי, בהתאם להיתר מבנק ישראל. התקפות סייבר מבוצעות במטרה להסב נזק מאסיבי באמצעות פגיעה בפעילות אסטרטגית. הנזק הצפוי מהתקפות אלו עשוי לבוע מפגיעה באמינות, שלמות, סודיות המידע ו/או בזמינות מערכות הבנק. נזקים אלו עלולים להוביל לפגיעה בפעילות העסקית של הבנק ולהשפעה על לקוחותיו. הבנק מקיים מערך הגנה כולל ויעודי להתמודדות עם התקפות סייבר, בנוסף לפעילות הכוללת המבוצעת בתחום אבטחת המידע. מערך ההגנה כולל היבטים אנושיים, טכנולוגיים ותהליכיים, שמטרתם לצמצם את הפגיעה בפעילות הבנק וההשפעה על לקוחותיו, והכל על פי תרחישי תקיפה ייעודיים המוגדרים על ידי מנהל הגנת הסייבר.

בעקבות משבר הקורונה, החשיפה לסבירות התממשות אירוע סייבר עולה, בין היתר, כתוצאה משימוש גובר של לקוחות בערוצים דיגיטליים ומעבר לעבודה מרחוק של עובדים וספקים. הבנק נוקט באופן שוטף בצעדים למזעור הסיכונים, לרבות ליווי פתרונות גישה מרחוק על ידי אבטחת מידע, הגברת הניטור, עדכון נוהל עבודה מרחוק וכו'.

מערך הגנת הסייבר זיהה ניסיונות תקיפה, אך הבנק וחברות הבת שלו לא חוו עד כה התקפות סייבר בעלות השפעה מהותית על תפקודם. הבנק מיישם את הנחיות הוראות ניהול בנקאי תקין שהוציא בנק ישראל אשר עוסקות בפעילות הבנק מול ספקיו: הוראה 363 - "ניהול סיכונים סייבר בשרשרת האספקה" והוראה 359A - "מיקור חוץ". בנוסף, הבנק עומד בדרישות הבקרה של חברת SWIFT העולמית.

פיקוח ובקרה ודיווח על ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים

הבנק מקיים מערך נאות של מנגנוני שליטה, ניהול, פיקוח וביקורת על תהליך ניהול הסיכונים התפעוליים. ניהול החשיפה לסיכונים תפעוליים נבחן ומבוקר על ידי הדירקטוריון והנהלה וכן על ידי דרגי הביניים במסגרת פורומים ודיווחים, כמפורט בדוח הסיכונים באתר האינטרנט של הבנק.

סיכונים אחרים

סיכון משפטי

כללי

סיכון משפטי נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנוהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)". הבנק מתייחס להגדרה באופן מרחיב וכולל בסיכון המשפטי, בין היתר, סיכון הנובע מאי קיומן של הוראות דין לרבות הוראות רגולטוריות, סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי משפטי/ייעוץ משפטי מול לקוחות, ספקים ו/או צדדים נוספים, סיכונים הכרוכים בהליכים משפטיים וכל סיכון אחר העלול לחשוף את הבנק לדרישה או תביעה משפטית וכן לקנסות ועיצומים.

תיאבון הסיכון

הבנק נוקט במדיניות שמרנית של תיאבון סיכון נמוך ביחס לקשירת הסכמים והתחייבויות משפטיות ומבצע את פעילותו העסקית בליווי גיבוי משפטי הולם, תוך הקפדה יתרה על עמידה בכל הוראות החקיקה והרגולציה והמגבלות והחביונות הנגזרות מהן. מבלי לגרוע מהאמור, הבנק מיישם מדיניות ניהול סיכונים משפטיים השוללת כל פעולה מודעת לסיכון שתוצאותיו עלולות לגרוע העמדה לדין פלילי או נקיטת סנקציות פליליות או מנהליות נגד הבנק או מי מנושאי המשרה בו ונוקט במדיניות של אפס סובלנות בכל הנוגע לסיכון שמקורו בהפרה של הוראות דין המהוות עבירה פלילית או הפרה מינהלית.

מדיניות וניהול החשיפות

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול הסיכון המשפטי, במסגרתה מתוארים הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו. מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מקיים, בעצמו או באמצעות עורכי דין חיצוניים, מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, ברגולציה ובפסיקה, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של הבנק, ומספק את הייעוץ, הגיבוי והתמיכה המשפטית הנדרשת לבנק על יחידותיו השונות. הבנק פועל למזעור הסיכונים על בסיס התפתחויות אלו ובהתאם להשלכותיהן. כמו כן, מערך הייעוץ המשפטי עורך, על פי הצורך, עדכונים נדרשים במסמכים המשפטיים שבשימוש הבנק, בהסכמי המסגרת להם הבנק צד ובחוות דעת משפטיות, המהוות בסיס להתקשרויות ו/או קיום מנחים לפעילויות שונות. בנוסף, פועל מערך הייעוץ המשפטי לאיתור מראש של הסיכונים המשפטיים, לרבות בחינת כל מוצר או פעילות חדשים ועריכת מכלול המסמכים הכרוכים באותו מוצר/שירות או פעילות, במגמה למזער את הסיכון המשפטי ככל האפשר. כן נקבעים בבנק נהלים לעבודת המטה והסניפים ונעשות הדרכות שוטפות ליישומם, תוך שימת דגש על הנושאים המשפטיים הכרוכים בפעילות הבנק. במסגרת סקר הסיכונים התפעוליים שנערך בבנק נסקרות גם פעילויות מערך הייעוץ המשפטי, וסיכונים שאותרו מוערכים, נקבעים צעדים למזעורם ומופקים לקחים לשם מניעת הישנותם.

דיווח על החשיפה לסיכונים משפטיים

- החשיפות לסיכונים משפטיים מרוכזות ומדווחות במסגרת מסמך הסיכונים המשפטי הרבעוני, המשולב במסמך הסיכונים הכולל של החטיבה לניהול סיכונים, אשר נדון אחת לרבעון בהנהלה, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובדירקטוריון.
- בעת אירוע מהותי בעל אפיונים משפטיים, מוגש למנהלת הסיכונים המשפטיים דיווח מיידי ביחס לאירוע, מידת השפעתו ואופן השפעתו על הבנק. מנהלת הסיכונים המשפטיים מורה על האמצעים שיש לנקוט, על מנת לצמצם את מידת החשיפה לסיכון המשפטי שנוצר ונעזרת לשם כך בעובדי מערך הייעוץ המשפטי ו/או יועצים משפטיים חיצוניים, הביקורת הפנימית, קצין הציות והממונים על אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך ובדיני תחרות, בהתאם לצורך. אירועים מהותיים כאמור, מדווחים מיידי לממונה על אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך ובדיני תחרות.

ניהול על בסיס קבוצתי של הסיכונים המשפטיים

מערך הייעוץ המשפטי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול הסיכונים המשפטיים, ובאחריותו הגדרת מדיניות ניהול הסיכונים המשפטיים הקבוצתית. סיכונים משפטיים משמעותיים בקבוצה מדווחים למנהלת מערך הייעוץ המשפטי, הן בדיווחים מיידיים והן בדיווחים תקופתיים, וכן מתקיימים בקבוצה מנגנונים לשיתוף פעולה ולעדכון תקופתי ושוטף בסוגיות ובמידע משפטיים רלוונטיים.

ניהול סיכונים בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים - סיכונים שוק וחבות

- א. דירקטוריון הבנק קבע במסגרת מסמך מדיניות הסיכונים הפיננסיים מדיניות ותיאבון סיכון מפורטים ביחס לפעילות הבנק בתיק ניירות הערך במטבע חוץ ובשקלים, וקבע מגבלות השקעה וקווים מנחים, הן בהיבט האשראי, הן בהיבט של חשיפה לסיכונים צד נגדי והן בהיבט של חשיפה לסיכונים שוק, רבית ונדילות. מדיניות זו נבחנת על ידי הדירקטוריון וועדותיו לפחות אחת לשנה, ובאופן דינאמי יותר, הדירקטוריון יקיים דיון באירועים פיננסיים חריגים העלולים להשפיע על חשיפות הבנק.
- ב. הבנק משקיע רק באגרות חוב של חברות שדורגו בדירוג השקעה מינימאלי ביום הרכישה, כפי שנקבע במדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים וזאת לאחר בחינת איכות האשראי של המנפיק, סיכונים השוק הגלומים בהשקעה ונדילות אגרות החוב.
- ג. לאחר ביצוע ההשקעה, מקיים הבנק באופן שוטף, כחלק מניהול הסיכונים השוטף בתיק ניירות הערך במט"ח ובשקלים מעקב מאקרו כלכלי וענפי הרלוונטי להשקעותיו השונות.
- ד. כחלק ממנגנוני הפיקוח והבקרה על ניהול הסיכונים גובשה בבנק שגרת דיווח לגבי אופי והיקף החשיפות בתיק ניירות הערך המנוהל. הדיווחים נמסרים הן לגורמים מקבלי החלטת והן לגורמי הבקרה. עיקר מתכונת הדיווח בבנק הינה:
 - דיווח מיידי עם גילוי חריגה ממגבלות ונהלים.
 - דיווח מיידי על פתיחת מרווחים, הרעה משמעותית בדירוג וכל אירוע חריג משמעותי אחר בתיק, וככל שנדרש.
 - דיווח אחת לשבוע לוועדה הדו יומית לעניינים שוטפים בראשות המנכ"ל ו/מנהל הסיכונים הפיננסיים על פתיחת מרווחים, רכישות ומכירות ניירות ערך ואירועים חריגים.
 - ישיבות השקעה אחת לשבועיים בראשות מנהל הסיכונים הפיננסיים.
 - דיון לפחות אחת לרבעון בראשות המנכ"ל בתמהיל התיק, בהתפתחויות בחשיפה ובמגמות בשווקים הפיננסיים.
 - דיווח שש פעמים בשנה לוועדת ניהול סיכונים של הדירקטוריון.
 - דיווח רבעוני במסגרת מסמך הסיכונים.
 - דיווח דו-חודשי לוועדת ניהול נכסים והתחייבויות של ההנהלה בראשות המנכ"ל ובהשתתפות מנהל הסיכונים הראשי.לפירוט תיק ניירות הערך - ראה פרק המבנה והתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון.

סיכון ציות

כללי

- סיכון ציות הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות.
- הוראת ניהול בנקאי תקין 308 של הפיקוח על הבנקים מחייבת את הבנקים לפעול לקיום כלל הדינים וכללי ההתנהגות החלים על הפעילויות הבנקאיות השונות של הבנק. במסגרת עדכון להוראה שפורסם בדצמבר 2019, נוספה החובה לבחון גם שינויים משמעותיים מחוץ לישראל בהוראות הציות ובמדיניות האכיפה מחוץ לישראל, שחלות על התאגיד הבנקאי, לרבות על פעילות הלקוחות. תהליכי הזיהוי וההערכה שבבסיס העדכון יכללו גם לקחים מאירועי ציות משמעותיים ויעוגנו בנהלי התאגיד הבנקאי או בדרך מתועדת אחרת שתבטיח הטמעתם בתהליך.
- הבנק פועל לאיסוף מאורגן ויזום של עדכוני רגולציה זרה ביחס למדינות עיקריות הרלוונטיות לפעילות cross border של הבנק.
- הוראות ציות, כמוגדר בהוראה 308 האמורה לעיל, הינם: חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לעניין זה, לרבות עמדות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור וציות להוראות רשות שוק ההון), תקדים משפטי מחייב, נהלים פנימיים והקוד האתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.
- החובות החלות על הבנק הינן חובות חוצות ארגון הנוגעות למגוון נרחב של פעילויות, תהליכים ומוצרים אותם מבצע הבנק מדי יום.
- הבנק אימץ תכנית אכיפה פנימית בדיני ניירות ערך, המבוססת על מיפוי מקיף של הוראות הדין הרלוונטיות, נהלי הבנק והתהליכים השונים בבנק, אשר מסדירה נהלים והנחיות ליישום מתמשך של התכנית, וזאת בהתאם לקריטריונים שפרסמה רשות ניירות ערך בנושא. הבנק מינה את ראש החטיבה לניהול סיכונים ומנהל הסיכונים הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תכנית האכיפה בדיני ניירות ערך, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וביקורות בתחום דיני ניירות ערך.
- הבנק אימץ תכנית אכיפה פנימית בדיני תחרות כלכלית. הבנק קבע נהלים ותהליכים שונים ליישום מתמשך של התכנית. הבנק מינה את קצין הציות הראשי של הבנק כממונה על האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית בבנק. הבנק מבצע מעקב אחר הוצאתה לפועל של תכנית האכיפה בדיני תחרות כלכלית, בין היתר, באמצעות קיום בקורות וכן נוקט פעולות להטמעת ידע בתחום זה.

מדיניות

דירקטוריון הבנק קבע ואישר מדיניות ציות קבוצתית. במסגרת המדיניות הוסדרו, בין היתר, מבנה פונקציית הציות, הגורמים השונים המעורבים ביישום המדיניות, חלוקת האחריות לביצוע בקרות בקו ההגנה השני אחר הוראות הציות השונות בהתאם לכללים שנקבעו בהוראה וכדומה.

תיאבון הסיכון

הבנק והקבוצה אימצו מדיניות של הקפדה יתרה בהתייחסות לסיכון הציות. ביחס להפרת הוראות החוק ונהלי הבנק הקשורים להוראות החוק, הקבוצה תמלא אחר הוראות ציות החלות עליה ותפעל לשם הבטחת העמידה בהן על ידי עובדי הקבוצה. כל עסקיה של הקבוצה יבוצעו על פי נהלי הבנק, הקוד האתי ובהתאם לכל החוקים והתקנות. הקבוצה פועלת להטמעת תרבות ארגונית ואמות מידה ליושרה ואתיקה כבסיס הכרחי לקיום של תרבות ציות בכל דרגי הארגון.

ניהול החשיפה

- לשם קיום ההוראה הוקמה בבנק מחלקת ציות (להלן - "פונקציית הציות" או "הפונקציה"), הכפופה לקצין הציות הראשי ומשמשת כפונקציה בלתי תלויה, האחראית על ניהול סיכון הציות בתאגיד הבנקאי. כמו כן, מונה קצין הציות הראשי כ-RO (הממונה) על יישום כללי החקיקה וההוראות בתחומי FATCA שמטרתו לאכוף מנגנוני דיווח לגבי חשבונות של אמריקאים מחוץ לארה"ב, RO לבחינת יישום הסכם ה-QI (Qualified Intermediary) המרחיב את דרישות הדיווח וניכוי המס מתשלומים מסוימים מעבר לחשבונות של תושבי חוץ אמריקאים גם לחשבונות אחרים להם הכנסות ממקורות בארה"ב וכן אחראי לוודא יישום כללי ה-CRS (Common Reporting Standard) שבדומה ל-FATCA תכליתו להסדיר את אופן החלפת המידע האוטומטי לגבי חשבונות פיננסיים של תושבים זרים בין מדינות אשר יחתמו על הסכם ביניהן.
- פונקציית הציות אחראית על ריכוז הבקרה בבנק לציות להוראות הציות שבאחריותה בהתאם למדיניות הציות ותכנית העבודה השנתית ולדיווח על ליקויים או פערים לכל מדרג הסמכויות בבנק.
- לצד קצין הציות הראשי פועלים:
 - נאמני ציות בכל אחד מסיניפי הבנק ובקרים במטה.
 - פורום מעקב אחר יישום הוראות סטטוטוריות אשר מתפקידו לעקוב אחר יישום הוראות ציות חדשות ולדון בטיטת הוראות, הצעות חוק, תזכירי חוק וכדומה.

דיווח על החשיפה

- דיווח במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, על הפעילות הכוללת של הפונקציה ועמידה בהוראות ציות והמלצות לגבי הפרות והיערכות ליישום הוראת ציות חדשה, וכן דיווח שנתי מפורט על סיכום פעילות שנתית.
- בנוסף, במדיניות הציות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים להנהלה ולדירקטוריון.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הציות

קצין הציות הראשי פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים הציות, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא הציות בקרב חברת הבת הבנקאית, ליווי חברות הבת בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ניהול סיכון בנקאות הוגנת - Conduct Risk

סיכון בנקאות הוגנת הינו סיכון חוצה ארגון, השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ואשר מושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות, הגינות, מניעת הפליה ושקיפות, באופן שבו הבנק מתנהל אל מול מחזיקי העניין השונים. קבוצת הבנק הטמיעה ערכי הוגנות ושקיפות בפעילותה מול לקוחותיה וחיזוק עקרונות אלו בהתנהלותה השוטפת. ככלל, נדרשת קבוצת הבנק לוודא כי ההצעות הניתנות ללקוח מותאמות לצרכיו וכי השירותים המוענקים לו ניתנים לו ללא הפליה, מכל סוג. אי עמידה בסטנדרט התנהלות חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים, בין היתר, סיכונים ציות, סיכון משפטי, מוניטין וכיו"ב. לבנק קיימת מדיניות בנושא התנהלות עסקית נאותה (Conduct risk), כחלק ממדיניות הציות.

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור

כללי

- סיכוני איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום התממשות של סיכון מוניטין.
- על המגזר הבנקאי חלות הוראות שונות במסגרת מניעת הלבנת הון ומימון טרור הכוללות, בין היתר, את החוק לאיסור הלבנת הון, החוק לאיסור מימון טרור, צו איסור הלבנת הון, תקנות איסור מימון טרור, הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 411, חוזרים שונים ועוד.

מדיניות

לקבוצה מדיניות מוסדרת לנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור, המאושרת בדירקטוריון אחת לשנה.

תיאבון הסיכון

- הבנק מפעיל מדיניות של "אפס סובלנות" בהתייחסות לסיכוני הלבנת הון ובכלל זה סיכונים חוצי גבולות לעניין עבירת מס (Cross border) ובמסגרתה נדרשים כל מנהלי הבנק ועובדיו, ללא יוצא מן הכלל, כולל החברות הבנות בקבוצה, למלא אחר הוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק וכן אחר כל נהלי הבנק הרלוונטיים הנובעים מהוראות אלו.
- קבוצת הבנק נוהגת מדיניות מחמירה שנועדה להבטיח יישום דווקני של הוראות החוק והכרה נאותה של הלקוח אתו מנהל הבנק עסקים, ובכלל זה הבנת עסקיו המנוהלים עם הבנק או באמצעותו, החיוניים למניעת הלבנת הון ומימון טרור באמצעות הבנק ולניהולו התקין של הבנק.
- המדיניות בתחום מניעת הלבנת הון כוללת הגדרה ברורה של איסורים ביחס לפעילות מול גופים ומדינות לגביהן ישנן הגבלות.

ניהול החשיפה

- בבנק פועלת יחידה למניעת הלבנת הון ומימון טרור, אשר מופקדת על יישום הוראות הדין בנושא זה ועל הטמעתן. היחידה כפופה לקצין הציות הראשי, המשמש גם כאחראי איסור הלבנת הון ומהווה חלק מפונקציית הציות הכפופה למנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). תפקידי האחראי על איסור הלבנת הון ומימון טרור כוללים, בין היתר:
- כתיבה ועדכון המדיניות והנהלים בהתאם לעדכוני חקיקה והוראות הדין, פיתוח וביצוע בקורות על מנת לוודא כי הבנק מיישם את הוראות הדין ומבצע את הדיווחים הנדרשים, העברת דיווחים על פעולות בלתי רגילות לרשות לאיסור הלבנת הון ובדיקת יישום מדיניות הבנק בכל חברות הבת בקבוצה וכן קיום הדרכות יומי עיון לנאמני הציות ולכלל העובדים, המגבירים את המודעות לנושא.
- לשם יישום החוק, והטמעה של הוראותיו מינה הבנק נאמני ציות המשמשים גם כנאמני איסור הלבנת הון בסניפים, האחראים על הפעילות השוטפת בנושא, הכפופים מבחינה מקצועית לקצין הציות.
- הבנק נוקט באופן שוטף במהלכים לאיתור וטיוב נתונים באמצעות דוחות בקרה. ליעול הבקורות, הבנק משקיע משאבים רבים בפיתוח ושדרוג מערכות הבקרה הממוכנות ומקצה משאבי כח אדם לנושא.
- מערך הייעוץ המשפטי מבצע מעקב אחר עדכוני חקיקה ווידוא מסירתם לאחראי על ניהול סיכוני איסור הלבנת הון וכן למתן תמיכה משפטית ככל שזו נדרשת על ידי האחראי, לקיום חובות האחראי ופעילות היחידה והבנק.
- ועדה מייעצת הוקמה לצורך תמיכה במילוי תפקידו של האחראי אשר עיקרי תפקידיה כוללים, בין היתר, דיון בפעולות בחשבונות בהם זוהו פעילויות בלתי רגילות, אשר קיים ספק באם יש צורך בדיווחן לרשות לאיסור הלבנת הון.
- במסגרת חיזוק ניהול ומעקב אחר סיכוני הלבנת הון ומימון טרור על רקע משבר הקורונה, הבנק בוחן את מערך הכלים והשיטות הנמצאים בשימוש בתחום זה ואת האפשרויות וההשלכות של אימוץ "טכנולוגיות חכמות" המתאימות לסטנדרט המקובל במדינות מובילות, כולל אם הם עומדים בהגדרת "מודלים" ובהתאם לכך ינהל את סיכוני המודלים הנובעים מהשימוש בהם.

דיווח על החשיפה

- במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווח הממונה על איסור הלבנת הון על פעילותו. הדיווח כולל, בין היתר, התייחסות למוקדי סיכון שאותרו ודרכי הטיפול בהם.
- אחת לשנה לפחות מדווח הממונה על איסור הלבנת הון להנהלה ולדירקטוריון הבנק, דיווח מפורט.
- בנוסף, במדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריון מוגדרים דיווחים מידיים להנהלה, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

ניהול על בסיס קבוצתי של סיכון הלבנת הון ומימון טרור

האחראי למילוי החובות בבנק לפי חוק איסור הלבנת הון פועל כיחידת המטה של הקבוצה בנושא ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור, ובאחריותו לוודא יישום המדיניות הקבוצתית בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור בחברות הבנות, כנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 411, הכוונת וליווי חברות הבנות בבניית מערכות, בכתיבת נהלים, בפעולות הדרכה ובהטמעה של ההוראות.

ניהול סיכונים חוצי גבולות - Cross Border

קבוצת הבנק פועלת בתחומי בנקאות שונים. בין שאר לקוחותיה, מספקת קבוצת הבנק שירותים גם ללקוחות שהינם תושבי חוץ. על רקע המאמצים המוגברים של מדינות שונות באיתור כספים של תושביהן המוחזקים מחוץ למדינת התושבות והמגמה של שיתוף פעולה בינלאומי במאבק בעלמות מס, עלולה פעילות הבנק מול תושבי החוץ כאמור להגדיל את החשיפה של הבנק לסיכונים חוצי גבולות (Cross Border) וכן לסיכונים מוניטין.

נקבעו מדיניות ייעודית ונהלי עבודה לנושא זה ומתבצעות שורה של צעדים אופרטיביים לניהול וצמצום הסיכון. בחשבונות בסיכון גבוה בהיבטי סיכונים חוצי גבולות, מזוהים ומסומנים לקוחות להם אינדיקציות לתושבות מס זרה וכן כל הלקוחות החדשים נדרשים לחתום על הצהרות לעניין חבויות המס וויתור על סודיות.

ביום 6 בפברואר 2019 פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019, המטמיעות לדיון הישראלי את ההתחייבויות שמדינת ישראל לקחה על עצמה לאימוץ התקן הבינלאומי לחילופי מידע (תקן CRS), אשר פותח ע"י הארגון לשיתוף פעולה כלכלי (OECD), לצורך קיום חילופי מידע אוטומטיים על בסיס שנתי למטרות סיוע הדדי באכיפת מס בין מדינות. הבנק והקבוצה נערכו ליישום החקיקה האמורה.

סיכון מוניטין

כללי

סיכון מוניטין הינו סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון.

תיאבון הסיכון

לקבוצה סובלנות נמוכה לסיכון המוניטין שעלול להשפיע על יציבותה ובכלל זה - איזמים שמקורם בתדמית הבנק. מעבר לכך, הבנק רואה בתדמית חיובית משום נכס מרכזי ולכן יפעל למניעת התממשות סיכון מוניטין שעלול להגיע לתרחיש קיצון וינסה למזער התממשותם של סיכונים מוניטין ככל האפשר.

מדיניות וניהול החשיפה

לבנק מדיניות ניהול הסיכון הכוללת: זיהוי ומעקב אחר גורמי הסיכון וגיבוש פעילות מונעת המבוססת על גיבוש דפוסי התנהגות/התנהלות המביאים בחשבון, ככל שניתן, את סיכון המוניטין במסגרת הגיבוש והיישום של המדיניות העסקית, איתור מוקדם של אירועי מוניטין פוטנציאליים, ניטור מתמשך של הסיכון וניהולו.

דיווח על החשיפה

מדיניות ניהול הסיכון מוניטין כוללת פירוט בנוגע לחובות הדיווח ובכלל זה, דיווחים מיידיים. מערך הדיווחים מגדיר, בין היתר, באחריות מי הדיווח, תדירותו והנמענים לדיווח.

דוברת הבנק, מעורבת בפרסום הודעות ודיווחים מהותיים לבורסה, בדגש על הודעות שיש בהן איום פוטנציאלי, או השפעה על מוניטין הבנק, כגון אזהרות רווח, מינויים מהותיים, עסקאות מהותיות ועוד. במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון המוניטין.

סיכון אסטרטגיה

כללי

סיכון אסטרטגיה הינו סיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים רגולטוריים, ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום.

מדיניות וניהול החשיפה

יעדי מדיניות ניהול סיכון האסטרטגיה הינם:

- הבטחת התאמה בין היעדים האסטרטגיים לבין: תכניות העבודה השנתיות; האמצעים שהוקצו לעמידה ביעדים (בין היתר, משאבי הון במסגרת תכנון ההון של הבנק); יישום ההחלטות האסטרטגיות.
- יכולת ניטור של סיכון האסטרטגיה, המאפשרת זיהוי מוקדם של פערים בהתממשות תכנון האסטרטגיה: החלטות/תכניות עסקיות שגויות; יישום בלתי נאות של החלטות אסטרטגיות; שינויים ענפיים, כלכליים, טכנולוגיים ורגולטוריים.

תיאבון הסיכון

לקבוצת הבנק סובלנות נמוכה לסיכון האסטרטגי בשל ההשפעה הקריטית שעשויה להיות לו על יציבות הבנק והישגיו העסקיים. הקבוצה מאמצת אסטרטגיה עסקית המתאפיינת ברמה גבוהה של זהירות ומידתיות. הקבוצה מפעילה תהליכי בקרה, על מנת לצמצם את החשיפה לסיכונים חריגים.

דיווח על החשיפה

בבנק קיימת מעטפת סדורה של דיווחים ביחס לסיכון האסטרטגי לאורך קווי ההגנה השונים. במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, מדווחים נושאים מרכזיים הנוגעים לסיכון האסטרטגי.

ניהול על בסיס קבוצתי

החברה הבת הבנקאית מאמצת את מדיניות הבנק, תוך מתן דגש מיוחד למאפיינים הייחודיים לה, בתהליך התכנון האסטרטגי.

סיכון רגולטורי

מקורו של הסיכון הוא בהתגברות הדרישות הרגולטוריות בארץ ובעולם בשנים האחרונות. השינויים הרגולטוריים האמורים ויישום רפורמות רגולטוריות מגבירים את אי הוודאות והתחרותיות במערכת הפיננסית ויוצרים סיכון להכנסות והון הקבוצה, לרבות באמצעות מניעת או הטלת מגבלות על פעילות עסקית ואובדן הכנסות, וכן מחייבים את הבנק להיערכות, יישום והטמעה העלולים לגרום לעלויות והשקעות (כגון השקעות מיכוניות) כבדות. כמו כן, אי עמידה בהוראות החוק והרגולציה החלות על הבנק והקבוצה חושף אותם לסנקציות, ובהן עיצומים כספיים, תביעות של לקוחות, לרבות תובענות ייצוגיות, הטלת אחריות פלילית על התאגיד הבנקאי ועל נושאי משרה בו וכן לפגיעה בתדמיתו של הבנק בציבור. הסיכון הרגולטורי מנוהל בבנק כחלק מהסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון האסטרטגיה.

מדיניות הציות של הבנק מעגנת, בין היתר, את ערכי הציות אותם מקדם הבנק, משמשת כקו המנחה לפעילות כל הגורמים בבנק בניהול סיכונים הציות בכלל ובעמידה במכלול ההוראות הרגולטוריות בפרט, מתווה את העקרונות וקווי היסוד, ומעגנת את הסמכויות ותחומי האחריות של הגורמים השונים בבנק ובקבוצה לצורך בניית תשתית נאותה ליישום החובות החלות על הבנק והקבוצה בתחום הציות והסדרתם בנהלים ותהליכים. ההיבטים הרגולטוריים-משפטיים מפוקחים ומנוהלים על ידי מערך הייעוץ המשפטי במסגרת מדיניות לניהול הסיכון המשפטי המאושרת על ידי ההנהלה והדירקטוריון. המדיניות מסדירה את הדרכים לאיתורו, מיפוי ומיזעורו של הסיכון המשפטי, לרבות באמצעות מעקב שוטף אחר ההתפתחויות בחקיקה, רגולציה ובפסיקה ומתן יעוץ ותמיכה משפטית שוטפים על בסיס התפתחויות אלה.

בהיבט האסטרטגי - התכנית האסטרטגית ותכנית העבודה מתייחסות להשפעות אפשריות שצוינו לעיל, ולקחת בחשבון את השינויים האמורים. לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה פרק חקיקה ויוזמות רגולטוריות בפרק ממשל תאגידי, פרטים נוספים.

דיון בגורמי סיכון

מידת ההשפעה של גורמי הסיכון מתבססת על המתודולוגיה שמשמשת את הבנק בתהליך ה-ICAAP ובמסמך הסיכונים. המתודולוגיה לוקחת בחשבון את רמת הסיכון והתפתחות פרופיל הסיכון של הבנק מול תאבון הסיכון שנקבע ואיכות ניהול הסיכון. כל גורם סיכון המופיע בטבלה נבחן, כאשר הוא עומד בפני עצמו, ומתוך הנחה של אי-תלות בין גורם סיכון אחד לבין גורמי סיכון אחרים המופיעים בטבלה.

רמת סיכון	השפעה	סיכון
קטנה - בינונית	סיכון קיים או עתידי להפסד או לירידת ערך הנובע משינוי בשווי הכלכלי של מכשיר פיננסי, תיק מסוים או קבוצת תיקים וברמה הכוללת, עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים.	1. סיכונים שוק
קטנה - בינונית	סיכון להפסד או להון הנובע מתזוזות בשיעורי הרבית בשווקים השונים. שינויים ברבית משפיעים על רווחי הבנק באמצעות שינוי בהכנסות נטו, ועל שווי נכסי הבנק, התחייבויותיו ומכשירים חוץ מאזניים, כיוון שהערך הנוכחי של תזרימי מזומנים עתידיים (או אף התזרימים עצמם) משתנה כאשר חל שינוי בשיעורי הרבית. סיכון הרבית שאליו נחשף הבנק כולל: סיכון תמחור מחדש, סיכון עקום התשואה, סיכון בסיס (מרווח) וסיכון אופציות.	1.1 סיכון רבית
קטנה - בינונית	סיכון הרבית בתיק, הינו הסיכון הדומיננטי אליו חשוף הבנק בכל הקשור להשפעה על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות ועל הרווח.	
קטנה	סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ו/או במדד המחירים עצמו.	1.2 סיכון האינפלציה
קטנה	סיכון להפסד כתוצאה משינוי בשער החליפין ו/או כתוצאה משינויים בציפיות לשינוי בשער החליפין.	1.3 סיכון שער החליפין
קטנה	סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי המניות או מדדי המניות. סיכון אופציות הוא הסיכון להפסד הנובע משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוון של האופציות, לרבות סטיית התקן.	1.4 סיכון מניות / אופציות
קטנה	סיכון שהבנק יתקשה לעמוד בהתחייבויותיו בשל משיכות בלתי צפויות מפקדונות הציבור, ביקוש בלתי צפוי לאשראי, אי ודאות לגבי זמינות המקורות והתחייבויות בלתי צפויות אחרות, לרבות ירידה חדה בשווי הנכסים הנזילים.	2. סיכון נדילות
בינונית	הסיכון שלווה או צד נגדי, לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. רמת הסיכון הועלתה ברבעון הראשון של שנת 2020, באופן זמני, מ"קטנה-בינונית" ל"בינונית", עקב משבר הקורונה המתמשך.	3. סיכון אשראי
בינונית	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי הנכסים, בהכנסות ובהון הקבוצה שעלול להתרחש כתוצאה מהרעה באיכות הלווים, על רקע פגיעה בחוסנם הפיננסי ובכושר ההחזר שלהם, ו/או בשווי ובטיב או תמהיל הבטחונות שהועמדו כבטוחה לאשראי, כלהלן: רמת הסיכון הועלתה ברבעון הראשון של שנת 2020, באופן זמני, מ"קטנה-בינונית" ל"בינונית", עקב משבר הקורונה המתמשך, החשש למיתון והאטה והעלייה החדה בשיעור האבטלה, שעשויים ליצור קשיים בכושר ההחזר ותזרים המזומנים של הלקוחות במגזרי הפעילות השונים, בעיקר בענפי משק מסוימים שנפגעו משמעותית מן המשבר. כל זאת עשוי להשפיע לרעה על איכות הלווים ובהתאם על ההוצאות בגין הפסדי אשראי.	3.1 איכות לוויים ובטחונות
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי הנכסים, בהכנסות ובהון הקבוצה הנובע מהיקף גבוה של אשראי שניתן ללוויים המשתייכים לענף משק מסויים ו/או השקעות במוצרים הרגישים לענף. הרעה בפעילות העסקית בענף משק כזה, על רקע שינויים בביקוש או בהיצע, שינוי במחירי חומרי גלם, שינויים בטחוניים ו/או פוליטיים, שינויים רגולטוריים ועוד, עלולה להביא לפגיעה ביכולת ההחזר ו/או בשווי הבטחונות שניתנו על ידי חלק מהלוויים המשתייכים לענף זה, וכתוצאה מכך, להשפיע לרעה על שווי נכסי הקבוצה ורווחיותה.	3.2 ריכוזיות ענפית
קטנה	סיכון קיים או עתידי לפגיעה בשווי נכסי הקבוצה, בהכנסות והון הקבוצה הנובע מהרעה במצב של לוה/קבוצת לוויים גדולה יחסית לתיק האשראי, שעלולה להשפיע לרעה על סיכויי גביית האשראי, ובהתאמה על רווחיותה. השפעת הסיכון הינה נגזרת, בין היתר, של התמהיל הפנימי של הקבוצות, הקשר בין החברות המרכיבות אותן עסקית או ענפית, פיזורן, והשפעת הבעיות באחת מהן על היתר.	3.3 ריכוזיות לוויים וקבוצת לוויים
בינונית	סיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, אנשים (לרבות סיכון יחסי עבודה), או מערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים דו, אבטחת מידע, סייבר והמשכיות עסקית, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי או סיכון מוניטין.	4. סיכון תפעולי

רמת סיכון	השפעה	סיכון
בינונית	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד לאור ריבוי אירועים בעולם ובמערכת הפיננסית בפרט, ולאור הרחבת פעילות הדיגיטל על ידי לקוחות הקבוצה. הסיכון מוגדר כפוטנציאל לנזק הנובע מאירוע סייבר בהתחשב ברמת סבירותו וחומרת השלכותיו.	4.1 סיכון סייבר ואבטחת מידע
בינונית	סיכון זה (כחלק מהסיכון התפעולי) מוערך בנפרד מאחר שהסביבה הטכנולוגית מורכבת ומשתנה והתלות בה גוברת. בשנים האחרונות הסיכון התעצם לאור הצורך בהגדלת הגמישות העסקית והטכנולוגית והגברת השימוש בטכנולוגיות חדשות.	4.2 סיכון טכנולוגיות המידע
קטנה	נכלל בגדר סיכון תפעולי כהגדרתו בנהל בנקאי תקין מס' 350 - ניהול הסיכון התפעולי וכולל גם, אך אינו מוגבל ל"חשיפה לקנסות (fines, penalties) או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית (punitive damages), כמו גם מהסדרים פרטניים (private settlements)".	.5 סיכון משפטי
קטנה- בינונית	סיכון הנובע מתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עלולה להשפיע לרעה על יכולתו של תאגיד בנקאי לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון. סיכון המוניטין מושפע באופן מהותי מהתממשות של סיכונים משיקים כגון סיכון תפעולי, סיכון אשראי, סיכון ציות, סיכון הלבנת הון ומימון טרור ועוד, אשר דבר פרסומם עלול לגרום לתממשות של סיכון המוניטין (לדוגמא: אירועי גניבה או מעילה, אירועי הלבנת הון, אירועי סייבר, הפסד כספי גבוה וכו').	.6 סיכון מוניטין
בינונית	סיכון קיים או עתידי להכנסות והון הקבוצה העלול להיווצר משינויים ברגולציה או בחקיקה, שיש בהם להשפיע על פעילות הקבוצה ועסקיה. הבנק, כתאגיד בנקאי, והחברות המוחזקות על ידו, כפופים להוראות רגולטוריות רבות הבאות לידי ביטוי בחקיקה, חקיקת משנה ומדיניות רשויות הפיקוח והאכיפה כגון: הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, אגף שוק ההון וחיסכון באוצר, הרשות לניירות ערך, הרשות להגנת הפרטיות, רשות התחרות, גופים סטטוטוריים בתחום הגנת הצרכן וכו'.ב. תחום המחשוב מושפע אף הוא משינויים בחקיקה וברגולציה, על רקע שדרוגים ושינויים הנדרשים לבצע לעיתים במערכות המחשוב. בתחומים אלו קיימים שינויים ו/או חידושים תכופים בחקיקה ובמדיניות הרשויות השונות, העלולים להשפיע על פעילות הקבוצה ועל עסקיה, וכן לרוב דורשים השקעות והקצאת משאבים על מנת להתאים את הפעילות אליהם, הן בהשקעה במערכות והן בכח אדם ובהכשרתו.	.7 סיכונים חקיקה ורגולציה
בינונית	סיכון ציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שאין הוא מקיים את הוראות הציות. סיכון הציות כולל את הסיכון לאי קיום הוראות הדין כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 308, ובכלל זה הסיכון לאי קיום הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור, הסיכון לאי קיום הוראות תכנית האכיפה הפנימית בדיני ניירות ערך בהתאם לחוק יעול האכיפה בדיני ניירות ערך, הסיכון לאי קיום תכנית האכיפה הפנימית בדיני תחרות כלכלית ואת הסיכונים הנובעים מהפעילות מול תושבי חוץ. סיכון זה כולל גם סיכון בנקאות הוגנת (CONDUCT RISK), אשר הינו סיכון חוצה ארגון השואב את מסגרתו הנורמטיבית משורה ארוכה של הוראות דין ורגולציה ומושתת על ערכי יסוד בדמות הוגנות ושקיפות באופן בו מתנהל הבנק אל מול מחזיקי העניין השונים. התחזקות הרגולציה והאכיפה של רשויות המס במדינות שונות, מתוך כוונה לאתר כספים של תושביו המוחזקים מחוץ למדינת התושבות עלולים להשליך על דפוסי התנהגות של לקוחות ומכאן לחשוף את הבנק לסיכונים ציות, סיכונים מוניטין ו-Cross border risk.	.8 סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור
בינונית	סיכונים איסור הלבנת הון ומימון טרור (להלן "הלבנת הון") הינם הסיכונים להטלת עיצומים כספיים משמעותיים על הבנק לאור אי עמידה בהוראות החוק בנושא מניעת הלבנת הון ומימון טרור וכן הסיכון להיווצרותה של אחריות פלילית של התאגיד ועובדיו. בנוסף, התממשות עבירה על הוראות הדין בתחום איסור הלבנת הון ומימון טרור עשויה לגרום לתממשות של סיכון מוניטין. ההשפעה של סיכון ציות, הלבנת הון ומימון טרור משליכה על כל תחומי הפעילות של הבנק, לרבות, האכיפה המנהלית, ורגולציה בינלאומית בתחומי מיסוי לרבות ה-FATCA וה-CRS.	

רמת סיכון	השפעה	סיכון
רמת סיכון בינונית	הסיכון של ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על רווחים, הון, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה הינו פונקציה של התאימות בין היעדים האסטרטגיים של הבנק, האסטרטגיות העסקיות שפותחו להשגת יעדים אלו, המשאבים שהוקצו לעמידה ביעדים אלו ואיכות היישום. סיכון אסטרטגיה כולל בתוכו גם סיכון תחרות, הנובע מחשיפת קבוצת הבנק לתחרות בישראל בכל תחומי עסקיה. במהלך פעילותה השוטפת, מתמודדת קבוצת הבנק עם גורמים מתחרים, בהם תאגידים בנקאיים וגופים פיננסיים אחרים המספקים מוצרים פיננסיים חלופיים לאלו המוצעים על ידה. סיכון התחרות מבטא את סיכון השחיקה ברווחיות ובהון על רקע הלחץ התחרותי להקטנת גובה העמלות והמרווחים. ברבעון הרביעי של שנת 2019, הוחלט להעלות את רמת הסיכון מ"קטנה-בינונית" ל"בינונית", לאור העלייה בסיכון של הסביבה התחרותית ההולכת ומתגברת, במסגרתה: התגברות הרגולציה והסביבה התחרותית, רמת התחרות, מתחרים ומוצרים חלופיים.	9. סיכון אסטרטגיה

הבנק נוקט בפעולות ספציפיות למזעור הסיכונים המתוארים לעיל. כמו כן, נקבעה מדיניות מפורטת לניהול החשיפות והסיכונים, הכוללת, בין היתר, הגדרת תיאבון סיכון פרטני, מגבלות על החשיפה, מנגנוני בקרה שונים, מערך דיווחים ועוד. בנוסף, קיימת מעטפת נהלים המיושמים על ידי הבנק ומערכות מיכון תומכות.

**מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים
בנושאים קריטיים, בקרות ונהלים**

83 מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

88 בקרות ונהלים

מדיניות חשבונאית ואומדנים חשבונאיים בנושאים קריטיים

כללי

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים על פי עקרונות וכללי חשבונאות שעיקרם מפורט בבאור 1 לדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים כוללים תוצאות של חישובים, הנחות ואומדנים המתייחסים לפעילויות, אירועים והתפתחויות שונות, המשפיעים על רווחיותו של הבנק. הנהלת הבנק מתבססת בהערכתה על הנחות סובייקטיביות והערכות של עובדים וגורמים מקצועיים חיצוניים בעלי מיומנויות והתמחויות בתחומים בהם נדרשים האומדנים השונים.

לבעלי המקצוע החיצוניים ולעובדים העוסקים בפיקוח, בקרה והכנת האומדנים וההערכות בנושאים המוגדרים כבעלי השפעה קריטית על התוצאות הכספיות של הבנק, אין, ככל שהדבר מתאפשר, מעורבות וקשר עסקי שוטף עם הגורם או הסוגיה נשוא האומדן.

הנהלת הבנק והדירקטוריון סבורים כי האומדנים וההערכות בנושאי המדיניות החשבונאית הקריטית, נעשו על פי מיטב ידיעתם ושיקול דעתם של הגורמים המקצועיים שעסקו בהכנתם, והם יושמו באופן נאות בדוחות הכספיים של הבנק.

להלן סקירה תמציתית של התחומים בהם נדרשת הנהלת הבנק לבצע הערכות ואומדנים חשבונאיים בנושאים שהשפעתם על הרווח והפסד עשויה להיות קריטית ומהותית. לשינויים באומדנים ובהערכות בנושאים שיתוארו להלן, ובכלל זה התממשות שונה של אירוע מהאומדן שנעשה לגביו, יכולה להיות השפעה מהותית על תוצאותיו העסקיות של הבנק ועל מבנה הנכסים וההתחייבויות שלו (לרבות - תלויות).

א. הפרשה להפסדי אשראי

תהליך הערכת ההפסד הגלום בתיק האשראי, מתבסס על אומדנים משמעותיים הכרוכים באי וודאות ועל הערכות סובייקטיביות. לפיכך, לשינוי באומדנים או בהערכות עשויה להיות השפעה מהותית על ההפרשה להפסדי אשראי המוצגת בדוחות הכספיים של הבנק.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית".

ההפרשה הפרטנית, הרלוונטית לחובות בעייתיים בסיווג פגום, נעשית בהתבסס על הערכות הנהלה לגבי הפסדים הגלומים בתיק האשראי המאזני והחוץ מאזני, הפרשה זו נאמדת באמצעות הפער שבין יתרת החוב הרשומה לבין הערך הנוכחי של התקבולים הצפויים לפירעון החוב, או השווי ההוגן של הבטחות.

אמידת התקבולים הצפויים לפירעון החוב, המתבססת על מגוון מקורות החזר הרלוונטיים, לרבות פעילות העסקית של הלווה, ערך הבטחות שהעמיד הלווה, מקורות פרעון פרטיים וערך מימוש ערבויות שניתנו על ידי הלווה או צדדים שלישיים, מחייבת שימוש בשיקול דעת ואומדנים אשר הנהלת הבנק מאמינה כי הם סבירים במועד ההערכה, אולם, מטבע הדברים, אין ודאות כי הסכומים שיתקבלו בפועל יהיו זהים לאומדנים שנקבעו.

ההפרשה הקבוצתית מחושבת כדי לשקף הפרשות לירידת ערך בגין הפסדי אשראי בלתי מזהים פרטנית, הגלומים בקבוצות גדולות של חובות קטנים בעלי מאפייני סיכון דומים וכן בגין חובות שנבחנו פרטנית ונמצא שהם אינם פגומים.

ההפרשה הקבוצתית מחושבת בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, באמצעות הכפלת שיעורי הפרשה שנקבעו ביתרות האשראי, לרבות מכשירי אשראי חוץ מאזניים המוכפלים במקדמי המרה לאשראי רלוונטיים.

שיעורי ההפרשה הקבוצתית נקבעים ברמת ענף משק תוך הבחנה בין מקדם הפרשה לאשראי תקין למקדם הפרשה לאשראי בעייתי, בסיווג אשראי בהשגחה מיוחדת או אשראי נחות.

שיעורי ההפרשה הקבוצתית כוללים סיכום של שני רכיבים:

רכיב ראשון מחושב על בסיס ממוצע שיעורי מחיקות חשבונאיות נטו היסטוריים, לאורך התקופה המתחילה מיום 1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח, או ממוצע הנותן משקל עודף לשיעור המחיקות החשבונאיות נטו בשנה האחרונה, הגבוה מהשניים.

הרכיב השני הינו "התאמה איכותית", אשר תכליתה להתאים באופן שמרני וזהיר את שיעורי ההפרשה הקבוצתית לגורמים סביבתיים, אשר יש להם השפעה על הסיכון הגלום בתיק האשראי של הבנק. לצורך קביעת "התאמה האיכותית", הבנק מתבסס על מודלים ייעודיים שפיתח. המודלים אומדים את הסיכון ברמת ענף משק, בהתבסס על גורמים סביבתיים, אשר חלקם רלוונטיים לתיק האשראי הספציפי של הבנק ולאיכות ניהולו, וחלקם רלוונטיים למצב המשק בכללותו. הגורמים הסביבתיים אשר כלולים במודלים כוללים, בין היתר, התייחסות לשינויים בנפח החובות, איכות הליך חיתום האשראי וניהולו, איכות הבקורות, ריכוזיות אשראי, מגמות ותנאים כלכליים אזוריים וענפיים, כמו גם, לנפח ומגמה של יתרות בפיגור וחובות בעייתיים ולנפח ומגמה של מחיקות חשבונאיות וגביות.

כל גורם סביבתי כולל אינדיקטורים רלוונטיים לכימות הסיכון בתחומו, ובהתבסס על שיטה עקבית בה נקבע המשקל שניתן לכל אינדיקטור, האם האינדיקטור צפוי להגדיל או להקטין את ההתאמה הנדרשת, והאם הוא רלוונטי לסך תיק האשראי או לקבוצת חובות מסוימת. בהתבסס על הנ"ל, נאמדת רמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי והשפעתה על שיעורי ההפרשה הקבוצתית.

בנוסף למדידה הכמותית על פי המודלים כאמור, בוחן הבנק, מידי רבעון, באופן סובייקטיבי את הצורך בהגדלה נוספת של מקדמי ההפרשה הקבוצתית, בהתחשב בהתפתחויות בסביבה העסקית ואינדיקציות נוספות הרלוונטיות לרמת הסיכון הגלומה בתיק האשראי, ובמידת הצורך מגדיל את מקדמי ההפרשה הקבוצתית.

במהלך שנת 2020, נוכח אי הוודאות שיצר אירוע הקורונה, הגדיל הבנק את ההתאמות האיכותיות המתקבלות במודלים הכמותיים בשיעורים ניכרים. במסגרת השיקולים בהגדלת ההפרשה הקבוצתית לרמתה ביום 31 בדצמבר 2020, שיקף הבנק את ההרעה בנתוני המשק, הכוללת, בין היתר, הרעה בנתוני מאקרו כדוגמת רמת האבטלה הקיימת והצפוייה והפגיעה בתוצר המקומי הגולמי. כמו כן, העריך הבנק, כי רמת הפגיעה אינה אחידה בכלל ענפי המשק, וכי קיימים ענפים אשר הפגיעה בהם משמעותית יותר מאשר בענפים אחרים. ענפי המשק שהוערכו כפגיעים יותר מאחרים לאירוע הקורונה ואשר בוצעה בהם הגדלה גבוהה יותר של ההתאמות הכמותיות מאשר בענפים האחרים, הינם, בין היתר, שירותים עסקיים (הכוללים גם סוכנויות נסיעות), בתי מלון, שירותי אוכל והארוחה, ומסחר. כמו כן, הוגדלה ההתאמה באשראי לאנשים פרטיים ובאשראי לדיור אשר עלולים להיפגע אף הם מהמשבר, לאור הגידול החד בשיעור המובטלים ואי הוודאות הכלכלית והתעסוקתית. בנוסף להגדלות שבוצעו בענפים שהוערכו עם סיכון מוגבר כאמור, ביצע הבנק הגדלות נוספות של מקדמי ההפרשה הקבוצתית בהתבסס על תבחינים שהוגדרו כדוגמת הגדלה בענפים בהם זוהה שיעור גבוה יחסית של אשראי לעסקים קטנים, הגדלה כפונקציה של שיעור האשראי בדירוגים נמוכים מסך האשראי בענף, ובמקרים מסויימים אף בוצעה סריקה של תמהיל הלווים בענפים ספציפיים לצורך הערכה האם נדרשת הגדלה נוספת של מקדם ההפרשה הקבוצתית הרלוונטי.

במסגרת תהליך קביעת ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2020 ניתנה התייחסות, בין היתר, לאינדיקטורים מאקרו כלכליים. מהיבט זה, הבנק התבסס בהנחותיו על תחזית חטיבת המחקר של בנק ישראל שפורסמה ביום 4 בינואר 2021, אשר כללה שני תרחישים: תרחיש חיסון מהיר ותרחיש חיסון איטי. מטעמי שמרנות, ונוכח המשך נתוני התחלואה הגבוהים ואי הוודאות סביב המוטציות החדשות המתגלות והשלכותיהן, בחר הבנק להיצמד לתרחיש החיסון האיטי. על פי תרחיש החיסון האיטי הוערך, בין היתר, כי במהלך שנת 2021 צפויה התאוששות הדרגתית בצמיחה כך שהיא תסתכם בשיעור שנתי חיובי של כ-3.5%, וכי שיעור האבטלה הרחב הממוצע במהלך שנת 2021 יעמוד על כ-12.5%.

יש לזכור, כי ערכי המאקרו כאמור, הינם חלק מסט רחב של פרמטרים, אומדנים והערכות סובייקטיביות. יודגש, כי קיימת אי וודאות גבוהה ומתמשכת לגבי השלכות משבר הקורונה, וגם בעת הנוכחית עדיין קיים קושי בהערכת מלאו השפעותיו הנגזרות ממשתנים רבים ומהותיים. כך למשל, מידת ההצלחה של מהלך החיסונים בארץ ובעולם, מגוון המוטציות המתגלות, אפקטיביות החיסונים כנגד אותן המוטציות ועוד. מלבד הספק לגבי משך הזמן שיידרש עד להתגברות על הנגיף, משבר הקורונה גרם לפגיעה כלכלית משמעותית הן במשק הישראלי והן במשק העולמי, אשר כלכלת ישראל מושפעת ממנו, ובשלב הנוכחי קיים קושי באמידת היקף הפגיעה הכלכלית במשק ועוצמתה אשר צפויים להתבהר בעתיד. גורם נוסף משמעותי המשפיע על עוצמת הפגיעה הכלכלית הינו אופן ניהול המשבר, הצעדים הפיננסיים אשר ינקטו על ידי ממשלת ישראל ויתר הממשלות בעולם, התנהלות הבנקים המרכזיים, והרגולטורים.

נוכח אי הוודאות הגבוהה הקיימת במשק, ולצורך בחינת רגישות ההפרשה להפסדי אשראי להנחות ולהערכות שונות מאלה שצוינו בתרחיש החיסון האיטי שפרסם בנק ישראל כאמור, ושימשו בקביעת ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2020, בחן הבנק תרחישים נוספים ומחמירים יותר. יודגש, כי עקב חוסר הוודאות וההנחות השונות, אין אחידות בתרחישים השונים בכלל הבנקים והם מושפעים משיטות העבודה הנהוגות בכל בנק, מההנחות שהניח כל בנק ומהערכות ואומדנים שונים של כל בנק לגבי השפעות אותן ההנחות ולכן תיתכן שונות בין הערכות הבנקים, אשר יכולה להיות מהותית. במסגרת התרחישים המחמירים יותר שנבחנו לצורך ניתוח הרגישות כאמור, הניח הבנק רמות אבטלה גבוהות יותר ושיעורי צמיחה נמוכים יותר מאלה ששימשו בחישוב ההפרשה הקבוצתית ליום 31 בדצמבר 2020. מהתרחישים המחמירים אשר בחן הבנק, במסגרת ניתוחי רגישות, שתוצאותיהם מתבססות על הערכות סובייקטיביות במידה גבוהה, עלה כי ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2020 עשויה היתה לגדול בסכום של עד כ-50 מיליון ש"ח.

יודגש, כי ההוצאה להפסדי אשראי תלויה במגוון רחב של גורמים משפיעים אשר קיימת לגביהם אי ודאות כאמור, כאשר מחד, החמרה משמעותית וקיצונית יותר בתנאי המשק, עלולה להביא להפרשה גבוהה יותר. מנגד, קיומם של גורמים ממתנים, כגון עצירת התפשטות הנגיף, אופן ניהול המשבר, היקף ההתערבות והתמיכה הממשלתית וכן גורמים פנימיים בבנק, כדוגמת איכות תהליך חיתום האשראי, איכות הביטחונות ומנגנוני הבקרה, יכולים להביא לקיטון ברמת ההוצאה.

אמידת ההפרשה להפסדי אשראי דורשת מההנהלה שימוש באומדנים והערכות, המתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים ואמידת השפעותיהם על סיכון האשראי ועל התממשות הפסדי אשראי בעתיד. השימוש באומדנים וההערכות מצריך הפעלת שיקול דעת אשר ההנהלה מאמינה, כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים. עם זאת, ומטבע הדברים, אין ודאות, כי הפסדי האשראי כפי שיתהוו בעתיד מתיק האשראי הקיים, יהיו זהים לאומדנים וההערכות שנקבעו.

הערכות הבנק הינן מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך תשכ"ח-1968, המבוסס, בין היתר, על מידע, פרסומים של צדדים שלישיים ואומדנים המצויים בידי הבנק למועד זה. הערכות אלה אינן ודאיות והן עשויות להתממש באופן שונה מהותית מהאמור לעיל, בין היתר, כתלות בהיקף התפשטות הנגיף, בתגובת הממשלות והבנקים המרכזיים, בתקופת התמשכות האירוע ובפרמטרים רבים נוספים, כאמור לעיל.

ג. תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות

הערכת הסיכון ומתן ביטוי חשבונאי לתביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, על סמך בקיאותו וידעתו את החוק והפסיקה, נסיונו בעבודה המשפטית, הכרת הפעילות הבנקאית, וכן, בחינת התשתית העובדתית. הערכת הסיכון מבוקרת על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי, ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק.

לשם השגת מטרה זו פועל מערך הייעוץ המשפטי במספר מישורים:

1. הכרת הדין הכללי.

קיימת הקפדה, שמוצאת את ביטויה בנהלים הפנימיים של מערך הייעוץ המשפטי, על עדכון שוטף בחקיקה ובפסיקה. תשומת לב מיוחדת ניתנת לנושאים שיש להם השלכה על פעילות הבנק לענפיה ולגוניה השונים, לרבות הסקת מסקנות והמלצה על היערכות, לרבות בעקבות תביעות שדווחו על ידי בנקים אחרים.

2. טפול בתביעות ותלונות נגד הבנק.

כנגד הבנק תלויות ועומדות תביעות משפטיות (לרבות בקשה להכיר במקצתן כתובענות ייצוגיות) בנושאים שונים, לרבות בתחום שוק ההון, יחסי בנק-לקוח, היעדר גילוי נאות וכיו"ב.

התביעות נגד הבנק עוברות לטיפולו של מערך הייעוץ המשפטי, המטפל בתביעות בין בעצמו ובין באמצעות עורכי דין חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח של מערך הייעוץ המשפטי, ככל הנדרש. לתלונות בסכום שמעל 10,000 דולר ולכל תביעה משפטית (ללא רצפת סכום) מבוצעת הערכת סיכון. ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק מבצעת בקרה תקופתית על הערכת הסיכון בתלונות ובתביעות שסכומן מעל 5 מיליון ש"ח. אומדנים לחשיפות שיש לבנק בתביעות ובתלויות לגביהן נדרשה הפרשה או נדרש גילוי לגבי רמת החשיפה הגלומה בהן, נעשים לפי מיטב שיקול הדעת של עורך הדין המטפל, בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים הרלוונטיים בבנק ומבוקרים כאמור על ידי ראש מדור ליטיגציה במערך המשפטי, ובסכומים גבוהים גם על ידי ועדה בראשות מנהלת מערך הייעוץ המשפטי של הבנק. למנכ"ל מועבר דיווח מידי במקרה של תביעה מהותית, דיווח חודשי על עדכונים ושינויים מהותיים בתיקי תביעות ותלונות נגד הבנק מעל סכום מסוים ודיווח רבעוני על עדכונים ושינויים כאמור בכלל התביעות והתלונות נגד הבנק.

לגבי מרבית התביעות והתלויות ישנם אומדנים לרמת הסיכון שיש לבנק ובהתאם לכך מבוצעות הפרשות.

באשר למתכונת הגילוי של תובענות משפטיות ראה באור ד.1 (16) לדוחות הכספיים.

ג. זכויות עובדים

עובדים של חברות הקבוצה, ובכללם הבנק, זכאים להטבות מסוימות בתקופת עבודתם, בעת פרישתם ולאחר פרישתם לגמלאות. הטבות אלו כוללות, בין השאר:

- תכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויי פרישה, פנסיה, הטבות לגמלאים ואחרים.

- הטבות אחרות (לחלק מחברות הקבוצה) - מענקי ותק, הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו.

ההתחייבות בגין הטבות אלו מחושבת על בסיס אקטוארי. החישובים האקטואריים מבוססים על מספר פרמטרים ובכלל זה, ההסתברות שיתמלאו כל התנאים לתשלום, תוחלת החיים הצפויה, גיל הפרישה, שיעורי הפרישה של העובדים טרם מועד הפרישה לגמלאות, שיעור עליית השכר הצפויה, שיעור הפיצויים המוגדלים ושיעור ההיוון. שיעור ההיוון מחושב על בסיס תשואת אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח בגובה ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארה"ב לבין שיעורי התשואה לפדיון על אגרות חוב של ממשלת ארה"ב.

להלן ניתוח רגישות של השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על חישוב ההפרשות האקטואריות:

31 בדצמבר 2020		
ירידה של 1%	עליה של 1%	
במיליוני ש"ח		
		השפעת השינוי בשכר על
	86	התחייבות לפיצויים ופנסיה
(69)	2	הטבות אחרות לאחר פרישה
(1)	4	הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
(4)		
		השפעת השינוי בשיעור ההיוון על
	(70)	התחייבות לפיצויים ופנסיה
87	(38)	הטבות אחרות לאחר פרישה
50	(4)	הטבות בגין ימי מחלה שלא נוצלו
5	(1)	מענקים בגין ותק
1		
		השפעת השינוי בשעור עדיבת עובדים צפויה
	78	התחייבות לפיצויים ופנסיה
(110)	(2)	הטבות אחרות לאחר פרישה
2	(7)	הטבה בגין ימי מחלה שלא נוצלו
9	(1)	מענקים בגין ותק
1		

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על תכניות להטבה מוגדרת לאחר פרישה ולאחר העסקה - פיצויים, פנסיה, הטבות לגימלאים ואחרים, נזקפת לרווח כולל אחר.

השפעת השינוי בפרמטרים העיקריים על הטבות אחרות - מענקי ותק והטבות בגין אי ניצול ימי מחלה, נזקפת לרווח והפסד. חוות דעת האקטואר עומדת לעיון באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך ובאתר מאיה של הבורסה לניירות ערך בתל אביב.

ד. אומדן השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים

הבנק פועל בהיקפים משמעותיים בתחום המכשירים הפיננסיים הנגזרים, שהצגתם בדוחות הכספיים מושתתת על בסיס השווי ההוגן, להבדיל מהשווי על פי עקרון הצבירה.

הבנק מיישם את תקן FAS 157 (ASC 820) למדידת השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים החל משנת 2012.

FAS 157 מגדיר את השווי ההוגן כמחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך סילוק התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. התקן מחייב לעשות שימוש מירבי ככל שניתן בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים, לצורך הערכת שווי הוגן, נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק אשר מתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג של שווי הוגן כלהלן:

- נתוני רמה 1 - מחירים מצוטטים משוק פעיל.

- נתוני רמה 2 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר הנתונים המשמעותיים בהם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.

- נתוני רמה 3 - מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים בהם אינם נצפים.

מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק עיקרי הוערכו לפי שווי שוק, שנקבע בשוק העיקרי ובהעדר שוק עיקרי, לפי מחיר שוק מצוטט בשוק המועיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי הנגזר (סיכון שוק, סיכון אשראי וכדומה). חישובי השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים הנגזרים, בגין מרכיב המט"ח שלהם, מתבססים על הנתונים השוררים בשוקי הכספים הבינלאומיים ובשוק המקומי, ובגין המרכיב של המטבע הישראלי, על שיעורי רבית לא צמודה ורבית צמודת מדד, בהתחשב במחירי השוק, הנזילות והסחירות הקיימת בשוק המקומי בהתחשב בסוג המכשיר ובתקופת העסקה. בהתאם להוראות FAS 157 שעורי הרבית הם אחידים, בין אם שווי המכשירים מהווה נכס בבנק ובין אם הוא מהווה התחייבות (אין מרווח בין רבית הקניה לרבית המכירה). סיכון האשראי הגלום במכשירים הפיננסיים הנגזרים בא לידי ביטוי בשווי ההוגן, על ידי הכללת פרמיית סיכון בחישוב השווי.

פרמיית סיכון נכללה בחישוב כל העסקאות. בעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה נכס נכללה פרמיית סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ובעסקאות שהשווי ההוגן שלהן מהווה התחייבות נכללה פרמיית הסיכון של הבנק.

פרמיית סיכון האשראי של הבנקים בארץ, של הבנקים בחו"ל ושל הברוקרים בחו"ל התקבלה מגורמים חיצוניים המסתמכים על מכשירי חוב ונגזרי אשראי הנסחרים בשוק פעיל. לגבי יתר הלקוחות, פרמיית הסיכון נקבעה לפי מודל פנימי המדרג את טיב הלקוחות וסיכון האשראי שלהם.

השווי ההוגן של אופציות לסוגיהן השונים מתבסס ברובו הגדול, על מודל Black and Scholes והוא מושפע מהתנודתיות הגלומה בשערי החליפין, הרבית והמדדים הרלוונטיים לאופציה שהבנק רכש או כתב. נתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-שקל ונתוני התנודתיות של שערי החליפין מט"ח-מט"ח נקבעים על ידי חברה חיצונית המתמחה בשערוך אופציות על פי הנתונים הנגזרים משוקי הכספים בארץ ובעולם. לגבי מכשירים פיננסיים נגזרים מורכבים שאין להם שוק סחיר, מתקבלים, בדרך כלל, ציטוטי שווי הוגן מגורמים בחו"ל, וסבירותם נבחנת על ידי חדרי העסקאות של הבנק. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים ראה באורים 27א, 27ב ו-32ב.

ה. שווי הוגן של ניירות ערך

השקעות הבנק במניות שאינן למסחר שקיים לגביהן שווי הוגן זמין, באגרות חוב בתיק הזמין למכירה ובניירות ערך בתיק למסחר נמדדות במאזן על פי שוויים ההוגן.

ראה באור 1.ד.8) ובאור 1.ד.9) לדוחות הכספיים בדבר קביעת שווי הוגן של ניירות ערך וירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני.

תהליך קביעת שווי הוגן של תיק נוסטרו אג"ח חו"ל

תהליך קביעת השווי ההוגן מבוצע במערך הביניים, אשר במחלקה הפיננסית בחטיבת משאבים של הבנק. בתמחור אגרות חוב מסוג יורבונדס, נסמך הבנק על ציטוט ממקור חיצוני בלתי תלוי, שעיסוקו במתן ציטוטים למוסדות פיננסיים רבים וגדולים בעולם.

תיק אגרות חוב מסוג יורבונדס

המצטט החיצוני מספק לבנק באופן יומי מחירים ומרווחי אשראי לגבי כל הניירות הקיימים בתיק. במערך הביניים מבוצעת בקרת סבירות על המחירים ועל מרווחי האשראי כגון, בדיקת סבירות מול ציטוט ממערכת הבלומברג של עסקאות שבוצעו בכמות ניירות ערך הקרובה לסך ההשקעה של הבנק בנייר, בדיקת מתאם למרווחים הגלומים בעסקאות CDS (credit default swap) רלוונטיות ובדיקת סבירות לעומת אגרות חוב אחרות של אותו מנפיק עם מועדי פרעון קרובים למועד הפרעון של אגרת החוב המוחזקת. במקרים בהם אין אינדיקציות כאמור לעיל, מתבצעת פניה לברוקר חיצוני לקבל ציטוט.

ניתוח רגישות

על פי חישובי הבנק גידול (קיטון) של 0.05% במרווח, הנובע מסיכון האשראי של מנפיקי אגרות החוב, לגבי תיק אגרות החוב במטבע חוץ של הבנק הנסמך על ציטוטים המתקבלים מספק מחירים חיצוני, יביא לקיטון (גידול) בשיערוך אגרות החוב בסך של כ-10.2 מיליון ש"ח. בהתייחס לניירות ערך ששוויים ההוגן נקבע על פי מחירי בורסה, הרי שאלה לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים. לפרטים נוספים בדבר שווי הוגן של ניירות ערך ראה באורים 12 ו-32ב.

ו. היוון עלויות פיתוח תוכנה

ראה באור 1.ד.14) לדוחות הכספיים בדבר נכסים בלתי מוחשיים וירידת ערך של עלויות פיתוח עצמי של תוכנות מחשב.

בקורות ונהלים

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובהתאם להנחיות הוראת ניהול בנקאי תקין 309 שפורסמה בחודש ספטמבר 2008, הבנק מקיים בקורות ונהלים לגבי גילוי, וכן פרס מערך בקרה פנימית על דיווח כספי. ההוראות, שעניינן אחריות ההנהלה על הבקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה החשבון המבקר לגבי ביקורת הבקרה הפנימית על דיווח כספי, נערכו בהתאם להוראות סעיפים 302 ו-404 לחוק הידוע בשם - The Sarbanes Oxley Act of 2002 שנחקק בארה"ב, והוראות והנחיות שנקבעו בארה"ב בין היתר על ידי ה-PCAOB. לדוחות צורף דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי, וכן הצהרות של מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, בנושא הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי. הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל והחשבונאי הראשי, העריכו ליום 31 בדצמבר 2020 את אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הבנק והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע, שהבנק נדרש לגלות בדוח בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, ובמועד שנקבע בהוראות אלו. במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2020 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

רון לבקוניץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 16 במרס 2021
ג' בניסן, תשפ"א

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, סמדר ברבר-צדיק, מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2020 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾.
וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

סמדר ברבר - צדיק
מנהל כללי

16 במרס 2021

הצהרה (CERTIFICATION)

אני, נחמן ניצן, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") לשנת 2020 (להלן - "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח אינו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות (לרבות הרווח הכולל), השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
 4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי⁽¹⁾ ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי⁽¹⁾.
וכן:
 - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידע סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
 - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן,
 - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברבעון זה שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן,
 5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי. וכן,
 - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

(1) כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח דירקטוריון".

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

16 במרס 2021

דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

הדירקטוריון והנהלה של הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (להלן - "הבנק") אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות, הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

הנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות הנהלה, הנכסים מוגנים והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, הנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2020, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO 1992). בהתבסס על הערכה זו, הנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2020, הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2020 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים של הבנק, ה"ה סומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 93, אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסויגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2020.

נחמן ניצן
סמנכ"ל, חשבונאי ראשי

סמדר ברבר-צדיק
מנהל כללי

רון לבקוביץ
יו"ר הדירקטוריון

תל אביב, 16 במרס 2021